

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ANNEANNE – ANNE – BEBEK BAĞLANMASININ
İNCELENMESİ

KADIN SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ ANABİLİM DALI
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Arş. Gör. Selma ŞEN

TEZ DANIŞMANI

Yard. Doç. Dr. Oya ÜNDER KAVLAK

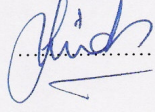
Bornova-İZMİR

2007

DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ

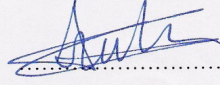
**Başkan
(Danışman)**

: Yard. Doç. Dr. Oya ÜNDER KAVLAK

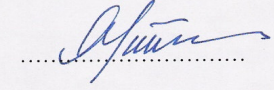
Üye

: Yard. Doç. Dr. Aynur SARUHAN

Üye

: Yard. Doç. Dr. Ayça GÜRKAN

Yüksek Lisans Tezinin kabul edildiği tarih: 14.09.2007

ÖNSÖZ

Araştırmamın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen danışmanım Sayın Yard. Doç. Dr. Oya KAVLAK'a,

Araştırmamın yürütülmesi sırasında önerilerini ve desteklerini gördüğüm Sayın Yard. Doç. Dr. Aynur SARUHAN'a ve Yard. Doç. Dr. Ayça GÜRKAN'a

Araştırmamın uygulanmasına olanak sağlayan T. C. Sağlık Bakanlığı Manisa İl Sağlık Müdürlüğü'ndeki yetkililere,

Araştırmaya katılmayı kabul eden ve soruları içtenlikle yanıtlayan annelere ve anneannelere,

Sürekli yanımda olduklarını bana hissettiren ve beni destekleyen aileme ve değerli eşim Muhammet ŞEN'e,

Sabırla boş zamanlarımı bekleyen oğlum Yusuf Göktuğ'a,

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmalarım sırasında bana cesaret veren bütün hocalarım ve arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

SELMA ŞEN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	ix
BÖLÜM I	
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Hipotezleri	6
1.4. Sayıtlılar	6
1.5. Araştırmanın Önemi	6
1.6. Sınırlamalar	9
1.7. Tanımlar	9
1.8. Genel Bilgiler	10
1.8.1. Bağlanma Kuramı	10
1.8.2. Anne-Bebek Bağlanması	14
1.8.3. Baba-Bebek Bağlanması	16
1.8.4. Bebek-Ebeveyn Bağlanması	18
1.8.5. Bağlanma Biçimleri	22
1.8.5.1. Güvenli Bağlanma	23
1.8.5.2 Kaygılı/Kararsız Bağlanma	24
1.8.5.3. Kaçınmacı bağlanma	25
1.8.6. Bağlanmayı Etkileyen Faktörler ve Bağlanmanın psikopatolojisi	25

1.8.6.1. Başarılı Bağlanmaya Katkıda Bulunan Faktörler	27
1.8.6.2. Bağlanmada Sorunlara Yol Açan Etmenler	30
1.8.7. Yetişkin Bağlanması	32
1.8.7.1. Güvenli bağlanma	34
1.8.7.2. Kaygılı/Kararsız Bağlanma	35
1.8.7.3. Kaçınmacı bağlanma	36
1.8.8. Bağlanmanın Kuşaklar Arası Aktarımı	40
1.8.9. Maternal Bağlanmada Hemşirenin sorumlulukları	42

BÖLÜM II

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Tipi	44
2.2. Araştırmada Kullanılan Gereçler	44
2.2.1. Veri Toplama Araçları	45
2.2.1.1. Anne-Bebek Tanıtım Formu	45
2.2.1.2. Anneanne Tanıtım Formu	45
2.2.1.3. Maternal Bağlanma Ölçeği	45
2.2.1.4 Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri	47
2.3. Araştırmanın Yeri ve Zamanı	49
2.4. Araştırmanın Evreni	49
2.5. Araştırmanın Örnekleme	49
2.6. Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri	50
2.7. Veri toplama Yöntemi ve Süresi	52
2.8. Verilerin Değerlendirilmesi ve Bulguların Analizi	53
2.9. Süre ve Olanaklar	53

2.10. Etik Açıklamalar	54

BÖLÜM III

3. BULGULAR

3.1. Annelerin ve Eşlerinin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular	55
3.2. Anneannelerin Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular	66
3.3. Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarına İlişkin Bulgular	72
3.4. Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulgular	74
3.5. Anneannelerin Tanımlayıcı Özellikleri İle Annelerin Maternal Bağlanma Puanlarına İlişkin Bulgular	88
3.6. Annelerin ve Anneannelerin Bağlanma Biçimlerine İlişkin Bulgular	92

BÖLÜM IV

4. TARTIŞMA

4.1. Annelerin ve Eşlerinin Tanıtıcı Özelliklerine İlişkin Bulguların İncelenmesi	99
4.2. Anneannelerin Tanıtıcı Özelliklerine İlişkin Bulguların İncelenmesi	106
4.3. Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarına İlişkin Bulguların İncelenmesi	109
4.4. Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarına Etki Eden Faktörlere İlişkin Bulguların İncelenmesi	109
4.5. Anneannelerin Tanımlayıcı Özellikleri İle Annelerin Maternal Bağlanma Puanlarına İlişkin Bulguların İncelenmesi	120
4.6. Annelerin ve Anneannelerin Bağlanma Biçimlerine İlişkin Bulguların İncelenmesi	122

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç	126
5.2. Öneriler	136

BÖLÜM VI

6. ÖZET VE ABSTRACT

6.1. Özet	137
6.2. Abstract	139

BÖLÜM VII

YARARLANILAN KAYNAKLAR	142

EKLER

EK I Anne-Bebek Tanıtım Formu	150
EK II Anneanne Tanıtım Formu	153
EK III Maternal Bağlanma Ölçeği	155
EK IV Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri	156
EK V Maternal Bağlanma Ölçeği İzin Yazısı	158
EK VI Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri İzin Yazısı	159
EK VII E.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Bilimsel Etik Kurul İzin Yazısı	160
EK VIII Araştırma İzin Belgeleri	161
ÖZGEÇMİŞ	162

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo No		Sayfa No
1	Annelerin Kayıtlı Oldukları Sağlık Ocaklarına Göre Dağılımları	55
2	Annelerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımları	56
3	Annelerin Eşlerinin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımları	58
4	Annelerin Doğurganlık Özelliklerine Göre Dağılımları	59
5	Annelerin Şimdiki Gebelik Özelliklerine Göre Dağılımları	60
6	Annelerin Doğuma İlişkin Özelliklerine Göre Dağılımları	61
7	Bebeklere İlişkin Özelliklerin Dağılımları	61
8	Annelerin Bebek Bakımına İlişkin Özelliklerine Göre Dağılımları	62
9	Annelerin Eşleri ile Olan İlişkilerinin Özelliklerine Göre Dağılımları	63
10	Annelerin Çocukluk Çağına İlişkin Özelliklerine Göre Dağılımları	64
11	Annelerin Yetişkinlik Döneminde Ailesi ile Olan İlişkilerine Göre Dağılımları	65
12	Anneannelerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımları	66
13	Anneannelerin Eşleri ile Birlikte Yaşama Durumlarına Göre Dağılımları	68
14	Anneannelerin Doğurganlık Özelliklerine Göre Dağılımları	68
15	Anneannelerin Çocuklarından Ayrı Kalma Durumlarına Göre Dağılımları	69
16	Anneannelerin Genel Aile İlişkilerine Göre Dağılımları	69
17	Anneannelerin Kızları ile Görüşme Durumlarına Göre Dağılımları	70
18	Anneannelerin Torunlarına İlişkin Özelliklerine Göre Dağılımları	71
19	Annelerin Kayıtlı Oldukları Sağlık Ocaklarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamaları	72

20	Annelerin Bebeklerinin Yaşlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	73
21	Annelerin Yaş Gruplarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	74
22	Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	74
23	Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	75
24	Annelerin Sosyal Güvencesi Olma Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	75
25	Annelerin Aile Tipine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	75
26	Annelerin Eşlerinin Tanıtıcı Bulgularına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	76
27	Annelerin Gebelik Sayılarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	77
28	Annelerin Aile Planlaması Kullanma Durumuna Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	77
29	Annelerin Primipar ya da Multipar Olma Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	77
30	Annelerin Çocuk Sayısına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	78
31	Annelerin Çocuklarının Cinsiyetlerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	78

32	Annelerin Bir Önceki Çocuklarının Yaş Gruplarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	79
33	Annelerin Gebeliği İsteme Durumuna Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	79
34	Annelerin Gebelikte Problem Yaşama Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	80
35	Annelerin Doğumda Problem Yaşama Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	80
36	Annelerin Doğum Şekline Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	80
37	Annelerin Bebeklerinin Cinsiyetlerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	81
38	Annelerin Bebeklerinin İstedikleri Cinsiyette Doğma Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	81
39	Annelerin Bebeklerini Görme Sürelerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	82
40	Annelerin Bebeklerini Besleme Şekillerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	82
41	Annelerin Bebeklerine Bakım Verirken Destek Alma Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	82
42	Annelerin Bebeklerine Bakım Verirken Destek Aldıkları Kişilere Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	83
43	Annelerin Eşleri ile Olan İlişkilerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	83

44	Annelerin Doğumdan Sonra Eşleri ile Olan İlişkilerinin Değişme Durumuna Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	84
45	Annelerin Eşleri ile Olan İlişkilerindeki Değişimin Yönüne Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	84
46	Annelerin Çocukluk Dönemine İlişkin Özelliklerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	85
47	Annelerin Çocukluk Döneminde Aileden Ayrı Kalma Durumuna Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	85
48	Annelerin Çocukluk Döneminde Anneleri ile Olan İlişkilerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	86
49	Annelerin Yetişkinlik Döneminde Anneleri ile Olan İlişkilerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	86
50	Annelerin Çocukluk Döneminde Babaları ile Olan İlişkilerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	87
51	Annelerin Yetişkinlik Dönemini Babaları ile Olan İlişkilerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	87
52	Anneannelerin Eğitim Durumlarına Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Dağılımları	88
53	Anneannelerin Çalışma Durumlarına Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Dağılımları	88
54	Anneannelerin Aile Tiplerine Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Dağılımları	89
55	Anneannelerin Eşi ile İlişkilerine Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Dağılımları	89

56	Anneannelerin Genel Aile İlişkilerine Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Dağılımları	90
57	Anneannelerin Çocukları ile Olan İlişkilerine Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Dağılımları	90
58	Anneannelerin Kızları ile Görüşme Sıklıklarına Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Dağılımları	91
59	Anneannelerin İlk Torunu Olma Durumlarına Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Dağılımları	91
60	Anneannelerin Torununun Bakımına Katılma Durumlarına Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Dağılımları	91
61	Annelerin Bağlanma Biçimi Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Dağılımı	92
62	Anneannelerin Bağlanma Biçimi Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Dağılımı	92
63	Annelerin Bağlanma Biçimlerine Göre Kaygı ve Kaçınma Puan Ortalamalarının Dağılımı	93
64	Anneannelerin Bağlanma Biçimlerine Göre Kaygı ve Kaçınma Puan Ortalamalarının Dağılımı	94
65	Annelerin Bağlanma Biçimlerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı	95
66	Annelerin Kaygı Puan Ortalamaları ile Maternal Bağlanma Puanlarının İlişkisel Dağılımı	95
67	Annelerin Kaçınma Puan Ortalamaları ile Maternal Bağlanma Puanlarının İlişkisel Dağılımı	96
68	Annelerin Kaygı Alt Ölçeği Puan Ortalamaları ile Anneannelerin Kaygı Puan Ortalamalarının İlişkisel Dağılımı	96

69	Annelerin Kaçınma Alt Ölçeği Puan Ortalamaları ile Anneannelerin Kaçınma Puan Ortalamalarının İlişkisel Dağılımı	97
70	Annelerin Kaygı ve Kaçınma Alt Ölçeği Puan Ortalamaları ile Anneannelerin Kaygı ve Kaçınma Puan Ortalamalarının Dağılımı	98

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU

Birey ve toplum arasındaki ilişkiler aile aracılığıyla kurulabildiğinden aile temel bir toplumsal kurumdur. Toplumun ilk ve doğal çekirdeği olan ailenin çocuk üzerindeki etkileri doğum öncesinde başlamakta, doğumdan sonra da devam etmektedir. Aile çocuğun beslenme, korunma, sağlık, sevgi, güven, eğitim ve toplumsallaşma gibi temel gereksinmelerini karşılayan en önemli kurumdur. Çocuğun ilk ilişki kurduğu ortam olan ailenin genişliği, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi onun ilk sosyal deneyimlerini, dolayısıyla duygusal ve toplumsal gelişimini etkilemektedir. Bu nedenle ailenin ve aile içi ilişkilerin çocuk üzerinde çok önemli etkileri bulunmaktadır (21, 32, 49).

Anne ve babanın çocuk üzerindeki etkileri birbirinden farklıdır. Anne, çocukla biyolojik ve psikolojik olarak derin bir ilişki içindedir. Anne çocuğun yaşamındaki ilk saat ve günlerden başlayarak çocuğun ilk bakıcısı, ilk koruyucusu, ilk ilişki kurduğu, ilk güvendiği ve sevgi aldığı kişidir. Bebek çevreyi ve kendini, annesinin veya birincil bakıcısı olan kişinin yardımı ile tanır. Hatta çocuk açısından bir ilişkiden çok bir kaynaşmadan söz etmek daha doğrudur. Bebeğin yaşamının ilk aylarında dış dünya ile ilişkisi annesiyle sınırlıdır. Anne, çocuk için bir takım deneyimler oluşturur. Bu deneyimler içinde çocuk, gereksinimlerini karşılamayı,

gerilimlerini yatıştırılmayı, içinde yer aldığı çeşitli durumlardan bir anlam elde etmeyi öğrenir ve kendini tanıma fırsatı bulur. Anne ile çocuk arasında kurulan sağlıklı iletişim, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesini sağlar ve başkaları ile olumlu ilişkiler kurması için temel oluşturur. Çocuk ile anne arasındaki duygusal yaşantıların tüm derecelerini kapsayan, karşılıklı etki-tepki ilişkileri, hiç bir biçimde başka bir şeyle karşılanamaz ve yaşamın daha sonraki bir dönemine bırakılamaz. Anne yerini tutacak bir kişi bulunmaksızın çocuğun anneden yoksun kalması, çocuğun gelişiminde büyük sorunlar yaratır (21)

Psikolojik gelişim bakımından yaşamın ilk yılları en kritik dönem olarak kabul edilir. Fiziksel, duygusal ve zihinsel gelişim dinamikleri erken yaşlarda ebeveynlerle kurulan bağların kalitesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle erken dönem gelişim konusundaki araştırmalar çocuğun içinde doğduğu ve geliştiği yakın aile çevresinin etkileri üzerine yoğunlaşmıştır(17).

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2003 verilerine göre, Türkiye’de genelde çocuk bakımı ya annenin kendisi ya da akrabalar tarafından sağlanmaktadır. Gözlemlerin yüzde 37’sinde çocuğun bakımı anne tarafından sağlanmaktadır; bu da annenin çocuğu işe giderken beraberinde götürdüğünü ya da kadının ev ortamında yaptığı bir işe sahip olduğunu göstermektedir(59).

Son yıllarda psikoloji alanında yaygın olarak çalışılan bağlanma kuramına göre yaşamın ilk yıllarında çocukla onu büyüten kişi arasındaki duygusal bağın kalitesi tüm yaşam sürecinde psikolojik gelişimi etkiler. Bağlanma alanındaki çalışmalar erken yıllarda kendisine bakan kişilerden değerli olduğu ve sevildiği duygusunu hisseden ve bu duygu temelinde zihinsel beklentilerini ve şemalarını yapılandıran çocukların ileriki yıllarda daha yetkin, özgüvenli ve mutlu olduklarını göstermektedir. Güvenli bağlanma olarak tanımlanan bu durumun, ebeveynlerin

ilgi-bakım davranışlarının yerinde ve zamanında, çocuğun ihtiyaçlarını karşılar nitelikte ve tutarlı olmasıyla ilişkili olduğu bilinmektedir. Diğer taraftan tutarsız, aşırı müdahaleci ve çocuğun ihtiyaçlarıyla orantısız anne-baba ilgi-bakım davranışları güvensiz bağlanma örüntüleriyle ilişkilidir. Kaygılı/kararsız ve savunmacı/kaçınan bağlanma olarak bilinen güvensiz bağlanma örüntüleri özellikle duygusal gelişim bakımından risk faktörü oluşturmaktadır (17).

İnsanların bebeklik döneminde ebeveynleriyle (ağırlıklı olarak anne) kurdukları ilişki ile yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkileri çeşitli açılardan benzerlikler göstermektedir. Bir çocuğun, bağlanma figürü (anne) yanında olduğunda ve gereksinimlerine duyarlılık gösterdiğinde kendisini güvende hissetmesi gibi yetişkinler de eşleriyle birlikte olduklarında ve gereksinimlerine doyum bulduklarında kendilerini güvende ve rahat hissederler. Bu durumda eş, bireyin örneğin; iş yaşamında yaratıcı projeler geliştirmesini (bebeklik dönemindeki çevreyi keşfetme sürecindeki gibi) sağlayan güvenli bir temel olma özelliği taşır. Birey, kendisini gergin, hasta ya da tehlike içinde hissettiğinde eşi güvenlik, rahatlık ve koruma sağlar. Bir başka deyişle, aşk yaşantısı, güvenlik duygusu sağlayan yetişkin bir eşle yaşanan duygusal bir bağdır. Bu noktada, bebeklik dönemi ile yetişkinlik dönemi bağlanma süreci arasındaki farklılıklara da değinilebilir. Bebek ile anne arasındaki bağ tek yönlüdür, bebek gereksinimlerinin karşılanması için rahatlık arar, anne de bu isteğe duyarlılık gösterir. Yetişkin romantik ilişkilerdeki bağlanma süreci ise karşılıklıdır, her iki birey de hem bakım alan hem de bakım veren konumundadır (sevgi, şefkat, sıcaklık vb. almak ve vermek), ayrıca, yetişkin bağlanma süreci cinsel ilişkide bulunma ve ortak amaçlara sahip olma gibi faktörleri de içine almaktadır. Dolayısıyla, yetişkin romantik bağlanma sürecinin, bağlanma,

ebeveynlik (bakım) ve cinsel ilişki öğelerinin bir bileşimi olduğu söylenebilir (12, 48, 65).

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Aile, kendine özgü yapısı, işleyişi ve kişiler arası bağları ile sosyal bir sistemdir. Anne-çocuk ikilisi, ailenin temel yapı taşlarından biridir. Aile yapısını anlamaya yönelik çeşitli tezler varsa da, aile sistemi ve bağlanma teorilerinin benzer ve tamamlayıcı yönlerinin olması önemlidir (28, 31).

Çocuğun anneye olan bağlanması, yetişkinlikteki davranışlarını etkilemektedir. Nesilden nesile geçme gücündeki bu davranışları ise; Bowlby'nin bağlanma (attachment) teorisi ile açıklanmaktadır (31).

Feeney(1999)'nin belirttiği gibi; Bowlby, bebeğin yaşamındaki ilişkilerle ilgili ampirik ve kuramsal çalışmalar yapan en önemli kişilerden biridir ve ortaya attığı Bağlanma Kuramına göre, bebeğin ilk yıllarında bir ya da daha fazla kişiyle güvenli bir bağlanma ilişkisi geliştirmeyi başaramaması, sonraki yaşamda ve yetişkinlikte yakın ilişkiler geliştirme yeteneğini azaltmaktadır (24, 30).

Tüzün ve Sayar(2006)'ın belirttiği gibi, Bowlby'e göre bağlanmanın çocuk açısından yaşamsal bir değeri vardır. Hayvanlarla yaptığı gözlemlerden anneye yapışmanın veya takip etmenin bebeğin yaşama şansını arttırdığı sonucuna varan Bowlby, insanlarda bağlanmanın bunun ötesinde bir işleve sahip olduğunu vurgular (62).

Soysal ve arkadaşlarının 2003 yılında yaptıkları çalışmada da belirtildiği gibi; Anne-çocuk ilişkisinin kalitesi bağlanma için oldukça önemlidir, Denham (1994), anneleriyle sıcak ilişkide olan çocukların güvenli bağlandıklarını ve bu çocukların arkadaş çevresinde de yakın ve empatik olarak değerlendirildiklerini bildirmiştir (51).

Güvenli bağlanan yetişkinlerin ise, çocuklarının ihtiyaçlarına karşı daha duyarlı oldukları, düzensizlikleri hızlı ve etkili biçimde gidererek onların beklentilerini karşıladıkları vurgulanmıştır (51).

Van Ijzendoorn ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (1997), güvenli bağlanan yetişkinlerin, güvenli bağlanan çocuğa sahip olma olasılığının üç ya da dört kat daha fazla olduğunu göstermiştir (33).

Bağlanmada temel bakım veren kişi ile sürekli ve kaliteli bir ilişki bebeğin emosyonel ve sosyal gelişimi için önemlidir. Bu ilişkide temel bakımı veren kişi ölüm gibi çok özel durumlar dışında annedir. Bağlanma, anne figüründen yansıyan sıcaklık ile gerçekleşmektedir. Eğer anne kendi ebeveyni ile sıcak, sevgi dolu ve güvenli bir bağlılık ilişkisi kurmuşsa bu durum evliliğine ve çocuğu ile olan ilişkisine de yansımaktadır (26, 51)

Bebeklik döneminde duygusal gelişimin sağlıklı olabilmesinde anahtar rolü anne-baba oynamaktadır. Bebeğin birincil bakıcısı ile olan ilişkisinin niteliği, hayatın ilk üç yılında ortaya çıkan birçok psikopatoloji ile yakından ilişkilidir. Bu nedenle, bebek ile birincil bakıcısı arasındaki ilişki örüntülerinin saptanması ve dinamiklerin belirlenmesi önem kazanmaktadır (26).

Sözü edilen tüm bilgiler ışığında bu çalışma, kültürümüzde güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimlerini saptamak ve 1-4 aylık bebeği olan annelerin ve onların annelerinin bağlanma biçimleri ile maternal bağlanma arasındaki ilişkiyi saptayarak bağlanmanın kuşaklar arasındaki geçişini ve bunun maternal bağlanma üzerine etkisini belirlemek amacıyla planlanmıştır.

1.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

H₁: 1–4 aylık bebeği olan anneler ile onların annelerinin bağlanma biçimleri arasında ilişki vardır.

H₂: 1–4 aylık bebeği olan annelerin bağlanma biçimleri ile maternal bağlanma arasında ilişki vardır.

1.4. SAYILTILAR

Evren, örneklem, veri toplama teknikleri, analiz yöntemleri, kullanılan araç ve gereçler araştırmanın amaçlarını gerçekleŐtirebilecek kapasitededir.

1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Bireyin, başka bir kişiden yakınlık bekleme eğilimi ve bu kişi yanında olduğunda bireyin kendisini güvende hissetmesi psikolojide bağlanma olarak adlandırılmaktadır. Bağlanma, genelde çocuk ile yetişkin bir birey çoğu zaman anne arasındaki olumlu bağı ifade etmek için kullanılan bir terimdir. Bağlanma kuramı hayvan gözlemleri ve deneyleri sonucunda gelişmiş bir kuramdır. Bağlanma ile ilgili ilk araŐtırmaları John Bowlby ve arkadaşları yapmışlardır(5, 24).

Soysal ve arkadaşlarının 2000 yılında yaptıkları çalışmada da belirtildiği gibi; Bolwby (1988), yeni doğan bebeklerin ve çocukların, bakıcıları ile ilişki kurma ihtiyacı içerisinde olduklarını vurgulamıştır. Anne ile bebek arasındaki ilişki yakınlık arayışı ile belirginleşmektedir. Goodfriend (1993), çeşitli nedenlerle doğumdan hemen sonra annelerinden ayrılarak, özel bakıma alınan bebeklerde; gelişmenin yavaşladığını ya da durduğunu, bu bebeklerin yemek yemediklerini, sosyal geri çekilme yaşadıklarını ve yüzlerinde sürekli üzüntülü bir ifade taşıdıklarını belirtmiştir (52).

Greg (2005) 'in belirttiği gibi, Bowlby ve Ainsworth deneysel çalışmalarla bağlanma sistemini açıklamışlardır. AraŐtırmacılar, yaşam boyunca bağlanmanın

önemini, bebeklerin ilk ilişkisi olan annesi ve annenin kendi çocukluğundan getirdiği bağlanmanın öneminin anlaşılmasını sağlamışlardır (26).

Ziyalar (1999) belirttiği gibi, Bowlby anneye olan yaklaşım ihtiyacının ilk iki yıl içinde çok fazla olduğunu, üçüncü yaş sonuna doğru azaldığını ve bu yaklaşımın olmadığı çocuklarda ileriki yaşlarda kişiler arası ilişkilerde bir düzensizlik, affekt(tepki) donukluğu, psikopatik eğilimler ortaya çıktığını bildirmiştir (69).

Bağlanma kuramında insanların sosyal varlıklar olduğu, diğer insanları yalnızca temel ihtiyaçlarını karşılayacak araçlar olarak algılamadığı kabul edilmektedir. Bu yönüyle Nesne İlişkileri Kuramı'na benzemektedir. Bazı bağlanma kuramcılarına göre, bir kişinin erişkinlikte başka insanlarla kuracağı ilişkinin niteliği ve insanlardan beklentileri, bu kişinin bebekliğinde annesiyle kurduğu bağlanma ilişkisi ile belirlenir. Anne ve çocuk arasındaki sıcak duygular, özellikle korku ve stres anlarında birbirlerine sağladıkları rahatlık ve destek bağlanmayı oluşturmaktadır. Bağlanma iki taraflı bir ilişkidir ve her iki tarafın da birbirinin ihtiyaçlarını karşılaması ile gelişmektedir. Yeni doğan bir bebek beslenmek, temizlenmek, ısınmak, korunmak, kısaca yaşayabilmek için anneye ya da başka bir bakıcıya muhtaç olmaktadır. Ancak anneler, babalar ya da çocuğa bakmakla yükümlü diğer yetişkinler çocuğun bakımını sadece bir görev olarak algılamamakta, bundan mutluluk ve tatmin sağlamaktadırlar. Ebeveynlerin çocukla yaşadıkları etkileşim sonucunda, aralarında hissettikleri bağ giderek güçlenir. Bu bağlanmanın oluşmasında bebeklerin bir takım davranış özellikleri etkili olur. Bebeğin, anne-babasıyla iletişimde kullandığı ve hayatının ilk dokuz ayında geliştirdiği davranışlarına bağlanma davranışları denir. Emme, sokulma/uzanma, bakma, gülümseme, ağlama bebeğin başlıca bağlanma davranışlarıdır (4).

Doğumdan hemen sonraki dönem, anne-bebek bağlanması için duyarlı bir dönemdir. Bağlanma davranışı geliştirmekte zorlanan annelerin bebeklerine dokunma konusunda isteksiz ve çekingen davrandıkları gözlenmiştir. Annenin bu süreçlerle baş edebilmesi öncelikle bebeğin tıbbi risk durumu, gebelik yaşı ve gelişimsel durumu yanı sıra, annenin sosyal desteğinin niteliği, stresle baş etme becerileri, anne-babanın evlilik ilişkilerinin ve annenin kendi annesiyle olan ilişkisinin özelliği ile de ilişkilendirilmektedir(40).

Erken anne bebek ilişkisinde oluşabilecek bu olumsuz süreçler daha sonra annelik bozuklukları (mothering disorders) da denilen bir dizi hatalı anne-baba tutumu ve anne çocuk ilişki sorununa yol açabilir. Bu durum gelişimi engelleyecek düzeyde aşırı koruyup kollama tutumu ve çocuğu için uzun süre aşırı endişelenmeden, “Dövülmüş Çocuk Sendromu”na dek uzanan bir yelpazede kendini gösterir (40).

Doğum sonrası dönemde, anne-bebek ilişkisini değerlendirmek için hemşire düzenli olarak gözlem yapmalı ve annenin bebeğine bağlanma süreci ile ilgili notlar almalıdır. Annenin bebeğini sakinleştirmesi, okşaması, kucaklaması, onunla konuşması, uygun besleme teknikleri kullanması, göz göze temas kurması ve adı ya da cinsiyetiyle(kızım\oğlum) bebeğe seslenmesi, annenin gösterdiği uygun bağlanma davranışlarıdır. Bebeğin takma isimle çağırılması, yetersiz kilo alması, kirli ve bakımsız olması, hijyenik bakımını aksatmak ve ciddi pişiklerin olması gibi durumlar annenin bebeğine bağlanmasında yetersizlik olduğunu gösteren ip uçlarıdır(20, 58).

Bu çalışma sayesinde ebe/hemşireler, anne adaylarının bağlanma biçimlerini saptayarak yaşanan problemleri erken dönemde belirleyerek, maternal bağlanma problemi yaşayabilecek kişilere terapötik yaklaşımlar ve gerekli müdahalelerde

bulunabilecek, çocuklarda ileriki dönemlerde gelişebilecek olan problemlerin en aza indirilmesine yardımcı olabilecek ve güvensiz bağlanma stillerinin nesiller boyunca aktarımı önleyebileceklerdir.

1.6. SINIRLAMALAR

Bu araştırma Manisa İl Sağlık Müdürlüğüne bağlı 11 Sağlık Ocağına kayıtlı olan tüm annelere uygulanmak istenmesine karşın, zaman ve maddi yetersizlikler nedeniyle Evreni Bilinen Örneklem Formülü ile belirlenen 140 anneye uygulanmıştır(35).

1.7. TANIMLAR

Bağlanma: Bir bireyden bir başka özel kişiye karşı olan duygusal bir bağlıdır.

Maternal Bağlanma: Anne-çocuk arasında doyurucu ve zevk verici bir etkileşim sonucunda annenin çocuğuna geliştirdiği sevgi bağının oluşum sürecidir.

Bağlanma davranışı: Başka bir bireye karşı yakınlık arama ve sürdürme davranışıdır.

Bağlanma biçimi: Yaşamın erken döneminde belirlendiği ve süreklilik gösterdiği düşünülen, bireyin diğer insanlarla ilişki kurma örüntüsüdür.

Güvenli (secure) bağlanma: Kişinin kendisine saygı ve güveninin yüksek olduğu bağlanma biçimidir.

Saplantılı (preoccupied) bağlanma: Kişinin kendisini değersiz, olumsuz algılamasına karşın başkalarını olumlu algıladığı bağlanma biçimidir.

Kayıtsız (dismissing) bağlanma: Kişinin kendisine ilişkin algısının olumlu, başkalarına ilişkin algısının olumsuz olduğu bağlanma biçimidir.

Korkulu (fearful) bağlanma: Kişinin hem kendi hem de başkalarına ilişkin algısının olumsuz olduğu bağlanma biçimidir.

1.8. GENEL BİLGİLER

1.8.1. BAĞLANMA KURAMI

Bağlanma davranışı, başka bir bireye karşı yakınlık arama ve sürdürme olarak tanımlanmıştır. Bu teori bakım veren ile çocuk arasındaki bilişsel, duygusal ve davranışsal ilişkiyi açıklamaktadır. Bağlanma, bir bireyden bir başka özel kişiye karşı olan duygusal bir bağıdır. İlk bağ büyük olasılıkla anneye karşı oluşur, ama daha sonraları buna başka özel insanlar da eklenir. Bağlanma davranışı durumsal faktörlere göre artabilir ya da azalabilir, ama bağlanmanın kendisi ters/olumsuz koşulların etkisi altında bile dayanıklı ve uzun sürelidir. Bowlby bağlanma nesnesi konusunda kadın ebeveyn yani anne üzerinde durmuştur (45).

Feeney(1999)'nin belirttiği gibi; Çocukluktaki ve yetişkinlikteki yakın ilişkileri anlama ve araştırmaya yönelik önemli kuramsal açıklamalardan biri Bowlby ve Ainsworth'ın Bağlanma Kuramıdır. Bowlby, bebeğin yaşamındaki ilişkilerle ilgili ampirik ve kuramsal çalışmalar yapan en önemli kişilerden biridir ve ortaya attığı Bağlanma Kuramı, günümüzde gelişim psikolojisinin kuramsal ve ampirik çalışmalarına yol gösterici nitelik taşımaktadır. Son yıllarda yetişkinlerin yakın ilişkileri ile ilgili yapılan araştırmalarda da Bağlanma Kuramı temel alınmaktadır (24).

Bağlanma kuramına göre, bebeğin ilk yıllarında bir ya da daha fazla kişiyle güvenli bir bağlanma ilişkisi geliştirmeyi başaramaması, sonraki yaşamda ve yetişkinlikte yakın ilişkiler geliştirme yeteneğini azaltmaktadır (30).

Bowlby'e göre bağlanmanın çocuk açısından yaşamsal bir değeri vardır. Hayvanlarla yaptığı gözlemlerden anneye yapışmanın veya takip etmenin bebeğin yaşama şansını arttırdığı sonucuna varan Bowlby, insanlarda bağlanmanın bunun

ötesinde bir işleve sahip olduğunu vurgular. İnsan hayatı için bağlanmanın üç temel işlevi vardır (9, 63). Bunlar;

1. Dünyayı keşfederken geri dönülebilecek güvenli bir liman olma,
2. Fiziksel gereksinimleri karşılama,
3. Hayata dair bir güvenlik duygusu geliştirebilme şansıdır (63).

Bowlby, bu gereksinimler yeterli düzeyde karşılanmadığı takdirde, çocukta oluşan özbenlik algısıyla bağlantılı olarak patoloji gelişebileceğini öne sürer. Bu süreci ise, “çalışma modelleri” olarak adlandırdığı ilkeye dayandırır(9). Ünal(2004)’ın belirttiği gibi; Bu ilke aslında, Mahler, Kohut ya da Horney’nin vurguladığı süreçlerden farklı değildir, buna göre; anne tarafından bir ölçüde karşılanan güvenlik duygusu çocuğun dünyayı algılayışını belirler (63).

Ünal(2004)’ın belirttiği gibi; Ainsworth ise bağlanma teorisinin işlemsel tanımını yapan kuramcıdır. Kanadalı bir psikolog olan Ainsworth 1960’lı yılların başlarında, Bowlby ile birlikte çalışan ve onun görüşlerini paylaşan bir psikolog olmasına karşın, zaman içerisinde John Hopkins Üniversitesi’nde bebekler üzerinde yaptığı çalışmalarda Bowlby’nin iddia ettiğinden daha fazlasını içeren sonuçlar bulmuştur. İçinde bulunduğu zaman diliminde çok da alışılmış olmayan bir yöntemi izlemiştir. Öğrencileriyle birlikte ev ziyaretleri yaparak çocukları ve annelerini daha yakından gözlemlemiş ve bazı temel alanlarda (beslenme, ağlama, göz teması, gülümseme vb.) annenin çocuğun ihtiyaçlarına olan yanıtlarını incelemişlerdir. On ikinci haftada bebek ve anne laboratuvara alınmış ve Ainsworth’un “Yabancı Durum (strange situation)” olarak adlandırdığı deney uygulanmıştır. Bu deneyde, bebek sekiz dakika boyunca bir yabancıyla annesinden ayrı kalır. Bu süreçte iki an çok önemlidir; anneden ayrılma ve anneye buluşma anı. Bu iki anda verilen tepkiye göre bebek iki ana bağlanma tarzından birine dâhil edilir; Güvenli ya da güvensiz

bağlanmada kararsız (ambivalent/iki değerli) ve kaçınan olarak ikiye ayrılmaktadır. Güvenli bağlanmaya sahip bebekler anne giderken normal bir gerilim yaşarlar, anne geri döndüğünde ise mutlu ve sevinçli bir karşılama içine girerler. Kararsız bağlanma biçimindeki bebek ise anne giderken aşırı bir üzüntü ve ayrılamama davranışı gösterirken, anne geri döndüğünde anneye öfkeli ve reddedicidir. Kaçınan çocuklarda ise, ayrılış anı sakin ve neredeyse tepkisizken, buluşma anneyi reddedici ve uzaklaştırıcı özelliindedir (63).

Bogaert ve Savada(2002)'ının belirttiği gibi; Ainsworth'un tanımladığı bebek ile anne arasında oluşan güvenli bağlanma çocuğun psikolojik gelişiminde ciddi bir öneme sahiptir ve annenin sıcak, duyarlı, gereksinimi gidermeye hazır ve bağlanabilir olma özelliklerini taşımasıyla ilgilidir. Güvenli bağlanma, duygusal sağlığın bir kaynağı olarak görülür, çocuğa "başkalarının" onun için orada olacağı ile ilgili güven verir ki, bu da onun ilerleyen yaşamında tatmin edici ilişkiler kurma kapasitesine zemin oluşturur (8).

Deney sonuçlarına bağlı oluşturulan gruplandırmayı ise, sadece çocuğun duygu durumuna bağlamak yanlış bir değerlendirme olur. Çocuğun doğuştan getirdiği özelliklerinin yanı sıra çevre ile etkileşimine bağlı olarak kazandığı kişilik özellikleri de son derece önemlidir. Öyle ki, güvenli bağlanmaya sahip çocukların annelerin çocuğun ağlamalarına duyarlı, çabuk güldürebilen ve farklı gereksinimlerine uygun tepkiler verebilen annelerdir. Kararsız bağlanan çocukların annelerinin ise, genellikle tepkilerinde tutarsız oldukları saptanmıştır. Mesafeli, duygusal olarak zor ulaşılan ve ihmalkâr olan annelerin çocuklarının ise kaçınan bağlanma tarzına sahip olduğu bulunmuştur. Fakat bu ilişkilerin ilişkiyel oluşu, aralarındaki neden-sonuç ilişkilerinin varlığını garanti etmez. Çocuğun mizacı da üçüncü değişken olarak bağlanma tarzına katkıda bulunabilir (63).

Annenin bebeklik döneminde, açlık, susuzluk gibi temel gereksinimleri karşılayan olması nedeniyle, anne ve çocuk arasında bir bağlanma oluşturması Bowlby'nin araştırmalarının temel noktasını oluşturur(9). Ünal(2004)'ın belirttiği gibi; Harlow'un 1958 yılında öğrencileriyle beraber maymunlar üzerinde yürüttükleri çalışmalarda kullanılan bir öge de anne yoksunluğudur. Kurulan deney düzeneğinde, maymunlardaki temel güdüyü anlamak için onlara iki seçenek verilmiştir, ya kumaş kaplı bir yere tırmanacaklar ya da demirden ve rahatsız bir yere tırmanıp süt içeceklerdi. Maymunlar demir çubuğa tırmanıp süt içtikten sonra hızla kumaş kaplı yerlerine dönmüştür. Bu sadece beslenmenin değil rahatlığın da önemli olduğunu göstermektedir. Bir başka araştırmada ise, rhesus maymun bebeklerine ısıtılmış demir ve kumaş kaplı soğuk bir yer hazırlanmıştır. Maymunların ısıtılmış demirleri tercih ettikleri gözlenmiştir, bu deneyle de sıcaklık faktörü önem kazanmıştır ve Harlow'un annenin sadece fiziksel gereksinimleri sağlamadığı aynı zamanda rahatlık ve sıcaklık sağladığı yönündeki görüşlerini de desteklemiştir. Tüzün ve Sayar'ın belirttiğine göre; Harlow daha sonra anneden uzak ve sosyal yoksunluk içinde büyütülen rhesus maymunlarını da incelemiştir ve bu maymunların daha sonra sosyal ilişkilerinde yetersiz olduğunu gözlemlenmiştir. Sosyal ilişkilerdeki yetersizlik ise içe kapanma, ilişki kurmada beceriksizlik ve cinsel donukluk olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda çocuklarına karşı ilgisiz oldukları da görülmüştür. Sonuç olarak Harlow'a göre anne-çocuk arasında oluşan karşılıklı sevgi bağının ileriki yaşantıya olan en büyük katkısı, daha sonra diğer insanlarla kurulan tüm ilişkilerde güven duygusunun oluşmasıdır (62, 63).

1.8.2. ANNE-BEBEK BAĞLANMASI

Bağlanma tekrarlayan pozitif anne-bebek etkileşimin takibiyle gelişen bebeğin güven duygusudur. Bağlanma anne-bebek arasındaki sevgi etkileşimi sürecidir (29).

Maternal bağlanma, anne-çocuk arasında doyurucu ve zevk verici bir etkileşimin sonucunda annenin çocuğuna geliştirdiği sevgi bağının oluşum sürecidir(36).

Maternal sevgiyle bağlanma, anne ve bebeği arasında gelişen ve zaman içinde süreklilik gösteren eşsiz bir sevgi göstergesidir. Sevgiyle bağlanma maternal rol adaptasyonunun bir elementidir (29).

Maternal bağlanma, zaman içinde gelişen ve özel yegâne bir ilişkidir. Bu ilişki çocuğun fiziksel, psikolojik ve entelektüel gelişimini derin bir şekilde etkiler. Anne-bebek bağlanma süreci gebelik, doğum ve postpartum periyod süresince gelişir ve postpartum periyod süresince anne-bebek etkileşimi olduğu zaman desteklenir(7, 60).

Bowlby 1951 yılında, maternal bağlanmayı anne ve çocuk arasında sıcak, sürekli, yakın bir ilişkinin olması ve bu durumdan her iki tarafında memnun olması ve haz alması olarak tanımlamıştır (9, 53).

Müler(1996)'in belirttiği gibi; Rubin (1984) bebeğe bağlanmayı sevgi, sevecenlik olarak tanımlamıştır. Maternal bağlanma, maternal rol kazanımlarındaki görevlerden biridir. Maternal bağlanma gebelikte başlar, postpartum da devam eder ve annelik rolü yeteneğinin gelişimi ve rol memnuniyeti için destek sağlar şeklinde açılmıştır (38).

Ünal(2004)'ın belirttiği gibi; Fennel ve ark. (1974) yaptıkları bir deneyde iki anne grubundaki anne davranışları incelenmiştir. Birinci gruptaki annelere,

bebekleri ile doğumdan sonraki ilk üç günde yoğun etkileşime girmelerine izin verilmiştir. İkinci gruptaki anneler ise, bebeklerini doğumda çok kısa süre gören ve bir daha ancak kimlik saptama amacıyla saatler sonra gösterilen ve daha sonra onları ancak her dört saatte bir yirmi dakikalık emzirme sırasında görebilen annelerden oluşmuştur. Bir ay ve bir yıl sonra bebekleriyle erken dönem ve uzun süreli temas kurmuş olan annelerin bebeklerine daha bağlı olduğu görülmüştür. Anneler çocuklarından ayrıldıklarında onları özlediklerini daha sık ifade etmişler ve çocukları hakkında daha fazla konuşma gereksinimi duyduklarını belirtmişlerdir. Aynı anneler bebeklerin muayenesinde doktorlara katılmaya, ağladıklarında onları yatıştırmaya ve onlarla konuşmaya eğilim göstermişlerdir (63).

Anne babalar bebekleriyle etkileşimlerinde bireysel farklılıklar göstermektedir. Ünal(2004)'ın belirttiği gibi; Stern ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada (1973), bebekleri bir yaşındayken en iyi uyumu gösteren iyi uyumlu annelerin kişiliklerinde farklılaşmalar olabileceğini, ancak bu annelerin ortak noktalarının sorumluluklarına yaklaşım tarzları olduğunu bulmuşlardır. Bu anneler çocuk merkezli olmaya eğilim göstermiş ve duygusal olarak da bebekleriyle ilgili görülmüşlerdir. Anne-baba odaklı bakım, yetişkinlerin gereksinmelerine, programlarına ve bazen de “yetkin” anne-baba olma ve “yetkin” bir çocuğa sahip olma zorlamalarını içeren bir ebeveyn tutumudur (63).

Kavlak (2004) yaptığı çalışmasında, annelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin, çalışma durumlarının, aile tiplerinin, bir önceki çocuğun yaşının, doğum sonrası bebeklerini kucaklarına alma sürelerinin, doğum sonrası bebeklerine hissettikleri duygularının, bebeklerine hitap şekillerinin, bebeğin dış görünüş olarak benzediği kişi gibi bazı etmenlerin maternal bağlanmayı etkilediğini saptamıştır (29).

Sağlık izlemlerinde güvenli bağlanmanın gelişmesi için ailelere rehberlik yapılmalıdır. Bu bağlanmanın ilk basamağı anne ile bebeğin aynı odada kalması (rooming-in) ve bebeğin ipuçlarının tutarlı olarak değerlendirilmesidir. Ayrıca annenin bebeğini emzirmesi (göz teması, bebeği sık sık kucağına alma) ve emzirirken kendini güvenli ve rahat hissetmesi de (doğru emzirme teknikleri) güvenli bağlanmanın gerçekleşmesinde rol oynar. Bebekler sesleri tanır ve en çok insan yüzünden hoşlanırlar. Bebeğe dokunmak, oyun oynamak, bebeğin ihtiyaçlarını karşılamak konusunda tutarlı olmak bağlanmayı artıracaktır. Özellikle fiziksel temas artırılmalıdır (41).

1.8.3. BABA-BEBEK BAĞLANMASI

Bebeklik döneminde duygusal gelişimin sağlıklı olabilmesinde anahtar rolü anne-baba oynamaktadır (13, 51). Her çocuk iki biyolojik ebeveynden oluşarak dünyaya gelir ve her ikisi de çocuğun kimlik gelişiminde önemli rol oynar. Ebeveynlerden biri olmasa veya kimliği bilinmeyen bir donörden alınan spermle döllenme yoluyla dünyaya gelse bile bunun çocuğun kimlik gelişimi üzerinde önemli etkileri olur. Her iki ebeveyninde çocuğun bakımında veya zarar görmesinde rolleri vardır. Uzun yıllardır çocuğun gelişimi ile ilgili çalışmalar anne ve çocuklar arası dinamikler üzerine yoğunlaşmıştır. Babalar genellikle çocuğun yaşamının periferinde farz edilmiş ve böylece çocuk gelişiminde çok az direkt etkisi olduğu düşünülmüştür (23).

Kadınların büyük oranda çalışma hayatına girmesi, cinsiyete dayalı stereotipilerin azalması ve erkeklerin yaşamlarına daha derin anlamlar arayışları, kendileri isteseler de istemeseler de babalar ile çocukların daha yakın ilişki geliştirmesinde artmaya neden olmuştur. Babaların çocukla ilişkisi anneye oranla

daha az olsa da, eskiye göre babaların çocukla olan ilişkisi 1/3 oranında artmıştır. Çocukların babaya ulaşabilirliği ise eskiye göre 1/2 oranında artmıştır. Babanın çocuğun sağlıklı gelişmesindeki rolünün vurgulanmasındaki eksiklik ruh sağlığı gelişiminde önemlidir. İlk olarak, babanın bebek bakımına direk katılımı, anne çocuk ilişkisindeki kalitenin çocuk gelişimi üzerine etkisi gibi baba çocuk ilişki kalitesinin de güvenli bağlanmanın gelişiminde etkili olduğu ve anne babaya ulaşabilir olma durumu duygusal destek hissi sağladığı bilinmektedir. İkinci olarak ise, baba çocuk ilişkisinin anne çocuk ilişkisinden farklı olduğu bilinmektedir. Babalar ilişkide çocuğu yarışmacı ve bağımsız olmaları açısından destekleyip, oyuna yönelik ve fiziksel uyarıcı etkileşimlere annelerden daha fazla zaman ayırmaktadır. Bundan dolayı çocuk davranışlarının belli bazı özelliklerinin gelişmesinde özellikle babalar etkili olabilir. Babanın bebeğin bakımına indirekt katılımı, aileye olan finansal katkısı bebeğin büyüdüğü aile ekonomisini etkileyerek bebeğin gelişimi üzerinde rol oynar (16, 23).

Bağlanma teorisi bebeğin ihtiyaçları için sinyal göndermesi ile bakım veren erişkinin buna uygun cevabı sonucu güvenli bebek-ebeveyn bağlanması oluşması esasına dayanır. Fakat bu kavramın kadınlarla olduğu gibi erkekleri de içerip içermediği açık değildir. Bağlanma (attachment) teorisi son yıllarda babayı hatta diğer birçok figürü de içine alacak şekilde geliştirilmektedir. Bir bebeğin babasına bağlanma oluşturduğunun anlaşılabilmesine ilişkin bazı çalışmalar yapılmıştır. Kotelchuk'un yaptığı çalışmada (1970) baba-bebek bağlanmasının, bebeğin ayrılmaya kızgınlık göstermesi ile anlaşılabileceğini belirtmiştir. Bu çalışmaya göre, 12, 15, 18 ve 21 aylık bebeklerin, anne veya baba ayrıldığında kızgınlık tepkisi gösterdiği; yeniden bir araya gelindiğinde ise rahatlama belirtileri sergiledikleri gözlenmiştir. Sadece bir ebeveynden ayrıldıklarında, bebeklerin %50'si anneyi

tercih etmiş, %30'u babayı istemiş, %20'si ise herhangi bir tercih belirtisi göstermemiştir. Spelke ve arkadaşları yaptıkları araştırmada (1973), çok ilgili ve çocuk bakımına katkısı olan babalarda bu bulguları daha da geliştirmiş, bebeklerin daha az ve geç kızgınlık tepkisi verdiğini gözlemlemişlerdir. Fakat hala en güçlü maternal bağlanma davranışlarının görüldüğü devre olan 6–9 aylık bebeklerle ilgili veriler bulunmamaktadır. Tüm çalışmalar değerlendirildiğinde, baba çocuk bağlanmasının baba bakıma katıldığına artmakta olduğu, fakat birçok ailede bebek bakımının çoğunu anne sağladığı için, tercih edilen bağlanma figürünün anne olmaya devam ettiği görülmektedir. Bununla birlikte, baba ile çocuk arasında erken ve güçlü bağlanma olduğu birçok çalışmada gösterilmiştir (23).

1.8.4. BEBEK-EBEVEYN BAĞLANMASI

Bağlanma, çocuk ve bakım veren kişi arasında gelişen ilişki kurma, çocuğun bakım veren kişiyi arama ve yakınlık arayışı davranışları ile kendini gösteren, özellikle stres durumlarında belirginleşen, dayanıklı ve devamlılığı olan duygusal bir bağ olarak tanımlanmaktadır. Yaşamın erken dönemlerinden itibaren çevreyle olan etkileşim sonucu gelişir (9, 56).

Bebeğin anne/baba ile güvenli bir bağlanma yapması onun sosyal ve duygusal gelişiminin temel taşlarından biridir. Bağlanma ilk birkaç ayda gelişmeye başlayarak dokuzuncu ayda kuvvetle gelişmiş olur. Anne/baba ile oluşacak güvenli ve sevgi dolu bir bağ onun benlik saygısı, arkadaş ilişkileri, problem çözme yeteneği ve benlik kontrolüne önemli katkıda bulunur (41).

Bağlanma yalnızca çocukluk ile sınırlı olmayıp yaşam boyunca sürer. İlk temel ilişki olan anne çocuk ilişkisi, sonraki yaşam dönemlerindeki bağlanmalar için örnek olur(18). Pehlivan(2004)'ün belirttiği gibi; Bowlby'nin (1969, 1979,

1986) bağlanma kuramına göre yeni doğan bebekler, yalnızca onlara bakmaya ve korumaya istekli bir yetişkinin varlığında yaşamlarını sürdürebilirler (42).

Bebekler bakım veren kişi ile etkileşimi sağlamaya yardımcı davranışlar (emme, izleme, gülümseme, ağlama, dokunma) ile donanımlı olarak dünyaya gelirler. Bebeğin doğuştan getirdiği bu özellikleri, bakım veren ile düzenli ve tutarlı bir etkileşim sonucu giderek gelişir(27). Bağlanma sürecini dönemlere ayırdığımızda; doğumdan 8–12 haftaya kadar olan bağlanma öncesi dönemde bebek annenin uyarılarıyla hareketlenir. Çevresindeki kişilere yönelme davranışı gösterir ancak kişileri ayırt edebilme yetisi yoktur ya da çok kısıtlıdır. Bağlanmanın ilk işaretleri 8–12 haftadan altı aya kadar uzanan ikinci dönemde ortaya çıkar. Bu dönemde bebek anneyi yabancılardan ayırt etmeye ve dikkatini daha çok anneye yönlendirmeye başlar. Bağlanmanın tam olarak gözlemlendiği üçüncü dönem 6–24 ay arasındadır (42).

Bağlanma davranışı yakınlık arayışı ile kendini gösterir ve küçük çocuklarda bağlanılan kişilerden ayrılma ile belirginleşir. Annenin yokluğunda gerginlik-huzursuzluk, varlığında ise rahatlık duygusu olur. Bowlby'e göre, dünya ile daha iyi başa çıktığı düşünülen bir kişi ile yakınlığı koruma (yakınlarda kalma ve ayrılıklara direnme) bağlanmanın tanımlayıcı özelliğidir. Bağlanmanın temel işlevi ise tehlikelerden korunmadır. Bağlanma davranışı ile keşfetme, araştırma davranışı arasında karşılıklı bir ilişki vardır. Çocuklar güvenli bağlanma ilişkisinin olduğu durumda, stres yaratan koşullarda da güvenlik duygusunu koruyabilir ve araştırıcı davranışlarda bulunabilir (9, 42).

Pehlivan(2004)'ün belirttiği gibi; Bowlby (1969) tarafından ilk tanımlanan bağlanma kuramı, Ainsworth ve arkadaşları (1978) tarafından geliştirilmiştir. Ainsworth yabancı durum testi ile güvenli ve güvensiz bağlanma

örüntülerini (bağlanma modelleri) değerlendirmiştir. Normal gelişmekte olan çocuğun bağlanma davranışı iki çeşit gözlem ile yapılmaktadır. Bunlardan birincisi, bebeğin sosyal tepkilerini diğer kişilerden çok bakım veren kişiye yönlendirmeyi tercih etmesi, ikincisi bebeğin bakım veren kişiden ayrılma ve yeniden birleşmeye anlamlı tepki göstermesidir. Güvenli bağlanma gösteren çocuklar, annelerinin her zaman yanlarında olup, stres durumlarında yardımcı olacaklarından emin olan çocuklardır. Anne ayrıldığında tepki göstermelerine karşın döndüğünde kolaylıkla yatışırlar. Güvenli bağlanmanın gelişmesi için çocuğun kesintisiz, tutarlı tepki veren, duyarlı ve her zaman ulaşılabilir bir bakım verene sahip olması gerekir. Kaygılı-kararsız bağlanma örüntüsü olan çocuklar, çağırdıklarında annenin yanıt vereceğinden ya da yardımcı olacağından emin olamayan çocuklardır. Bu nedenle ayrılığa direnirler ve anne döndüğünde yatışmazlar. Araştırmacı davranışlarda bulunmaya ilişkin kaygıları vardır. Bu anneler tepkilerinde tutarlı olmayan ve kontrol amaçlı terk etme tehdidinde bulunan annelerdir. Kaygılı-kaçınan bağlanma örüntüsü olan çocuklar ise annelerinin yardımcı olacağına ilişkin hiç güveni olmayan çocuklardır. Sürekli olarak çocuklarını geri çeviren ya da reddeden anneleri olan bu çocuklar ayrılığa tepkisiz kalıp anne döndüğünde yakın durmazlar. Güvenli, kaygılı-kararsız ve kaygılı-kaçınan bağlanma örüntülerine daha sonra Main ve Solomon tarafından dağınık bağlanma örüntüsü (disorganised/disoriented attachment pattern) eklenmiştir. Stres ile baş etmede organize bir davranış göstermeme, yabancı durum testinde stereotipik, asimetrik ve zamansız hareketlerin varlığı, donup kalma ya da hareketlerde yavaşlama dağınık bağlanma ölçütü sayılmaktadır. Bu çocukların annelerinin fiziksel taciz ya da ihmalde bulunan, psikiyatrik bozukluk oranları yüksek olan ya da kendi bağlanma nesnelere ile olan sorunlarını çözememiş anneler olduğu bildirilmektedir. Dağınık bağlanma

örüntüsünün altında yatan nedenin bakım verenden korkma olduğu belirtilmektedir. Gelişimi normal olan bebekler, çevreleri ile ilgili ve anneleri ile karşılıklı uygun etkileşim içinde olan bebeklerdir. Anneler bebekleri ile ses tonlarını değiştirerek, beden dili ya da yüz ifadelerini kullanarak konuşurlar. Bebekler de doğuştan donanımlı oldukları sözel olmayan iletişim davranışları ile yanıt vermeyi öğrenir, göz ilişkisi kurar, gülümser ve yüz ifadelerini taklit edebilirler (42).

Gülümseme ilk zamanlar çevresel uyaranlar ile ilişkili değilken, 4 aylıktan sonra özellikle bakım veren ile ilişkili olmaya başlar. Anne-bebek sesli etkileşimi, bebek 18 haftalık iken karşılıklı olmaya başlar. Bir yaşında iken annelerinin yüz ifadelerinden (neşe, korku ya da öfke) ne yapmaları gerektiğini anlamaya başlarlar. Anne-babalarına duygusal tepki verirler, 18 ay civarında isteklerini işaret ederek göstermeye başlarlar. Yine aynı dönemde hayali evcilik oyunları başlar. Hoşlarına giden nesnelere getirip gösterirler. İlgi çekmek isterler (42).

Yaş ile birlikte duygusal yüz ifadelerini tanıma ve çizme becerilerinde de olumlu yönde gelişme olduğu görülmektedir. Bebeklik dönemindeki bu davranışlarda farklılık gözlenmesi, çocuğun gelişiminde bir aksama olduğunu düşündürmelidir (42).

Bağlanma gerek bebek gerekse ailedeki çeşitli faktörlerden etkilenebilecek dinamik bir süreçtir. Özellikle prematüre bebekler, çoğul gebelikler, duyu kusuru veya ciddi hastalığı olan bebekler, istismar edilenler ile evlatlık alınan bebeklerde bağlanma sorunları yaşanabilir. Anne/babanın da ruhsal veya zihinsel sorunları olması, kötü muameleye maruz kalma öyküsü ile mevcut aile içi stres de bağlanma sorunları ortaya çıkmasına neden olabilir. Bunun dışında bebeğin mizacı, geçirdiği hastalıklar, anne/babanın duygulanım bozuklukları, deneyimsizlik (adölesan

anneliği) bağlanma üzerinde olumsuz rol oynayabilir. Uygun olmayan veya güvensiz bağlanmanın belirtileri şöyle sıralanabilir;

- Anne/babayı ihmal eden veya onlarda rahatlama aramayan içe kapanık bebek,
- Anne/babayı özellikle tercih etmeyen ve tüm erişkinlere benzer yakınlık gösteren bebek,
- İştah problemi (az veya çok yeme) olan bebek,
- Deprese ve içe kapanık anne/baba,
- Aile içi stres, çatışma, düzensizlik (41).

1.8.5. BAĞLANMA BİÇİMLERİ

Tanım olarak bağlanma biçimi, yaşamın erken döneminde belirlendiği ve süreklilik gösterdiği düşünülen, bireyin diğer insanlarla ilişki kurma örüntüsüdür. Bağlanma kuramcılarına göre bağlanma biçimi, süt çocukluğu döneminde güvenli ya da güvensiz olarak bir kez belirlendikten sonra yaşam boyunca süreklilik gösterir. Süt çocuklarında saptanan bağlanma özelliklerinin ergenlik döneminde de devam ettiğine ilişkin kanıtlar vardır. Sabuncuoğlu ve Berkem(2006)'in belirttiği gibi; Bowlby'nin çalışmalarından (1973) başlamak üzere güvensiz bağlanma biçimi daha sonraki yaşam dönemlerinde psikopatolojinin belirleyicisi olarak düşünülmüşken, güvenli bağlanma sağlıklı süreçlerle ilişkilendirilmiştir (47).

Rholes(1995) ve arkadaşlarının belirttiği gibi; Bowlby'in bağlanma kuramını temel alarak, Ainsworth, Bleher, Wasters ve Wall (1987), Yabancı Durum olarak bilinen bir yöntemle psikoloji laboratuvarlarında 12–18 aylık çocukları ve annelerini gözlemlemiştir. Ainsworth ve arkadaşlarının amacı; çocukların annelerinden ayrıldıklarında ve tekrar bir araya geldiklerinde gösterdikleri davranışsal tepkileri gözlemek ve çocuk-anne arasındaki bağlanma biçimlerinin farklılık gösterip

göstermediğini incelemektir. Bu çalışmada kısa bir süre odada çocukla birlikte bulunduktan sonra çocuk çok sayıda oyuncakla odada yabancı birisiyle bırakılmıştır. Anne birkaç dakika sonra tekrar odaya geri dönmüş ve çocuğun annesinin geri dönmesine gösterdiği tepkiler gözlemlenmiştir. Ainsworth ve arkadaşları çocuklar ve anneleri arasında üç farklı bağlanma biçiminden birinin geliştirdiğini öne sürmüşlerdir. Bu stiller; güvenli (secure), kaygılı\kararsız (anxious\ambivalent), kaçınmacı (avoidant) bağlanma biçimleridir (44).

Adam, Gunnar ve Tanaka(2004)'ın belirttiği gibi; Crowell ve Feldman (1988) yaptıkları çalışmada, güvenli bağlanma biçimine sahip annelerin çocuklarına karşı daha sıcak daha destekleyici ve problemlerin çözümünde daha yardımcı olduklarını, kaçınmacı bağlanma biçimine sahip annelerin ise yardım ve destek konusunda daha soğukkanlı olduklarını ve kaygılı bağlanma biçimine sahip annelerin ise yardım ve destek konusunda tutarlı olmadıklarını bulmuşlardır (1).

1.8.5.1. Güvenli Bağlanma:

Güvenli olarak bağlanan bebekler az ağlamakta ve annenin varlığında keşfetme davranışında bulunmaktan memnun görünmektedirler. Güvensiz olarak bağlanmış olan bebekler anneleri tarafından kucağa alındıklarında bile daha sık ağlamakta ve daha az keşfetme davranışında bulunmaktadırlar. Henüz bağlanmamış olan bebekler anneye karşı belirgin olarak farklı bir davranışta bulunmamaktadırlar. Güvenli bağlanma anne duyarlılığıyla anlamlı olarak ilişkilidir. Duyarlı annelerin bebekleri, güvenli bağlanma eğiliminde olmaktadır. Buna karşın daha az duyarlı annelerin bebeklerinin güvensiz olarak sınıflandırılmaktadır. Ayrıca annelerin bebeklerini emzirmekten zevk almaları ile bebeklerin güvenli bağlanmaları arasında ilişkili bulunmuştur (14, 19).

Bebeklikteki güvenli bağlanma, ileriki yaşlarda diğer yakın ilişkilere daha başarılı biçimde girmelerini sağlar. Yapılan çalışmalarda güvenli bağlanan çocukların güvensiz çocuklara oranla daha fazla karşılıklı doyum sağlayan arkadaş ilişkilerinin olduğu, yaşlıları arasında daha popüler, sosyal açıdan daha yeterli, güçlüklerle daha kolay başa çıkabilen özelliklere sahip oldukları, kardeşleriyle daha uyumlu etkileşim gösterdikleri, daha az saldırgan, daha empatik oldukları ve sosyal ortamlarda daha pozitif bir duygulanım sergiledikleri; çocuk-ebeveyn bağlanmasındaki güvenin, arkadaşına bağlanmadaki güveni beraberinde getirdiği bulunmuştur (39).

Değişik bağlanma stillerine sahip çocukların ebeveynlerinin özelliklerine ilişkin yapılan çalışmalarda, güvenli bağlanan bebeklerin annelerinin daha işbirlikçi ve çocuklarına karşı daha duyarlı oldukları (güvensiz bağlanan bebeklerin anneleriyle karşılaştırıldıklarında), bebeklerini besleme ve onlarla oynama konusunda daha becerikli oldukları belirlenmiştir (39).

1.8.5.2. Kaygılı/Kararsız Bağlanma:

Kaygılı/kararsız bağlanma stili gösteren çocukların, kaygı davranışlarının yüksek ancak kaçınma davranışlarının düşük olduğu görülmektedir. Bu çocuklar, ebeveynleri olmadığında çok sıkıntı yaşar, etrafı keşfetmede isteksiz davranır ve ebeveynleri geri döndüğünde uzlaşmayabilirler. Hem fiziksel temas isterler hem de teması ret ederler. Temas isteğine kızgınlık ve direnç eşlik eder. Davranışları kızgınlık ve yapışma arasında değişir. Dikkatlerinin büyük bölümünü bağlanmayı sürdürmeye harcarlar. Ebeveynlerin tutarsızlığı, uzak oluşu ve ihtiyacı olduğunda çocuğa rehberlik yapmaması gibi faktörler, kaygılı çocuk-ebeveyn bağlanmasının gücü ile doğrudan ilişkilidir. Çocukların yaklaşık %10-15'i bu kategoride yer alır.

Bu tür bağlanma stili olan çocukların ebeveynleri ise, tutarsız davranış gösterme eğilimi sergilerler (10).

1.8.5.3. Kaçınmacı bağlanma:

Kaçınmacı bağlanma stili sergileyen çocuklar, güvenli bağlanmadan farklı olarak bağlanma figürlerinden ayrıldıklarında ayrılmaya çok az tepki gösterirler ve bağlanma figürü geri döndüğünde yetişkinleri yok sayarak, oyunlarına devam ederler, dikkatlerini çevreden bağlanma figürüne çevirmekte zorluk yaşarlar. Çocukların yaklaşık %20'si bu kategoride yer aldığı ve bu çocukların bağlanma figürünün, çocukların güvenlik ve rahatlama ihtiyacına yanıt vermediği belirlenmiştir. Narsistik kişilik oluşumunun temelinde, kaçınan bağlanma örüntüsünün olduğu varsayılır. Bu çocuklar “benim sana ihtiyacım yok, ben kendim yaparım” der gibidirler. Ebeveynler de sıklıkla bu çocukların ihtiyaçlarını kendi kendilerine karşıladıklarını, kendi ailelerinde genellikle bağımsızlığa inanıldığını ve bunun desteklendiğini savunurlar (10).

Priel ve Besser'in (2000) yetişkin bağlanma biçimleri, erken dönem ilişki, antenatal bağlanma ve bebeklerin davranışlarını algılamak için ilk kez anne olan 115 gebe üzerinde yaptıkları çalışmada; annelerin %45.22'sinin güvenli bağlanma gerçekleştirdikleri, %20.87'sinin korkulu, %10.43'ünün kaygılı, %23.48'inin kaçınmacı bağlanma gerçekleştirdikleri belirlenmiştir (43).

1.8.6. BAĞLANMAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER VE BAĞLANMANIN PSİKOPATOLOJİSİ

Bağlanma terimi, bebekle anne-baba arasında duygusal olarak olumlu ve karşılıklı yardım edici bir ilişkinin kurulmasını belirtir. Bu ilişki, uygun bir biçimde oluşup geliştiğinde, yetişkinler kendilerini bebeklerine uydururlar ve bebekler de

yetişkinlere gereksinimleri hakkında ipuçları verirler. Böylece, karşılıklı geribildirimlerle bebek, yetişkinlere karşı güven geliştirir, yetişkinler de anne-babalık yeteneklerine güvenmeyi ve bebeklerine karşı iyi duygular kazanmayı başarırlar (66).

Bağlanma süreciyle ilgilenen pek çok kuramcı, kişinin erişkin hayatında diğer insanlarla kuracağı ilişkilerin niteliğini ve insanlardan beklentilerini, bu kişinin yaşamının erken dönemlerinde annesiyle kurduğu bağlanma ilişkisinin belirlediğini kabul eder. Anne ve çocuğun, özellikle korku dolu duygulanımlar ve stres altındayken birbirlerine sağladıkları rahatlık ve destek bağlanmayı oluşturur. Bağlanma, her iki tarafın da birbirlerinin gereksinimlerini karşılmasına bağlı olarak gelişen bir süreç olduğu için iki taraflı bir ilişkidir. Yeni doğan bebeğin, yaşamını sürdürmeye yönelik olarak beslenme, temizlik, ısınma, korunma gibi bazı temel gereksinimleri vardır ve bu gereksinimlerin karşılanması için bir bakıcıya muhtaçtır. Çocuğa bakan kişi ise, anne (baba/bakıcı) bunu yalnızca bir görev olarak algılamakla kalmaz, bu eylemlerden mutluluk ve tatmin de sağlarlar. Bu etkileşimde onların arasındaki bağı giderek güçlendirir. Ancak, bu bağlanmanın oluşmasında bebeğin bazı davranışları özellikle etkili olur. Bebeğin, anne- babasıyla iletişimde kullandığı ve hayatının ilk dokuz ayında geliştirdiği davranışlarına bağlanma davranışları denir. Emme, sokulma/uzanma, bakış, gülümseme, ağlama bebeğin başlıca bağlanma davranışlarıdır (4).

Bağlanma sürecini olumsuz etkileyebilecek etkenler şöyle tanımlanabilir: Anne babalar ile çocuk arasındaki ilişkiyi tehdit edebilecek faktörlerden birisi aşırı ağlamadır. Ünal(2004)'ın belirttiği gibi; Bell ve Ainsworth'un yaptıkları araştırmada (1972), bebekler ağladığı zaman, anneleri aldırmadıklarında daha fazla ağladıklarını saptamışlardır. Bebekleri aşırı ağladığında annelerin onları bırakmayı tercih ettiği ve

onlara aldırmadığı görülmüştür. Böylece, annelerin bebeklerini yatıştırma çabalarının yararsız görüldüğü, bir kısırdöngü ortaya çıktığı, annelerin bakımlarını geri çektiği belirlenmiştir. Daha fazla ağlamanın annenin daha fazla geri çekilmesine neden olduğu belirtilmiştir. Bazı bebekler ise olağandışı davranışlar göstermiş, anne babaların ise ipuçlarını yorumlamayı ya da bu davranışlar karşısında soğukkanlılıklarını korumayı son derece güç buldukları saptanmıştır. Bebekteki bu davranışlar anne-baba-bebek ilişkisinin bozulmasına neden olduğu belirtilmektedir. Bir başka nokta, anne babaların, görünümelerini bozan ciddi bedensel kusurları olan bebeklerle başa çıkamaması olarak belirlenmiştir. Çoğu zaman, onları terk etmekten, çok az bakım vermeye kadar değişik yollarla bebeklerini reddedebildikleri saptanmıştır. Ebeveynin bebeği reddetmesi bedensel kusurlar dışında başka nedenlerle de görülebilmektedir. Reddedilme her çocuğu etkiler, ama ne kadar etkileyeceği çocuğun duruma olan tepkisine bağlıdır. Çocuk davranış sorunları ve alınganlık geliştirebilir, başka bir çocuk ise, diğer ebeveyni ile güçlü bir ilişki kurmayı deneyerek durumu dengeleyebilmektedir (63).

Ancak, nedeni her ne olursa olsun, anne-bebek bağlanmasında yaşanan kesilmeler ve aksamalar bebeğin hem içinde bulunduğu dönemde, hem de sonraki yaşantısında bazı psikolojik zorlanmalar yaşamasına, kimi zamanda psikopatoloji tablolarının ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Çocukluk döneminde yaşanan ruhsal rahatsızlıklar, genel olarak üç başlık altında toplanır ki, bunlar; bebeklik depresyonu, ayrılma bunalması bozukluğu ve tepkisel bağlanma bozukluğudur (63).

1.8.6.1. Başarılı Bağlanmaya Katkıda Bulunan Etkenler

Hayvanlarda anne-baba ile bebeğin birbirine bağlanmasında; doğuştan gelen, türden türe değişen en uygun dönemlerin ve içgüdüsel davranışların önemli olduğu görülmektedir. Daha üst türlerde, daha çok öğrenme ve deneyim anne-baba

davranışını etkiler. İnsanlarda bağlanma süreci daha karmaşıktır ve herhangi bir zamanda hepsi eşit etkide bulunmayan çeşitli etkenler, annelik davranışının uyarılmasında rol oynarlar (66).

Doğumdan sonraki ilk saatlerde ve günlerde bebekle bedensel temasın bağlanmaya önemli katkısı olduğu bilinmektedir. Bu durum vajinal doğum yönteminin kullanılması lehine çok güçlü bir kanıttır. Sezaryenle doğumlarda, ne anne ne de bebek, birbirine iyi tepki verebilir. Beslenme ise, sadece bebeğin karnını doyurmak olarak bakılamaz, ilk duygusal motiflerin temeli beslenme sırasında atılır. Anne ya da bebeğin bakımını üstlenen kimsenin, sadece besleme görevini yerine getirmesi değil aynı zamanda sevgi ve mutluluk verici, bebeği ve anneyi rahatlatıcı nitelik taşıması ve bunun bilincinde olunması gerekmektedir (66).

Babalar ve bebeklerin bağlanması konusu fazla araştırılmamıştır fakat çocuklarının birinin doğumunda bulunan ve bebeği tutmasına izin verilen babalar, bu bebeğe, diğer çocuklarından daha güçlü bir bağlanma gösterdikleri saptanmıştır. Bu durum, yetişkin erkek ve kadınların doğuştan benzer bakıcı eğilimlerine sahip olduklarını fakat toplumsallaşmanın, kadındaki bu tepkileri daha fazla artırdığını, erkekteki de engel olduğunu düşündürmektedir (66).

Başarılı bağlanmayı etkileyen faktörlerden birisi de bebeğin yüzü, bedeni ve organların birbiriyle oranı gibi görünüm özellikleri ve hareketleridir. Bebeğin görünüm özellikleri, insana sevimli gelmekte ve hareketleriyle birlikte yetişkinde bebeğin çaresiz ve bağımlı olduğu duygusuna yol açmaktadır. Böylece görünüş ve hareket de yetişkinlerin bakıcı tepkilerini uyarmaya yardım etmektedir (66).

Bir bebeğin yanağına, dudağına veya eline dokunulduğunda gösterdiği emme, yakalama gibi reflekssel tepkiler, bağlanmaya yardımcı olabilir. Bebeğin; acıkma, üşüme veya rahatsız olma gibi bir gereksinmesini ifade eden ağlamaları,

yetişkinde uyarıcı bir rol oynar. Anne-babanın ağlama sesiyle hissettiği kaygı, bebeğin gereksinimlerine dikkat ettiklerinde hafifler ve bebek de ağlamayı keser. Böylece eş güdülenmiş bir etkileşim sıralaması oluşur. Yetişkin ağlayan bebeği, kucağına aldığı anda, bebek rahatladığı gibi bu beden teması, yetişkinde de olumlu bir tepki yaratmaktadır. Haz alma eğilimini güçlendiren beden temasının, bebekle anne-baba arasındaki bağlanmayı arttıracakları ileri sürülmektedir. Çocuk yuvasındaki hemşireler veya bakıcılar, bebekleri beslerken kucaklarına almadan bebeklerin ağzına biberonu dayıyorlarsa, ten ve beden teması gerçekleşmediğinden bebekle bakıcı arasında hiçbir duygusal bağ gelişmez. René Spitz, çocuk yuvalarında, yetimhane ve kreşlerde yaptığı araştırmalarının sonunda, buralardaki bebeklerin gelişimlerinin geri kalmasını, uyum bozukluklarını, sağlıklı doğan bebeklerin aniden ölmelerini, sevgi ve duygudan yoksun olan ortama bağlamıştır. Bunun adına “hospitalizm” denilmektedir (66).

Anne-babalar, bebek onlara dikkat ettiğinde ve gözleriyle onları takip ettiğinde, haz duyabilirler. Bebekler, iki aylık olmadan önce, insan yüzüne olduğu kadar, hareket eden veya insan yüzüne karşıt olan ve benzerlik oluşturan diğer görsel uyaranlara da dikkat ederler. Bebekler, iki - dört ay arasında, bulanık bir yüz kavramı geliştirirler ve yüzlere gülümserler. İki aylıktan küçük bebekler için gülümseme ve cıvılda, gerçek “toplumsal davranışlar” değildir. Kör bebekler bile gülümser, bu durum gülümsemenin doğuştan olduğunun bir belirtisidir. İlerleyen aylarda, gülümsemenin miktarı her kültürün ona verdiği değere bağlıdır. Altıncı aydan itibaren her bebek, insanların bakış ve seslerine güler. Sekizinci ayda gülümseme, mekanik olmaktan çıkarak pozitif duygu halini alır ve bilinçli gülümsemeye dönüşür. Görsel tepki, gülümseme ve cıvılda, yetişkinlerde olumlu

tepkiler yaratır ve bu nedenle anne-baba-çocuk ilişkisinin gelişiminde önemlidir (66).

1.8.6.2. Bağlanmada Sorunlara Yol Açan Etkenler

Bağlanmayı kolaylaştıran etkenler ve bağlanma süreci anlaşıldığında, bağlanmanın her zaman başarılı olmadığı da açıklık kazanır. Eğer sorunlar tanınabilirse, birçok durumda bağlanma kolaylaştırılabilir(66).

Diğer Çocuklarla Sosyal İlişkiler: Bebekler, kendilerinden biraz büyük çocuklara yetişkinlere olduğu gibi davranırlar. Fakat yaşıtlarına davranışları farklıdır.

Yapıcı ve Yapıcı(2005)'ının belirttiği gibi; Bühler, ilk sosyal ilişkinin oyuncak değiş-tokuşu olduğunu belirtir. Yaptığı araştırmada; 6–24 aylık bebekleri ikişer ve üçerli gruplara ayırmış ve bazılarına oyuncak vermiş bazılarına vermemiştir. Birinci yılın ikinci yarısında olan bebekler, oyuncakları birbirlerine vermişler, göstermişler ve böylece ilk sosyal ilişkiye girmişlerdir. Bazıları bundan kaçınmış, bazıları diğerinin elindeki oyuncacı zorbalıkla almak istemişlerdir. Bühler'e göre böylece ilk yaşın davranışları olarak; hâkimiyet, emre uymak ve rekabetler başlamış olur (66).

İki yaşında durum biraz değişir; canlı, hareketli çocuklar, sakin olan akranları arasında hemen kendilerini belli ederler ve bu yaşa gelen çocuklar, ne istediklerini iyi ifade ederler. Üç yaşında, sosyal ilişkinin bütün olumlu yanları; güven, sevgi, yardımlaşma, paylaşma gibi veya kavga, vurma, bağırma gibi durumlar görülür (66).

İnat: iki-dört yaş arası inatçılık dönemidir, özellikle üç yaşa “inat yaşı” denir. Bazı çocuklar, inatçılığı şiddetli bir biçimde yaşarlar, bazıları da çok hafif, belli belirsiz geçirirler. Anne-babanın yapacağı en iyi iş, çocuğa karşı aşırı ısrarcı

olmamaktır. Üç yaşına gelen çocuklar, kendi bedenlerinin ve isteklerinin farkına varıp çevreleri ile aralarına bedensel bir “ben”lik sınırı çizmeye başlarlar. “Ben”, “sen” ile karşılaştırma sonucu oluşur ve giderek gelişir. Yine bu dönemde çocuklar, istekleri doğrultusunda planlarını yapıp bu planlarını çevredekilere kabul ettirebileceklerini de keşfederler. Fakat bu planların bazıları uygulamaya geçirildiğinde, çatışma çıkabilir; çocuk, birdenbire artık yıkanmaktan vazgeçtiğini veya uyku saati gelip geçtiği halde uyumak istemediğini bildirdiğinde ve yapmamak için inatla karşı koyduğunda çatışma, beceri motivasyonu ile doğrudan bağlantılı görünmektedir. Çünkü her çocuk, kendi kendini idare edebilme becerisine sahip olmak ister. Bu nedenle çocuklar aşırı engellenmemeli, yaptığı planlar ne kadar saçma sapan olursa olsun, çocuğun kendine güveni ve inancının gelişmesi için arada bir göz yumulmalıdır (66).

Çocuğun inadıyla çatışmaya girmek de onu tamamen kendi haline bırakmak da olumsuz etki yapar. İnat ve çatışma çağında, çocukla ortak bir noktada buluşmak için onun anlayabileceği açıklamalar yapılmalıdır (66).

Saldırganlık: Çocuklarda saldırganlığın izlerine, ilk kez iki yaşlarında, “kendinin, benliğinin ilk farkına varma ve bunu annesine kabul ettirmeye çalışma” döneminde rastlanmaktadır. Çocuk, bir taraftan artık kayıtsız şartsız bağlı olduğu anneden kopup uzaklaşmaya çalışmakta, diğer taraftan her şeyi karıştırdığı için azar işittiği annesine karşı saldırganlık göstermektedir. Çocuk bu arada bir an yumuşak, söz dinler ve sevgi doluyken, bir an sonra öfkeli, kızgın ve saldırgan olabilmektedir. İki yaşlarındaki saldırganlık en çok yemek sırasında ortaya çıkmakta; anne onu azarlayınca, tek bir lokma yemek istememekte, yese de tükürebilmektedir (66, 67).

Okulöncesi ve okul yıllarında saldırganlığın derecesi; çocuğun özelliklerine, içinde yaşanılan ortama, çocuğun o döneme kadar geçirdiği korku deneyimlerine

bağlı olarak değişmektedir. Aile içerisinde, eşler arasında kavga, küfür, elle müdahaleler yaşanıyorsa veya anne baba saldırgan özellikler, davranışlar sergiliyorsa çocuklar için bu durum, iyi bir model oluşturmamaktadır. Saldırganlık, kardeşler arası çatışmalara da yol açmaktadır (66).

Korkular: Okulöncesi devrede, çocukların çeşitli korkuları vardır. Korku; bazı çocuklarda çok şiddetli, bazılarında hafif veya bazılarında uzun, bazılarında kısa süreli olabilmektedir. Çocuklarda görülen korkuların bazıları gerçek, bazıları hayalî, bazıları da gelip geçici korkular olabilmektedir. Gerçek korkuların nedeni, günlük yaşamdaki; sıcak bir sobaya elini sürmek, yoğun trafikte yolun karşısına geçmek gibi tehlikeli durumlarla karşılaşmaktır. (66).

Son çocukluk döneminde bazı toplumsal özellikler görülmektedir. Bunlar;

- ♣ Kolay etkilenme; çocuk kendi arzusunun başkaları doğrultusunda olduğuna inanır.
- ♣ Karşıt görüşte olma; çocuk düşünce ve hareketleriyle diğer çocuklara karşıtır. Kendi akranlarının düşüncelerini kabul ediyorsa erişkinlerin görüşlerine karşı koyar. Bu çocukluk dönemi boyunca devam eder (66).

Rekabet; orta çocukluk dönemindeki Çete Çağı boyunca sürmektedir. Rekabet üç biçimde görülür:

- ✓ Grup üyeleri arasında
- ✓ Kendi grupları ile rakip gruplar arasında
- ✓ Grupla sosyal kurumlar arasında (66).

1.8.7. YETİŞKİN BAĞLANMASI

Wampler, Bruceriggs ve Kimball(2004)'ın belirttiği gibi; Bowbly'e (1973-1980) göre bağlanma kuramı, insanların, kendileri için önemli olan başkalarıyla

güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin nedenlerini açıklar. Yaşamın ilk yıllarında anne-babanın çocuğa verdiği tepkiler temelinde oluşan kendi ve diğerlerine ilişkin zihinsel temsiller, ilerideki yakın ilişkilere rehber olur ve davranışları belirler (61, 64).

Bağlanma, geçmişte bebeklik ve erken çocukluk dönemlerindeki çocuk ve ebeveyn ilişkisine ışık tutarken, günümüzde yetişkinlerin diğerleriyle ilişkilerinde yaşadıkları duygusal, bilişsel ve davranışsal özellikleri anlama ve açıklamada başvurulan bir kuram haline gelmiştir. Yetişkin yakın ilişkilerindeki farklılıkları anlamada, etkileşime yön veren inançları, beklentileri, duygu, düşünce ve davranışları yordama da bağlanma davranışı kullanışlı bir zemin oluşturmaktadır (10).

Pek çok gelişim kuramcısı ve farklı bakış açılarını benimseyen kuramcılar, çocukluk yaşantılar modeli ve içsel çalışan modellerin, yetişkin yaşamında kurulan ilişkilere aracılık ettiğini kabul etmektedir. Bireyler içsel çalışan modelleri aracılığıyla çocukluk ilişki tarzlarını yetişkinliğe aktardıkları için, bağlanma stilindeki süreklilik ve kalıcılıktan söz edilmektedir (10).

Büyükşahin (2006)'in belirttiği gibi; Waters ve arkadaşları (2002), ebeveyn-çocuk ilişkisi ile yetişkin-yetişkin etkileşiminin benzer olduğunu belirtirken; Richters ve Waters (1991), bağlanma ilişkisinin bebeklikten başlayıp yaşam boyu devam etse de, yetişkin bağlanmasının bazı yönlerden farklılaştığını ve gelişim sürecinde olması gereken bu değişimin, kişinin bu farklılaşan durumlara uygun roller geliştirebildiğine işaret ettiğini belirtmektedirler. Yetişkin bağlanmasındaki farklılıklardan biri çocuğun anne-babasına bağlanması; yetişkinin ise akranı ya da duygusal eşine bağlanmasıdır. Yetişkin bağlanmasının diğer bir farklılığı ise, bebeklik döneminde bebeğin güvenlik arayan ve bakım alan konumunda olması,

yetişkinlik döneminde, yetişkinin hem bakım ve güvenlik arayan hem de diğerleri için bakım ve güvenlik sunan rolünde olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, yetişkin bağlanmasında birey, hem ihtiyacın sahibi hem de diğer bir kişi için ihtiyacın doyurulacağı kaynaktır (11).

Mikulincer ve Florian(1999)'ın belirttiği gibi; Hazan ve Shaver (1987), Bowlby'nin bağlanma kuramını temel alınarak, yetişkinlikte romantik ilişkilere bağlanma stilleri ve yakın ilişkilerin pek çok yönünün açıklanabileceğini ileri sürmüşlerdir. Çünkü onlar erken dönemlerde gelişen bağlanma stilleri ve zihinsel temsillerin, yaşamın daha sonraki dönemlerde de etkili ve bireylerin romantik ilişki, romantik eş ve benlik değerlendirmelerinde belirleyici olabileceklerine inanmaktadırlar (37).

Bağlanma konusundaki araştırmalara bakıldığında genelde bebeklik ve çocukluk dönemine özgü oldukları ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin prototipik(örnek model) bağlanma ilişkisi olarak görülmektedir. Gallo, Smith ve Ruiz (2003)'in belirttiği gibi; Son yıllarda Bowlby ve Ainsworth'un çocukluk dönemi için ileri sürdüğü üç bağlanma stilinin yetişkinlik dönemi için de geçerli olabileceği ileri sürülmüştür (25). Oral (2006)'ın belirttiği gibi; Ainsworth (1989) ebeveynler, arkadaşlar ve cinsel eşlerin de yaşam süreci içinde bağlanma figürleri olarak işlenebileceğini ileri sürmüştür (39).

Tutarel (2006)'in belirttiği gibi; Hazan ve Shaver 1987 yılında, Bowlby ve arkadaşlarının bağlanma ilkeleri temelinde, çocuklardaki ve romantik ilişkilerdeki bağlanma süreci üzerine yapılan çalışmalarla, güvenli (secure), kaygılı-kararsız (anxious-ambivalent) ve kaçınan (avoidant) olarak üç bağlanma biçimi geliştirmiştir (61).

1.8.7.1. Güvenli bağlanma:

Güvenli bağlanmaya sahip bireyler, eşlerine kolaylıkla yaklaşabilirler ve onlara bağlı olmaktan da mutludurlar. Terk edilme ve insanların onlara, onların istediğinden daha fazla yakınlaşmaları yönünde kaygıları yoktur. Uzun süreli ilişkiler kurarlar, özellikle uzun süreli eşlerle yaşanan cinsellikten hoşlanırlar, hem kendilerine hem de diğer insanlara duydukları saygı ve güven yüksektir, stres altındayken sosyal destek ararlar. Kendilerini açmaktan ve diğer insanların da kendilerini onlara açmalarından hoşlanırlar. Kişiler arası ilişkilerinde olumlu, iyimser/yapıcı bir tutum sergilerler ve diğer bağlanma biçimlerine sahip bireylerden daha az oranda fiziksel rahatsızlık belirtileri ve ölüm korkusu gösterirler (48, 61).

1.8.7.2. Kaygılı/Kararsız Bağlanma:

Kaygılı/kararsız bağlanma biçimine sahip bireyler, çoğunlukla, eşlerine onların olduğundan daha fazla oranda yakınlaşma ihtiyacındadırlar, bununla birlikte, eşlerini de kendilerine yeterince yakın olmamakla suçlarlar. Terk edilme korkusu bu bağlanma biçiminin en belirgin özelliklerindedir. İlişkileri, derin bir biçimde yaşanmakla birlikte kısa sürelidir, bir kayıp sonrası (ayrılma, terk edilme ya da ölüm) yoğun bir acı duyarlar, kendilerine duydukları saygı değişkenlik gösterir. Cinsel birleşmenin yerine sarılıp uyuma tarzında bir cinsel yaşam yönelimi gösterirler. Sosyal ilişkilerinde kaçman bireylerdeki kadar yüksek olmamakla birlikte reddedilme kaygısı duyarlar, romantik ilişkilerinde kıskançlık ve güvensizlik gösterirler. Kişiler arası ilişkilerde yoğun bir öfke yaşarlar, ayrılık ve ölüm korkusu baskındır. Romantik ilişkinin güvenliği konusunda aşırı kaygılıdırlar, yoğun bir biçimde eşlerine odaklıdırlar, eşlerini kontrol etmeye yönelik davranışlarda bulunurlar ve ilişkinin sona ermesine karşı aşırı duyarlıdırlar. Bu bağlanma biçimi, ilişki içerisinde duygusal iniş çıkışlarla belirgindir. Uzun süreli ilişkilerinde bile

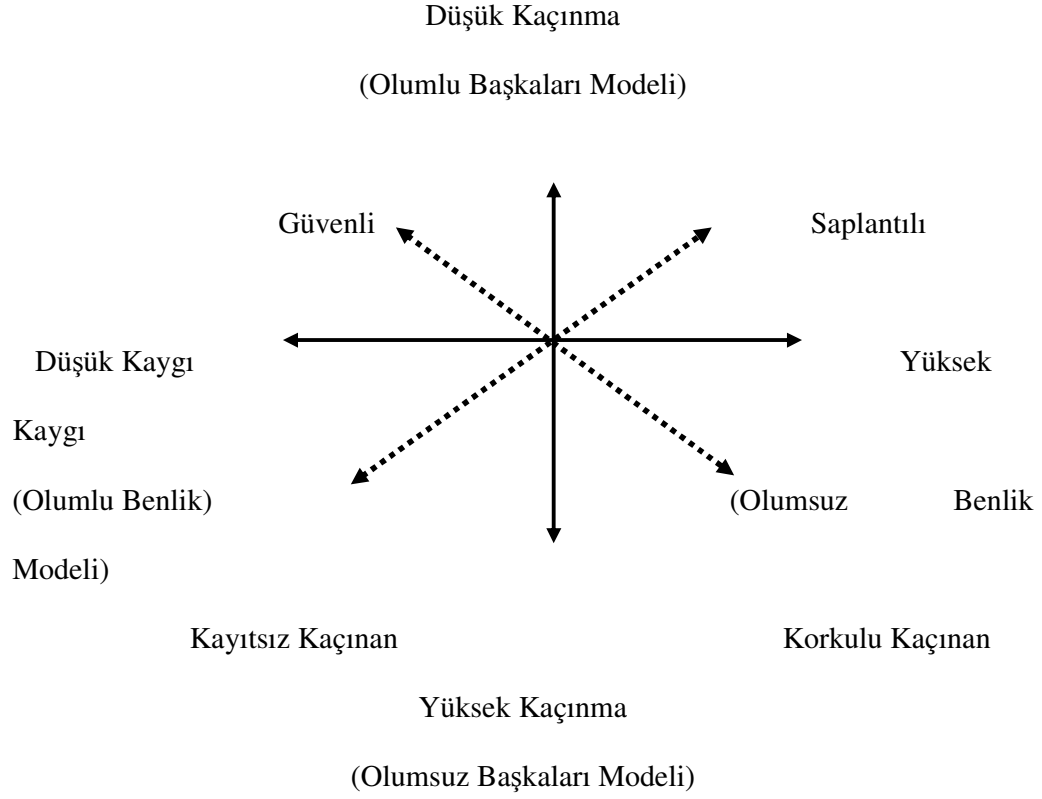
kendilerini ilişki içerisinde var eden nedenleri bilememekte, o ilişkide olmanın kazandırdığı faktörleri ya da doyum sağlattığı gereksinimleri tanımlamakta güçlük çekmektedirler. “İlk görüşte aşk” türü deneyimlere eğilimlidirler, eşlerini idealize ederler, ilişkilerinde yoğun kıskançlık yaşarlar ve ilişki süreci boyunca olumlu duygulanımların yerine olumsuz duygulanım yaşamaya daha eğilimlidirler (48, 61).

1.8.7.3. Kaçınmacı bağlanma:

Kaçınan bağlanma biçimine sahip bireyler, eşlerine güven duymazlar, insanların kendilerine bağlanmış olduğu duygusu gerginlik yaratır. İlişkilerine son derece sınırlı oranda duygusal yatırım yaparlar. Eşleriyle cinsel ilişki sırasında bir başka insanı düşlerler, ayrıca bir aşk yaşantısı olmadan cinsel ilişkiye girme eğilimi de yüksektir. Kendileri stres altındayken yalnız kalmayı tercih ederler bununla birlikte eşleri stres altındayken de onlardan uzaklaşma eğilimi gösterirler. Özellikle olumsuz duygular yaşadıkları anlarda, olayı/kişiyi “umursamayarak/önemsemeyerek, inkâr ederek” ya da “bastırarak” o durumla başa çıkarlar. Her türlü sosyal ilişkiyi “sıkıcı” ve “gereksiz” bulurlar, ancak bu bakış açısı, gerçeği yansıtmanın ötesinde sadece bir görünümdür. Bir başka deyişle savunma mekanizmasıdır; kaçınan bireyler kendilerini “kimsenin yardımına ihtiyaç duymayan, ayakları yere sağlam basan, güçlü” vb. bireyler olarak “sunarlar”. Çünkü bir başkasının desteğine/yardımına ihtiyaç duymak demek bu kişiye bağlı/bağlanmış olmak, yakın olmak (sıcaklık duymak) ya da bu kişiyi sevmek demektir. Bu durum da bebeklik döneminde annenin yakınlık göstermeyen/reddedici/uzak olmasının yarattığı olumsuz etki gibi o kişi tarafından sevilme/istenme/reddedilme olasılığını gündeme getirecek ve reddedilme korkusu uyandıracaktır. Birey böylelikle yaşamı boyunca birçok konu hakkında “isteyip reddedilmek” yerine “istemeyecektir”. Ayrıca, kendilerini açmazlar diğer insanların da kendilerini onlara

açmalarından rahatsızlık duyarlar, kendisini çok fazla oranda açan insanları da çekici bulmazlar. İlişkilerini de olumsuz bir biçimde hatırlama eğilimi gösterirler. Reddedilme korkuları ya da sosyal ilişkilerin gerekliliğine inanmamaları nedeniyle yoğun duygusal ilişkilerden kaçınırlar. İnsanların kendilerine yeterince özen göstermeyeceklerine inanırlar ve bu nedenle kendi kendilerine yeterli olmaya çalışırlar. Sosyal ilişkilerini, yakınlık duygusunun gelişmesine imkân vermeyecek biçimde yapılandırmaktadırlar. Bir ya da birkaç kişiyle hem de kısa süreli ilişkiler (gerek sosyal gerekse de romantik ilişkiler açısından) yürütmek bu bağlanma biçimine sahip bireylerin yakınlık konusunda kendilerini korumalarını sağlamaktadır. Ayrıca, eşleri stres altındayken ve kendilerinden yardım istediklerinde öfke duyarlar (48, 61).

Bu üçlü bağlanma modelinden başka, Bartholomew ve Horowitz (1991) bu tipolojiyi genişleterek Dörtlü Bağlanma Modeli adında yeni bir model oluşturmuştur. Benlik ve başkaları modelleri bağlanma biçimlerinin temel boyutlarını oluşturmaktadır. Dörtlü Bağlanma Modeli, benlik ve başkalarıyla ilgili modelleri olumlu ve olumsuz boyutta ele almaktadır. Böylece iki boyutun çaprazlanmasıyla dört bağlanma biçimine ulaşılmaktadır (3).

Şekil 1. Dört Kategori Modeli'nde temel bağlanma boyutları ve kategorileri (25).

Güvenli (secure) bağlananların kendilerine saygıları ve güvenleri yüksektir. Kendilerine ve yanı sıra başkalarına ilişkin algıları da olumludur. Güvenli kişi kendisini sevmeye değer bulur, özerktir ve başkalarını da destekleyici, kabul edici, iyi olarak algılar (61).

Saplantılı (preoccupied) bağlanma biçimi, kişinin kendisini değersiz, olumsuz algılamasına karşın başkalarını olumlu algıladığı biçimdir. Değer duyguları düşük, kaygılı kişilerdir. İlişkilerinde saplantıları vardır. Tutarel'in 2006 yılında yaptığı çalışmada da belirtildiği gibi; Bartholomew ve Horowitz'in güvenli ve saplantılı biçimleri Hazan ve Shaver'ın güvenli ve kaygılı-kararsız biçimlerini karşılamaktadır. Hazan ve Shaver'ın sınıflamasında son biçim olan kaçınan bağlanma biçimine karşılık Dörtlü Bağlanma Modeli'nde iki farklı biçim yer almaktadır. Bunların ilki, kişinin kendisine ilişkin algısının olumlu, başkalarına

ilişkin algısının olumsuz olduğu kayıtsız (dismissing) bağlanma biçimi adını almaktadır. Bu bağlanmaya sahip olanların özerklik duyguları gelişmiştir. Yakınlığa karşı kayıtsızdır; ancak yakın ilişkileri önemsiz bulmanın altında reddedilmekten kaçınma yatabilmektedir. Kişinin hem kendi hem de başkalarına ilişkin algısının olumsuz olduğu son örüntü ise korkulu (fearful) bağlanma biçimi'dir. Kişi kendini ve diğerlerini değersiz bulur. Kaygılı ve çekingendir, girişimci değildir. Yakın ilişkilerden korkar, diğerlerine güvenemez. Temel bağlanma kuramına göre, bağlanma biçimi değişmezdir ve yaşamda kişiler arası ilişkileri de yönlendirir. Ancak bağlanma kuramı, zaman içinde bağlanma biçiminin hem erken deneyimlerin hem de şimdiki kişiler arası ilişkilerin toplamının bir ürünü olabileceğini de ileri sürmektedir. Üstelik evlilik, kayıp gibi yaşam olayları sonucu, değişimin bazı kişilerde daha da radikal olabileceğine işaret etmektedir. Literatüre göre, genel olarak yakın ilişki içinde güvenli bağlanma biçimine sahip bireylerin, hem kaygılı-kararsız, hem de kaçınan bağlanma biçimine sahip bireylerden daha fazla oranda ilişkiye bağlılık, uyum, doyum, yakınlık yaşadıkları ve yatırım yaptıkları görülmektedir. Tutarel'in 2006 yılında yaptığı çalışmada da belirtildiği gibi; Grav ve Dall araştırmalarında (2003), güvenli bağlanma biçimine sahip olan çiftlerin ilişkilerini eşitlikçi bir ilişki olarak tanımlama eğiliminde olduklarını bulmuşlardır. En yüksek doyum güvenli bağlanma biçimine sahip bireyler tarafından yaşanırken, en düşük doyumun da kaygılı-kararsız bağlanma biçimine sahip bireyler tarafından yaşandığına yönelik bulgular mevcuttur. Mikulincer ve arkadaşlarının çalışmasında, kaçınan bağlanma biçimine sahip olanların da uyumsuz olduğu belirlenmiştir (61).

Wapler ve arkadaşları (2003)'de güvenli bağlanma biçimine sahip olanların doyum sağlayan çatışma çözme davranışları geliştirdiklerini, kaçınanların ise çatışma çözme davranışlarından kaçındıklarını ileri sürmüştür (65)

Tutarel'in 2006 yılında yaptığı çalışmada da belirtildiği gibi; Gallo ve Smith (2001) evlilikte algılanan destek ve çatışma üzerindeki, bağlanma biçimlerinin ve yüklemelerin etkilerini incelemiştir. Bulgulara göre, kaçınan ve özellikle de kaygılı bağlanma biçimi, evliliğin işleyişini, uyumu, bilişsel yollarla etkilemektedir. Yüklemeler ise araya girerek uyum üzerindeki bağlanma biçimlerinin etkilerini değiştirebilmektedir (61).

Tutarel'in 2006 yılında yaptığı çalışmada da belirtildiği gibi; Cinsiyet değişkenini ele alan Shi (2003), cinsiyete göre bağlanma biçimleri arasında fark bulamamıştır. Işınso ise araştırmasında (2003), ikili ilişkilerde, kadınların kaçınan ve korkulu bağlanma biçimi ile bağlandıklarını, erkeklerin ise güvenli bağlanma biçimi ile bağlandıklarını bulmuştur. Marchand bağlanma, çatışma çözme davranışları, depresyon ve uyum değişkenlerini incelediği çalışmasının bulguları ışığında (2004), gelecekteki çalışmalarda evli kadın ve erkeklerin bağlanma örüntüleri arasındaki farkların ele alınmasını önermektedir (61).

Tutarel'in 2006 yılında yaptığı çalışmada da belirtildiği gibi; Rothbaum ve arkadaşları (2002) ise önemli benzerlikler taşıyan aile sistem kuramı ve bağlanma kuramının kültürler arası karşılaştırmalarının önemine dikkat çekmektedir. Benlik saygısının, psikolojik olarak iyi olmayı etkileyebilen önemli faktörlerden biri olduğu ve kişiler arası ilişkilerde rolü olduğu bilinmektedir. Bowlby (1973) erken dönemlerdeki bağlanma ilişkisinin, benlik saygısının oluşması ve yetişkin dönemlerde düşük ve yüksek benlik saygısı için temel oluşturduğunu ileri sürmüştür. Boldwin ve Keelan (1999) yüksek benlik saygısı olan bireylerin kişiler arası ilişkilerinde olumlu bakış açısına sahip olduklarını ve diğer insanları tutarlı, kabul edilebilir olarak algıladıklarını öne sürmektedir (61).

1.8.8. BAĞLANMANIN KUŞAKLAR ARASI AKTARIMI

Psikolojik gelişim bakımından yaşamın ilk yılları en kritik dönem olarak kabul edilir. Fiziksel, duygusal ve zihinsel gelişim dinamikleri erken yaşlarda ebeveynlerle kurulan bağların kalitesiyle doğrudan ilişkilidir(17).

Son yıllarda psikoloji alanında yaygın olarak çalışılan bağlanma kuramına göre yaşamın ilk yıllarında çocukla onu büyüten(ler) arasındaki duygusal bağın kalitesi beşikten mezara psikolojik gelişimi etkilemektedir(17).

Bowlby (1953) çocuğun bebeklikte ve erken çocuklukta bakıcıyla karşılıklı etkileşim deneyimleriyle, içsel çalışma modellerini yapılandırdığını, bağlanma organizasyonlarının yaşam boyu devamlılığının, yaşamın ilk yıllarında elde edilen bu zihinsel temsillerle sağlandığını savunur(9).

Bağlanma teorisine göre bebeklikteki anneyle olan bağlanma ilişkisi çocuğun gelecekteki akran ilişkilerinin kalitesini de etkilemektedir. Anneyle kurulan güvenli bağlılık; bebeklerin daha sonraki yıllarda geliştirdikleri sosyal yeterlik algılarıyla, akranlarla kurdukları etkileşimleriyle ve popüler olma yaşantılarıyla ilişkili olabilmektedir. Güvensiz bağlanma geliştiren bireylerde ise; reddedilme, olumsuz duygusal yaşantı, düşmanlık, saldırganlık, öfke, düşük benlik saygısı ve düşük engellenme eşiği gibi sorunlarla karşılaşabilmektedir(2).

Bağlanma geniş ailelerde aile içindeki deneyimler ve var olan bağları gözlemleyerek elde edilmektedir. Ailede öğrenilen bağlanmanın niteliği gelecekte oluşturulacak bağlanmanın niteliği için model oluşturmaktadır (34).

Büyük anne\babadan anne\babaya, anne\babadan çocuğa bağlanmanın geçişi sosyal ve genetik etki içerebilmektedir. Sosyal etki büyük anne\babanın torununa direkt etkisi veya büyük anne\babanın sosyal destek ve sosyal öğreti yoluyla anne\babaya dolaylı etkisini içermektedir. Genetik etki ise genler yolu ile aktarılan biyolojik geçişi tanımlamaktadır(46).

Bu bağlamda aile soyağacı incelendiğinde, en göze çarpan ailenin kendi içindeki benzerliğidir. Aile bireyleri arasındaki benzerlik deneyim ve kişilik benzerliğine neden olmaktadır(34).

Bağlanma kuramcılarını çocuklukta ve yetişkinlikteki bağlanma biçimleri arasında benzerlik olduğunu, araştırmalar ile destekleyerek bağlanma kuramı ile ilgili çalışmalara yeni bir görüş kazandırmışlardır. Çocuğun veya bebeğin ailesinde önemli değişiklik olmadıkça bağlanma biçimlerinin süreklilik gösterdiği üzerine araştırmalar vardır. Main (1995) çocukluk döneminde bağlanma biçimlerinin %85 oranında istikrar gösterdiğini bulmuştur. Sroufe ve arkadaşları(1991) 12 aylık bebeklerin bağlanma biçimlerinin 17 yaşındaki bağlanma biçimlerini %70 oranında benzer olduğunu ortaya koymuştur(57).

Araştırma sonuçları, bağlanma tipinin nesiller boyunca kendini tekrar ettiğini göstermiştir. Bağlanma tipini değiştirmek için müdahaleler gerekir. Kısa bir müdahale bile annelerin çocukları ile güvenli bir ilişki geliştirmesine yardımcı olabilir (6).

1.8.9. MATERNAL BAĞLANMADA HEMŞİRENİN SORUMLULUKLARI

Bağlanma, yaşamın ilk günlerinde başlayan, duygusal yönü ağır basan ve olması beklenen bir durumdur (50). Doğumdan sonraki ilk saatlerde ve günlerde bebekle bedensel temasın ilk bağlanmaya çok önemli katkısı olduğu bilinmektedir (66).

Ebe / hemşireler annelerin bebeklerine karşı gösterdikleri yaklaşımı sağlıklı bir şekilde değerlendire bilmeleri için, anne bebek arasındaki normal bağlanma sürecini ve doğum sonrası olumlu anne bebek ilişkisinin geliştirilmesinden kendilerinin sorumlu olduklarını bilmelidir (29).

Hemşireler doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemde aile ve bebeğe bilinçli hemşirelik yaklaşımı ile bağlanma sürecinde sevgi oluşumunu başlatma ve sürdürmede yardımcı olmalıdırlar (15).

Doğum sonrası dönemde, anne bebek ilişkisini değerlendirmek için hemşire düzenli olarak gözlem yapmalı ve annenin bebeğine bağlanma süreci ile ilgili notlar almalıdır. Annenin bebeğini sakinleştirilmesi, okşaması, kucaklaması, onunla konuşması, uygun besleme tekniklerini kullanması, göz göze temas kurması ve adı ya da cinsiyeti ile bebeğe seslenmesi, annenin gösterdiği uygun bağlanma davranışlarıdır. Bebeğin takma isimle çağırılması, yetersiz kilo alması, kirli ve bakımsız olması, hijyenik bakımını aksatması ve ciddi pişiklerin olması gibi durumlar annenin bebeğine bağlanmasında yetersizlik olduğunu gösteren ipuçlarıdır. Bu durumda hemşire anneye danışmanlık yapmalı, anneye bebeği hakkındaki duygularını konuşmalı ve annenin bebek bakımı konusunda eylemlerini desteklemelidir (58).

Hemşire sıcak, nazik ve karşılıklı ilişki ortamında anneye bebeğinin özelliklerini açıklamalı, annenin bebeği hakkındaki beklentilerini açıklamasına fırsat vermeli ve bunları tartışmalıdır. Ayrıca hemşire bebeğin duyması, görmesi ve refleksleri konusunda anneyi bilgilendirmelidir. Hemşireler aile ile her karşılaştıklarında ailenin baş etme stratejilerini güçlendirmeli, bebek bakımı konusunda kendilerine olan güveni arttırmalı ve annelik/ babalık rollerini geliştirmelerine yardımcı olmalıdırlar. Hemşireler bağlanmanın multifaktöriyel bir süreç olduğu gerçeğini göz önüne alarak, aile bebek etkileşimi ve kalitesini arttırmaya yönelik aileyi desteklemeli ve cesaretlendirmelidir (29).

Hemşireler çeşitli nedenlerle bebekleriyle erken temas kuramayan ailelere bu durumun doğrudan probleme yol açmayacağı güvencesini vermeli ve endişelerini

gidermelidir. Çünkü erken temas bağlanma ilişkisinin oluşum sürecini güçlendiren bir faktör olmasına karşın olmazsa olmaz bir öge değildir (52).

Anne taburcu olurken anneye çocuğu ile etkileşimin sürdürülmesinin çocuğun gelişimi için çok önemli olduğu ve tüm yaşamını etkileyeceğini açıklamalıdır (15).

Hemşireler bağlanma problemi yaşayan anneleri izlemeli ve dolayısıyla ileride oluşabilecek çocuk istismarı ve ihmalini önlemedir (29).

BÖLÜM II

2. GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN TİPİ

Bu çalışma, kültürümüzde güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimlerine sahip anneler ile onların annelerinin bağlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi saptayarak kuşaklar arası geçişi ispatlamak ve annelerin bağlanma biçimlerinin maternal bağlanmaya olan etkisini belirlemek amacı ile tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

2.2. ARAŞTIRMADA KULLANILAN GEREÇLER VE YÖNTEM

Araştırma verilerinin toplanmasında;

- Örnekleme alınan 1–4 aylık bebeği olan annelerin sosyo-demografik ve diğer değişkenlerin özelliklerini belirleyen “ Anne-Bebek Tanıtım Formu” (Ek I)
- Örnekleme alınan anneannelerin sosyo-demografik ve diğer değişkenlerin özelliklerini belirleyen “Anneanne Tanıtım Formu” (Ek II)
- “Maternal Bağlanma Ölçeği: Maternal Attachment Inventory (MAI)” (Ek III)
- “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE): Experience in Close Relationships Inventory”den yararlanılacaktır (Ek IV).

2.2.1. Veri Toplama Araçları

2.2.1.1. Anne-Bebek Tanıtım Formu

Araştırmada veri toplamak amacıyla, ilgili literatür doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilen Anne-Bebek Tanıtım Formu (Ek I) kullanılmıştır. Anne-Bebek Tanıtım Formu, annelerin sosyo-demografik ve evliliğe ilişkin özelliklerini, sosyal güvencesini, gelir durumunu, yaşadığı yeri, aile tipini (çekirdek, geniş...), gebelik, küretaj, düşük sayısını, kullandığı aile planlaması yöntemini, sahip olduğu çocuklarla ilgili özellikleri, eşiyile olan ilişkilerini ve bebeğin bunu etkileme durumunu, annelerin kendi çocukluğu ile ilgili özellikleri içeren 42 sorudan oluşmuştur.

2.2.1.2. Anneanne Tanıtım Formu

Araştırmada veri toplamak amacıyla, ilgili literatür doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilen Anneanne Tanıtım Formu (Ek II) kullanılmıştır. Anneanne Tanıtım Formu, anneannelerin sosyo- demografik ve evliliğe ilişkin özelliklerini, yaşayan çocuklarına ilişkin özelliklerini, gebelik, doğum ile ilgili özelliklerini içeren 22 sorudan oluşmuştur.

2.2.1.3. Maternal Bağlanma Ölçeği

Maternal Bağlanma Ölçeği, maternal sevgiyle bağlanmayı ölçmek amacıyla, Mary E. Muller tarafından 1994 yılında geliştirilmiştir. Muller, MAI sorularını maternal adaptasyon ve maternal bağlanmayı inceleyen literatür doğrultusunda oluşturmuştur. İçerik geçerliliği dil uzmanları, teorisyenler, kadın doğum ve çocuk hemşireleri ve yeni bebeği olan kadınlardan oluşan 12 uzman tarafından değerlendirilmiştir. Sevgiyi gösteren maternal duygu ve davranışları ölçen MAI kişinin kendinin uyguladığı bir ölçek olduğu için, okuma-yazma bilen ve okuduğunu anlayabilen kadınlarla uygulanabilen bir ölçektir. Her bir madde “her

zaman” ile “hiçbir zaman” arasında değişen, 4’lü likert tipi 26 maddelik bir ölçektir. Her madde doğrudan ifadeleri içermektedir ve Her zaman (a)= 4 puan, Sık sık (b)= 3 puan, Bazen (c)= 2 puan ve Hiçbir zaman (d)= 1 puan olarak hesaplanır. Yüksek puan maternal bağlanmanın yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekten elde edilecek en düşük puan 26, en yüksek puan 104 arasında değişmektedir (29).

Muller maternal bağlanmayı iki fazda test etmiştir. Muller bu fazları belirlerken Mercer’in (1986) Maternal rol adaptasyon teorisini kullanmıştır. Birinci faz, doğumdan sonra ortalama bir ayda oluşur, fiziksel iyileşme fazıdır. Bu fazda anne kendi bakımı ve bebeğin bakımı ile meşguldür. Anne bu faz süresince sosyal ve psikolojik olarak anneliğe uyum sağlar. İkinci faz doğumdan sonraki 4.-5. aylarda tamamlanan başarı fazıdır. Muller, bu ölçeği ilk olarak postpartum 30–40 gün arasında bebeği olan 196 anneye uygulamıştır. MAI’nün güvenilirlik katsayısı Cronbach Alpha 0.85 olarak bulunmuştur (29).

İkinci aşamada Muller, MAI’nün postpartum periyottan sonra da kullanılıp kullanılmayacağını incelemek amacıyla, bu 196 annenin bir grubuna (n=62) doğumdan sonraki dördüncü ayda, bir diğer gruba doğumdan sonraki sekizinci ayda (n=86) uygulamıştır. Doğum sonrası dördüncü ayda Cronbach Alpha=0.76, 8. ayda Cronbach Alpha= 0.85 olarak bulunmuştur (29).

Maternal Bağlanma Ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, Kavlak tarafından 2004 yılında, 165 sağlıklı bebeği olan anne üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında dil geçerliliğine yönelik çalışmalar yapılmıştır (29).

Kavlak (2004), bu ölçeği ilk olarak postpartum 30–40 gün arasında bebeği olan 165 anneye uygulamıştır. Maternal Bağlanma Ölçeği’nin güvenilirlik katsayısı Cronbach Alpha 0.77 olarak bulunmuştur. İkinci aşamada Kavlak, Maternal

Bağlanma Ölçeği'nin postpartum periyottan sonra da kullanılıp kullanılmayacağını incelemek amacıyla, bu 165 annenin bir grubuna (n=78) doğumdan sonraki dördüncü ayda uygulamıştır. Doğum sonrası dördüncü ayda Cronbach Alpha=0.82 bulunmuştur. Her iki uygulama zamanında da Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları yüksek olarak bulunmuştur (29).

Yapılan bu çalışmada Maternal Bağlanma Ölçeği'nin Cronbach Alpha=0.91 bulunmuştur. Çalışmada Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları yüksek olarak bulunmuştur.

2.2.1.4 Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Sümer (2006)'in belirttiği gibi, Brennan ve arkadaşları (1998) ilişkilerde bağlanma örüntülerini değerlendirmek amacıyla “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri”ni oluşturmuşlardır. Bu ölçek yetişkin romantik ilişkilerinde bağlanmayı değerlendirmek amacıyla geliştirilen 60 ölçeğe faktör analizi uygulanması sonucu elde edilmiştir. Uygulanan faktör analizinde birbirinden bağımsız “kaçınma” ve “kaygı” olarak adlandırılan iki faktör belirlenmiştir. Her iki faktörde yer alan ve faktör yükü 30'un üzerindeki 18'er madde alınarak 36 maddelik YİYE geliştirilmiştir. Katılımcılar, her bir maddenin kendilerini ne derece tanımladığını yedi aralık üzerinden (1=beni hiç tanımlamıyor; 7= tamamıyla beni tanımlıyor) değerlendirmişlerdir (55).

Sümer (2006)'in belirttiği gibi, Brennan ve arkadaşları (1998), YİYE'nin kaçınma ve kaygı boyutlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilen tüm ölçeklerden psikometrik olarak daha üstün olduğunu, diğer ölçeklerde ayrı ayrı yer alan tüm boyutları içerdiğini ve bu nedenle yetişkin bağlanma örüntüsünde bireysel farklılıkları ayırt etme gücünün yüksek olduğunu savunmaktadırlar. Kapsamlı madde havuzundan oluşturulması ve ölçekteki her bir boyutun hem farklı güvenirlik

ölçütlerini karşılaması hem de yüksek iç tutarlılığa sahip olması (kaçınma: 0.94; kaygı: 0.91) ölçeği güçlü kılan faktörler arasında sayılmaktadır (55).

YİYE’de öncelikle iki boyut (kaygı ve kaçınma) ölçülmekte ve bu iki boyut üzerinde küme analizi kullanılarak dört bağlanma biçimi oluşturulmaktadır. Toplam 36 maddeden oluşan ölçekte her bir boyut 18’er madde ile ölçülmektedir. Ölçekte tek sayılı maddeler kaçınma, çift sayılı maddeler kaygı boyutunu ölçmektedir. Ölçekte 3, 15, 19, 22, 25, 27, 29, 31, 33 ve 35’inci maddelerin ters puanlanması gerekmektedir. Ölçme teknikleri ve sınıflandırma biçimleri farklı olsa da hem çocuklarda hem de yetişkinlerde kaygı ve kaçınma boyutlarının bağlanma davranışlarını tanımlayan en temel iki boyut olduğu bağlanma yayınlarında paylaşılan temel görüştür. Bu kategoriler; güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimlerini içermektedir. İki boyuttan da düşük puan alanlar (düşük kaygı ve kaçınmaya sahip olanlar) güvenli; her iki boyuttan da yüksek puan alanlar korkulu; kaygı boyutundan yüksek, kaçınma boyutundan düşük puan alanlar saplantılı; kaygı boyutundan düşük kaçınma boyutundan yüksek puan alanlar kayıtsız bağlanma biçimi içinde sınıflandırılmaktadır. Katılımcıların dört bağlanma biçiminden hangisi içinde yer aldığını belirlemede en yüksek ortalamaya sahip olduğu bağlanma biçimi esas alınmaktadır (55).

Sümer(2006)’in belirttiği gibi YİYE’nin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması, Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmıştır. Her iki dili de çok iyi düzeyde bilen iki uzman tarafından çeviri ve tersine çevirisi yapılarak Türk üniversite örnekleminde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yürütülmüştür. Bu çalışmada yüksek iç tutarlılık elde edilmiştir (kaçınma boyutu: 0.81; kaygı boyutu: 0.84) (55).

Sümer (2006), YİYE'nin tez çalışmalarında ve araştırmalarda ölçüm aracı olarak sıklıkla kullanıldığını ancak bu ölçeğe ilişkin geniş kapsamlı güvenilirlik ve faktör analizi çalışmasının yapılmadığını belirterek YİYE'nin psikometrik uygunluğunu değerlendirmek amacı ile çalışma yürütmüştür. YİYE'nin faktör yapısı ve yordama gücünü belirlemek amacı ile yürütülen bu çalışmada; YİYE'ni oluşturan kaygı ve kaçınma boyutlarının Türk örnekleme üzerinde de gözlemlendiği ve alt boyutlarının yüksek düzeyde iç tutarlılığa (kaygı boyutu için $\alpha = 0.86$, kaçınma boyutu için $\alpha = 0.90$) sahip olduğu belirlenmiştir. Yine bu çalışmada İlişki Ölçekleri Anketi'ndeki benlik modeli ile YİYE'deki bağlanma kaygısı arasında ($r = - 0.44$); İlişki Ölçekleri Anketi'ndeki başkaları modeli ile YİYE'deki yakın ilişkilerden kaçınma arasında ($r = - 0.44$) yüksek düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır (55).

Yapılan bu çalışmada YİYE'nin kaygı boyutu için Cronbach Alpha=0.78, kaçınma boyutu için Cronbach Alpha=0.68 bulunmuştur. Çalışmada Cronbach Alpha güvenilirlik katsayıları yüksek olarak bulunmuştur.

2.3. ARAŞTIRMANIN YERİ VE ZAMANI

Araştırma Manisa ili merkezine bağlı 11 Sağlık Ocağında Tabakalı Örnekleme yöntemi kullanılarak, 15 Ocak-1 Temmuz 2007 tarihleri arasında yürütülmüştür.

2.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evrenini Manisa ili merkezine bağlı 11 Sağlık Ocağına kayıtlı 1400 anne oluşturmuştur.

2.5. ARAŞTIRMANIN ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın örnekleme, Manisa İl Sağlık Müdürlüğü'ne bağlı 11 Sağlık Ocağındaki birey sayısı göz önüne alınarak Evreni Bilinen Örneklem Formülü ile belirlenmiştir. Daha sonra Tabakalı Rasgele Örnekleme Yöntemi ile her bir Sağlık Ocağından örnekleme alınacak birey sayısı belirlenmiştir.

Olayın Ortalaması İncelenecek ise Örneklemeye Alınacak Birey Sayısını

Saptamak için Formül(54):

Evrendeki Birey Sayısı Biliniyorsa;

$$n = \frac{Nt^2\sigma^2}{d^2(N-1)+t^2\sigma^2}$$

$$n = \frac{1400.(1.96)^2.(6.297)^2}{1^2(1400-1)+(1.96)^2(6.297)^2}$$

n= 140 Kişi

Manisa İl Sağlık Müdürlüğüne Bağlı 11 Sağlık Ocağına Alınan Kişi Sayısı

Örneklemeye alınacak Sağlık Ocakları	Sağlık Ocağına Kayıtlı Anne Sayı	Örneklemeye Alınacak Anne Sayısı
1 nolu Sağlık Ocağı	135	14
2 nolu Sağlık Ocağı	150	15
3 nolu Horozköy Sağlık Ocağı	147	15
4 nolu NurlupınarSağlık Ocağı	129	13
5 nolu Mevlana Sağlık Ocağı	75	8
6 nolu Laleli Sağlık Ocağı	220	22
7 nolu Sağlık Ocağı	114	11
8 nolu Şoförler Cemiyeti Sağlık Ocağı	130	13
9 nolu Esnaf ve Sanatkârlar Sağlık Ocağı	145	14
10 nolu Sağlık Ocağı	75	7
11 nolu Barbaros Sağlık Ocağı	80	8
TOPLAM	1400	140

Araştırmaya alınma kriterleri:

- En az 18 yaşında olan,
- En az ilkokul mezunu olan,
- Miadında doğum yapan,
- Psikolojik tedavi görmeyen,
- Çoğul gebeliği olmayan,
- Araştırmaya katılmaya gönüllü olan,
- Sağlıklı bebeği olan anneler,
- Annelerinde anlama bozukluğu, hafıza kaybı, iletişim bozukluğu olmayan 1–4 ay arası bebeği olan anneler,
- Anket formunu doldurabilecek mental sağlığa sahip anneanneler çalışma kapsamına alınmıştır.

2.6. ARAŞTIRMANIN BAĞIMLI VE BAĞIMSIZ DEĞİŞKENLERİ

Bağımlı Değişkenler: 1–4 aylık bebeği olan annelerin Maternal Bağlanma puan ortalamaları, 1–4 aylık bebeği olan annelerin ve onların annelerinin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri puan ortalamaları araştırmanın bağımlı değişkenleridir.

Bağımsız değişkenler: Annelerin yaş grupları, eğitim durumları, çalışma durumları, sosyal güvence durumları, aile tipleri, eşlerinin eğitim durumları, eşlerinin meslekleri, gebelik sayıları, düşük ve kürtaj durumları, aile planlaması kullanma durumları, primipar ya da multipar olma durumları, çocukların sayısı ve cinsiyetleri, bir önceki çocuklarının yaş grupları, gebeliklerini isteme durumları, gebelikte ve doğumdan sonra problem yaşama durumları, doğum şekli, bebeğin cinsiyeti, bebeğin cinsiyetini isteme durumları, doğum sonrası bebeklerini ilk görme süreleri,

bebeklerine bakım verirken destek alma durumları, desteği kimden aldıkları, eş ile olan genel ilişkileri, doğum sonrası eş ilişkileri ve ilişkideki değişimin yünü, annelerin çocukluğunu aile ile birlikte geçirme ve aileden uzak kalma durumları, genel olarak anneleri ve babaları ile olan ilişki durumları ve annelerin bağlanma biçimidir.

Anneannelerin eğitim durumları, çalışma durumları, sosyal guvence durumları, aile tipleri, eşleri ile olan ilişkileri, genel aile ilişkileri, çocukları ile olan ilişkileri, kızları ile gürüşme sıklıkları, ilk torunu olma durumları, torunlarının bakımına katılma durumları, torunları ile olan ilişkileri, anneannelerin bağlanma biçimleridir.

2.7. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ VE SÜRESİ

Araştırmanın ilk aşamasında 1–4 ay arası sağlıklı bebeği olan annelere ulaşabilmek için, aşı yaptırmak üzere belirlenen merkezlere gelen annelerle gürüşülmüştür. Bebekleri 1–4 aylık olan, araştırma kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan anneler araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmada kullanılan Anne-Bebek Tanıtım Formu 1–4 ay arası bebeği olan annelerle yüz yüze gürüşme tekniği kullanılarak araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Maternal Bağlanma Ölçeği, kişinin kendisi tarafından doldurulması gereken bir ölçek olduğu için, araştırmacı tarafından gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra annelerin kendilerinin doldurması sağlanmıştır. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, 1–4 ay arası bebeği olan annelerle yüz yüze gürüşme tekniği kullanılarak araştırmacı tarafında uygulanmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında, 1–4 ay arası sağlıklı bebeği olan annelerin anneleri ile ev ziyareti yapılarak gürüşülmüştür. Araştırma kriterlerine uyan ve

araştırmaya katılmaya gönüllü olan anneanneler araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmada kullanılan Birey Tanıtım Formu ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri araştırma kapsamına alınan anneannelere yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

Araştırmanın ilk aşamasında, Anne-Bebek Tanıtım Formunun doldurulması ortalama 10–15 dakika, Maternal Bağlanma Ölçeği'nin doldurulması ortalama 15–20 dakika ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin doldurulması ortalama 15–20 dakika olmak üzere veriler toplam 40–55 dakika içinde toplanmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında, Birey Tanıtım Formunun doldurulması ortalama 10–15 dakika ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin doldurulması ortalama 15–20 dakika olmak üzere veriler toplam 25–35 dakika içinde toplanmıştır.

2.8. VERİLERİN DEğERLENDİRİLMESİ VE BULGULARIN ANALİZİ

Elde edilen verilerin değerlendirilmesi bilgisayar ortamında istatistik programı kullanılarak yapılmıştır.

2.9. SÜRE VE OLANAKLAR

Eylül 2006 – Aralık 2006 döneminde araştırma planı yapılmış, ilgili literatürler taranmış, tez konusu belirlenmiştir. Araştırma, 11.01.2007 tarihinde tez önerisi olarak sunulmuştur. Veriler 2 Nisan – 30 Haziran 2007 tarihleri arasında toplanmıştır.

Yapılan Çalışmalar	TARİH							
	Eylül Aralık 2006	Kasım Aralık 2006	Aralık 2006	Aralık 2006 Ocak 2007	Ocak- Temmuz 2007	Temmuz 2007	Ağustos 2007	Eylül 2007
Literatür İnceleme ve Konu Seçimi								
Araştırma Deseninin Seçimi								
Tez Önerisi								
Düzeltilmelerin Yapılması- Pilot Çalışma								
Veri Toplama Aşaması								
Verilerin Değerlendirilmesi-Analizi								
Tez Yazımı								
Tez Savunması								

2.10. ETİK AÇIKLAMALAR

Araştırmanın yapılabilmesi için; Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Bilimsel Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirliğini yapan kişilerden izin alınmıştır. Araştırmanın uygulanabilmesi için Manisa İl Sağlık Müdürlüğü'nden izin alınmıştır. Ayrıca annelere görüşme öncesi, araştırmanın amacı, araştırmadan sağlanacak yararlılıklar, görüşme için harcayacağı zaman konusunda açıklamalar yapılmış ve sözlü onamları alınmıştır.

BÖLÜM III

3. BULGULAR

3.1. ANNELERİN VE EŞLERİNİN TANIMLAYICI ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 1. Annelerin Kayıtlı Oldukları Sağlık Ocaklarına Göre Dağılımları

Sağlık Ocakları	Sayı	Yüzde
1 No'lu Sağlık Ocağı	14	10.0
2 No'lu Sağlık Ocağı	15	10.7
3 No'lu Horozköy Sağlık Ocağı	15	10.7
4 No'lu Nurlupınar Sağlık Ocağı	13	9.3
5 No'lu Mevlana Sağlık Ocağı	8	5.7
6 No'lu Laleli Sağlık Ocağı	22	15.7
7 No'lu Sağlık Ocağı	11	7.9
8 No'lu Şoförler Cemiyeti Sağlık Ocağı	13	9.3
9 No'lu Esnaf ve Sanatkârlar Sağlık Ocağı	14	10.0
10 No'lu Sağlık Ocağı	7	5.0
11 No'lu Barbaros Sağlık Ocağı	8	5.7
TOPLAM	140	100.0

Tablo 1'de annelerin kayıtlı oldukları sağlık ocaklarına göre dağılımı verilmiştir. Araştırma kapsamına alınan annelerin kayıtlı oldukları sağlık ocaklarına göre dağılımları incelendiğinde, annelerin %10.0'unun bir no'lu Sağlık Ocağına, %10.7'sinin iki no'lu Sağlık Ocağına, %10.7'sinin üç no'lu Horozköy Sağlık Ocağına, %9.3'ünün dört no'lu Nurlupınar Sağlık Ocağına, %5.7'sinin beş no'lu Mevlana Sağlık Ocağına, %15.7'sinin altı no'lu Laleli Sağlık Ocağına, %7.9'unun yedi no'lu Sağlık Ocağına, %9.3'ünün sekiz no'lu Şoförler Cemiyeti Sağlık Ocağına, %10.0'ünü dokuz no'lu Esnaf ve Sanatkârlar Sağlık Ocağına, %5.0'inin on

no'lu Sağlık Ocağına, %5.7'sinin onbir no'lu Barbaros Sağlık Ocağına kayıtlı olduğu saptanmıştır.

Tablo 2. Annelerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımları

Tanıtıcı Özellikler	Sayı	Yüzde	Ortalama
<u>Yaş Grubu</u>			
18-22 yaş	25	17.9	26.94±5.18
23-27 yaş	57	40.7	
28-32 yaş	38	27.1	
33-37 yaş	14	10.0	
38 yaş ve üstü	6	4.3	
<u>Eğitim durumu</u>			
İlkokul	69	49.3	
Ortaokul	17	12.1	
Lise ve dengi okul	46	32.9	
Üniversite/Yüksekokul	8	5.7	
<u>Annelerin çalışma durumu</u>			
Çalışan	20	14.3	
Çalışmayan	120	85.7	
<u>Meslek</u>			
Ev hanımı	120	85.7	
Memur	9	6.5	
İşçi	8	5.7	
Serbest meslek	3	2.1	
<u>Sosyal güvence durumu</u>			
Olan	122	87.1	
Olmayan	18	12.9	
<u>*Sosyal güvence kurumu (n=122)</u>			
Emekli Sandığı	14	11.5	
Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK)	93	76.2	
Bağ- Kur	15	12.3	
<u>Ekonomik durum</u>			
Asgari ücretin altı (497.25 YTL)	54	38.6	746.90±446.04
Asgari ücretin üstü (497.25 YTL)	86	61.4	
<u>Aile tipi</u>			
Çekirdek aile	114	81.4	
Geniş aile	26	18.6	
<u>Evlilik Yılı</u>			
1-5 yıl arası	82	58.6	5.63±4.09
6-10 yıl arası	40	28.6	
11 yıl ve üzeri	18	12.8	
TOPLAM	140	100.0	

*Sayı ve yüzdeleri sosyal güvencesi olan anneler üzerinden alınmıştır.

Tablo 2'de annelerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı verilmiştir. Araştırma kapsamına alınan annelerin yaş gruplarına göre dağılımları

incelendiğinde, annelerin %17.9'unun 18-22 yaş grubunda, %40.7'sinin 23-27 yaş grubunda, %27.1'inin 28-32 yaş grubunda, %10.0'nın 33-37 yaş grubunda, %4.3'ünün 38 yaş ve üzerinde ve yaş ortalaması 26.94 ± 5.18 yaş olarak saptanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan annelerin eğitim durumuna göre dağılımları incelendiğinde, annelerin %49.3'ünün ilkokul, %12.1'inin ortaokul, %32.9'unun lise ve dengi okul, %5.7'sinin üniversite/yüksekokul düzeyinde eğitim aldığı saptanmıştır (Tablo 2).

Araştırma kapsamına alınan annelerin, %89.3'ünün çalışmadığı ev hanımı olduğu, %14.3'ünün çalıştığı; çalışan annelerin %6.5'inin memur, %5.7'sinin işçi, %2.1'inin ise serbest mesleğe sahip olduğu bulunmuştur (Tablo 2).

Annelerin %87.1'inin sosyal güvencesinin olduğu, %12.9'unun ise sosyal güvencelerinin olmadığı saptanmıştır. Sosyal güvencesi olan annelerin, %11.5'inin Emekli Sandığı'na, %76.2'sinin Sosyal Sigortalar Kurumu'na (SSK), %12.3'ünün Bağ-Kur'a bağlı olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Araştırma kapsamına alınan annelerin, %38.6'sının asgari ücretin altında, %61.4'ünün asgari ücretin üzerinde gelir durumuna sahip olduğu ve aylık gelir ortalamasının ise 746.90 ± 446.04 YTL olduğu belirlenmiştir.

Annelerin, %81.4'ünün çekirdek aile yapısına, %18.6'sının geniş aile yapısına sahip oldukları saptanmıştır (Tablo 2).

Annelerin %58.6'sının 1-5 yıl arası, %28.6'sının 6-10 yıl arası, %12.8'inin 11 yıl ve üzeri evli olduğu ve evlilik yılı ortalamasının ise 5.63 ± 4.09 yıl olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 3. Annelerin Eşlerinin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımları

Eşlerin Tanımlayıcı Özellikleri	Sayı	Yüzde	Ortalama
<u>Yaş Grubu</u>			
23-27 yaş	36	25.7	31.85±4.91
28-32 yaş	54	38.6	
33-37 yaş	36	25.7	
38 yaş ve üstü	14	10.0	
<u>Eğitim Durumu</u>			
İlkokul	61	43.5	
Ortaokul	11	7.9	
Lise ve dengi okul	50	35.7	
Üniversite /Yüksekokul	18	12.9	
<u>Eş Meslek</u>			
Memur	20	14.3	
İşçi	77	55.0	
Serbest Meslek	43	30.7	
TOPLAM	140	100.0	

Araştırma kapsamına alınan annelerin eşlerinin yaş gruplarına göre dağılımları incelendiğinde, %25.7'sinin 23-27 yaş grubunda, %38.6'sının 28-32 yaş grubunda, %25.7'sinin 33-37 yaş grubunda, %10.0'unun 38 yaş ve üzerinde ve yaş ortalaması 31.85±4.91 yaş olarak saptanmıştır(Tablo 3).

Annelerin eşlerinin eğitim durumuna göre dağılımlarına bakıldığında, eşlerin %43.5'ini ilkokul düzeyinde eğitim alanlar oluştururken, eşlerin %7.9'unun ortaokul, %35.7'sinin lise ve dengi okul, %12.9'unun ise üniversite/yüksekokul düzeyinde eğitim aldığı saptanmıştır (Tablo 3).

Araştırma kapsamına alınan annelerin eşlerinin %0.7'sinin işsiz olduğu, %14.3'ünün memur, %55.0'inin işçi ve %30.0'unun serbest meslek grubunda belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Annelerin Doğurganlık Özelliklerine Göre Dağılımları

Annelerin Doğurganlık Özellikleri	Sayı	Yüzde	Ortalama
<u>Gebelik Sayısı</u>			
Bir gebelik yaşayan	66	47.1	
İki gebelik yaşayan	51	36.4	
Üç ve üzeri gebelik yaşayan	23	16.5	
<u>Kürtaj Olma Durumu</u>			
Kürtaj olan	14	10.0	
Kürtaj olmayan	126	90.0	
<u>Düşük Yapma Durumu</u>			
Düşük yapan	20	14.3	
Düşük Yapmayan	120	85.7	
<u>Aile planlaması kullanma</u>			
Kullanan	48	34.3	
Kullanmayan	92	65.7	
<u>*Kullanılan aile planlaması yöntemi (n=48)</u>			
Rahim İçi Araç (RİA)	18	37.5	
Prezervatif	27	56.3	
Tüpligasyon	3	6.2	
<u>Başka bir çocuğu olma</u>			
Multipar	61	43.6	
Primipar	79	56.4	
<u>**Çocuk Sayısı (n=61)</u>			
1 çocuk	51	83.6	
2 ve üzeri çocuk	10	16.4	
<u>**Çocukların cinsiyetleri (n=61)</u>			
Kız	33	54.0	
Erkek	23	37.7	
Hem kız hem erkek çocuğu olan	5	8.3	
<u>***Bir önceki çocuğun yaş gurubu(n=61)</u>			
1-3 yaş arası	12	19.6	
4-6 yaş arası	22	36.1	
7-9 yaş arası	21	34.5	
10 yaş ve üzeri	6	9.8	
TOPLAM	140	100.0	2.70±3.74

* Sayı ve yüzdeleri aile planlaması kullanan anneler üzerinden alınmıştır.

** Sayı ve yüzdeleri başka çocuğu olan anneler üzerinden alınmıştır.

*** Bir önceki çocuğun yaş ortalaması başka çocuğu olan anneler üzerinden alınmıştır.

Annelerin gebelik sayısına göre dağılımına bakıldığında, annelerin %47.1'inin bir gebelik yaşadığı, %36.4'ünün iki gebelik yaşadığı, %16.5'inin üç ve üzeri sayıda gebelik yaşadığı belirlenmiştir (Tablo 4).

Annelerin %10.0'unun kürtaj olduğu, %90.0'ının kürtaj olmadığı

belirlenmiştir. Annelerin %14.3'ünün düşük yaptığı, %85.7'sinin düşük yapmadığı belirlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 4'te annelerin aile planlaması yöntemi kullanma durumlarına bakıldığında; %65.7'sinin aile planlaması yöntemi kullanmadığı, %34.3'ünün aile planlaması yöntemi kullandığı; aile planlaması yöntemi kullanan annelerin %37.5'inin RİA, %56.3'ünün prezervatif, %6.2'sinin tüpligasyon yöntemi kullandığı saptanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan annelerin, %56.4'ünün primipar olduğu, %43.6'sının başka multipar olduğu; multipar annelerin, %83.6'sının bir çocuğu olduğu, %16.4'ünün iki ve daha fazla çocuğu olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Annelerin, %54.0'ünün çocuğunun cinsiyetinin kız olduğu, %37.7'sinin çocuğunun cinsiyetinin erkek, %8.3'ünün hem kız hem erkek çocuğu olduğu saptanmıştır (Tablo 4).

Araştırma kapsamına alınan annelerin bir önceki çocuklarının yaş gurupları incelendiğinde, %19.6'sının 1-3 yaş arası, %36.1'inin 4-6 yaş arasında, %34.5'inin 7-9 yaş arasında, %9.8'inin 10 yaş ve üzeri olduğu, yaş ortalamasının 2.70±3.74 yaş olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 5. Annelerin Şimdiki Gebelik Özelliklerine Göre Dağılımları

Şimdiki Gebelik Özellikleri	Sayı	Yüzde
<u>Gebeliği isteme durumu</u>		
İsteyerek gebe kaldım	128	91.4
İstemedem gebe kaldım	4	2.9
Önce istemedim sora istedim	8	5.7
<u>Annelerin gebelikte problem yaşama durumu</u>		
Yaşayan	20	14.3
Yaşamayan	120	85.7
TOPLAM	140	100.0

Annelerin %91.4'ünün isteyerek gebe kaldığı, %2.9'unun istemeden gebe kaldığı ve %5.7'sinin gebeliği önce istemediği sonra istediği belirlenmiştir (Tablo 5).

Araştırma kapsamına alınan annelerin %14.3'ünün gebeliklerinden sağlık problemi yaşadığı, %85.7'sinin gebelikte sağlık problemi yaşamadığı saptanmıştır (Tablo 5).

Tablo 6. Annelerin Doğuma İlişkin Özelliklerine Göre Dağılımları

Şimdiki Doğum Özellikleri	Sayı	Yüzde
<u>Doğumda problem yaşama</u>		
Yaşayan	11	7.9
Yaşamayan	129	92.1
<u>Doğum şekli</u>		
Sezaryen	75	53.6
Normal doğum	59	42.1
Epidural sezaryen	6	4.3
TOPLAM	140	100.0

* Doğum sonrası problem yaşayan anne olması için tabloda gösterilmemiştir.

Araştırma kapsamına alınan annelerin %7.9'unun doğumda problem yaşadıkları, %92.1'inin doğumda problem yaşamadıkları belirlenmiştir (Tablo 6).

Annelerin doğum şekillerine bakıldığında %53.6'sının sezaryen doğum, %42.1'inin normal doğum, %4.3'ü epidural sezaryen doğum yaptıklarını ve %100'ü doğumdan sonra problem yaşamadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 6).

Tablo 7. Bebeklere İlişkin Özelliklerin Dağılımları

Bebeklerin Özellikleri	Sayı	Yüzde
<u>Bebek yaşları</u>		
1 Aylık	36	25.7
2 Aylık	31	22.1
3 Aylık	28	20.1
4 Aylık	45	32.1
<u>Bebeğin cinsiyeti</u>		
Kız	73	52.1
Erkek	67	47.9
<u>Bebeğin istedikleri cinsiyette doğma durumu</u>		
Evet	126	90.0
Hayır	14	10.0
<u>Annelerin bebeklerini doğumdan sonra görme süreleri</u>		
İlk 30dk içinde gören	62	44.3
30dk-2 saat içinde gören	62	44.3
2 saatten daha uzun sürede gören	16	11.4
TOPLAM	140	100.0

Annelerin bebeklerine ilişkin özelliklerine göre dağılımına bakıldığında, annelerin %25.7'sinin bir aylık bebeğe, %22.1'inin iki aylık bebeğe, %20.1'inin üç aylık bebeğe ve %32.1'inin dört aylık bebeği olduğu; bu bebeklerden %52.1'inin kız, %47.9'unun erkek olduğu belirlenmiştir (Tablo 7).

Annelerin bebeğin istedikleri cinsiyette doğma durumlarına bakıldığında, %90.0'ı bebeklerinin istediği cinsiyette doğduğunu, %10.0'u bebeklerinin istedikleri cinsiyette doğmadığını belirtmişlerdir (Tablo 7).

Annelerin bebeklerini doğumdan sonra görme sürelerine göre dağılımına bakıldığında, annelerin %44.3'ünün ilk otuz dakikada, %44.3'ünün otuz dakika-iki saat içinde, %11.4'ünün iki saatten daha uzun sürede bebeklerini gördüklerini belirtmişlerdir (Tablo7).

Tablo 8. Annelerin Bebek Bakımına İlişkin Özelliklerine Göre Dağılımları

Annelerin Bebek Bakımına İlişkin Özellikleri	Sayı	Yüzde
<u>Bebeklerini Besleme Şekilleri</u>		
Anne sütü	107	76.4
Hazır mama	4	2.9
Anne sütü ve hazır mama	29	20.7
<u>Bakım verirken destek alma</u>		
Evet	81	57.9
Hayır	59	42.1
<u>*Bebeğin bakımında destek alınan kişi (n=81)</u>		
Eş	37	45.7
Ebeveyn (Anneanne\Babaanne)	44	54.3
<u>Bebeği sakinleştiren kişi</u>		
Anne	124	88.6
Baba	11	7.9
Anne ve baba	3	2.1
Aile yakını	2	1.4
TOPLAM	140	100.0

* Sayı ve yüzdeleri bebeğine bebek bakım verirken destek alan anneler üzerinden alınmıştır.

Annelerin bebeklerini besleme şekillerine göre dağılımına bakıldığında; annelerin %76.4'ünün bebeğini anne sütü, %2.9'unun bebeğini hazır mama, %20.7'sinin bebeğini anne sütü ve hazır mama ile beslediği belirlenmiştir (Tablo 8).

Araştırma kapsamına alınan annelerin %57.9'unun bebeklerine bakım verirken destek aldıkları, %42.1'inin bebeklerine bakım verirken destek almadıkları; bakım verirken destek alanların %45.7'sinin eşinden destek aldığı, %54.3'ünün ebeveynlerinden destek aldığı saptanmıştır (Tablo 8).

Bebeği sakinleştiren kişilerin dağılımına bakıldığında; %88.6'sının anneleri tarafından sakinleştirildiği, %7.9'unun babaları tarafından sakinleştirildiği, %2.1'inin anne ve babanın birlikte sakinleştirdiği, %1.4'ünün aile yakını tarafından sakinleştirildiği belirlenmiştir (Tablo 8).

Tablo 9. Annelerin Eşleri ile Olan İlişkilerinin Özelliklerine Göre Dağılımları

Annelerin Eşleri ile Olan İlişkilerinin Özellikleri	Sayı	Yüzde
<u>Genel eş ilişkileri</u>		
İyi	114	81.4
Orta	26	18.6
<u>Doğumundan sonra eş ilişkilerindeki değişim</u>		
Değişim olan	38	27.1
Değişim olmayan	102	72.9
<u>*Annelerin eşleri ile ilişkilerindeki değişimin yönü (n=38)</u>		
Olumlu	34	89.5
Olumsuz	4	10.5
TOPLAM	140	100.0

* Sayı ve yüzdeleri eş ilişkilerinde değişim olan anneler üzerinden alınmıştır.

Araştırma kapsamına alınan annelerin, %81.4'ü genel eş ilişkilerini iyi, %18.6'sı orta olarak değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Bebeğin doğumundan sonra, eş ilişkilerindeki değişikliğe bakıldığında, annelerin %27.1'i doğumdan sonra eşleri ile olan ilişkilerinde değişim olduğunu, %72.9'u ise değişim olmadığını; eş ilişkilerinde değişim olanların, %89.5'i olumlu yönde bir değişim olduğunu, %10.5'i olumsuz yönde bir değişim olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 9).

Tablo 10. Annelerin Çocukluk Çağına İlişkin Özelliklerine Göre Dağılımları

Çocukluk Çağına İlişkin Özellikleri	Sayı	Yüzde	Ortalama
<u>Cocukluk dönemini birlikte geçirdiği kişiler</u>			
Aile ile	132	94.3	
Anne ile	5	3.6	
Anneanne\babaanne	3	2.1	
<u>Aileden ayrılma duruma</u>			
Evet	23	16.4	
Hayır	117	83.6	
<u>*Ayrılık süresi (n=23) (Yıl)</u>			
1-2 yıl arası	12	52.2	3.21±2.29
3-4 yıl arası	4	17.4	
5 yıl ve üzeri	7	30.4	
<u>Anneleri ile Olan İlişkileri</u>			
İyi	125	89.3	
Orta	15	10.7	
<u>Babaları ile olan ilişkileri</u>			
İyi	113	80.7	
Orta	24	17.2	
Kötü	3	2.1	
TOPLAM	140	100.0	

*Ayrılık süresi ortalaması ailesinden ayrılan anneler üzerinden alınmıştır.

Araştırma kapsamına alınan anneler, %94.3'ü çocukluklarını ailesi ile, %3.6'sı annesi ile ve %2.1'i anneanne\babaanne ile birlikte geçirdiklerini belirtmişlerdir. Annelerin, %83.6'sının çocukluğunda ailesinden ayrı yaşamadığı, %16.4'ünün ailesinden ayrı yaşadığı belirlenmiş, ailesinden ayrı yaşayanların %52.2'sinin 1–2 yıl arası, %17.4'ünün 3–4 yıl arası, %30.4'ünün beş yıl ve üzeri zaman diliminde ayrı kaldığı, ayrılık süresi ortalaması 3.21±2.29 yıl olarak saptanmıştır (Tablo 10).

Annelerin çocukluk döneminde anneleri ile olan ilişkilerine göre dağılımı incelendiğinde, annelerin %89.3'ünün çocukluk döneminde anneleri ile olan ilişkilerini iyi, %10.7'sinin orta düzeyde olduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir (Tablo 10).

Annelerin çocukluk döneminde babaları ile olan ilişkilerine göre dağılımı incelendiğinde, annelerin %80.7'sinin çocukluk döneminde babaları ile olan ilişkilerini iyi, %17.2'sinin orta ve %2.1'inin kötü olarak değerlendirdikleri

belirlenmiştir (Tablo 10).

Tablo 11. Annelerin Yetişkinlik Döneminde Ailesi ile Olan İlişkilerine Göre Dağılımları

Annelerin Yetişkinlik Döneminde Ailesi ile olan ilişkileri	Sayı	Yüzde
<u>Anneleri ile olan ilişkileri</u>		
İyi	135	96.4
Orta	5	3.6
<u>Babaları ile olan ilişkileri</u>		
Babası vefat eden	19	13.5
İyi	102	72.9
Orta	19	13.6
TOPLAM	140	100.0

Annelerin yetişkinlik döneminde anneleri ile olan ilişkilerine göre dağılımı incelendiğinde, annelerin %96.4'ünün yetişkinlik döneminde anneleri ile olan ilişkilerini iyi ve %3.6'sının orta olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir (Tablo 11).

Annelerin yetişkinlik döneminde babaları ile olan ilişkilerine göre dağılımı incelendiğinde, annelerin %13.5'inin babasının vefat ettiği, babası sağ olanların %72.9'unun yetişkinlik döneminde babaları ile olan ilişkilerini iyi, %13.6'sının orta olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir (Tablo 11).

3.2. ANNEANNELERİN TANIMLAYICI ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 12. Anneannelerin Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımları

Tanıtıcı Özellikler	Sayı	Yüzde	Ortalama
<u>Yaş Grubu</u>			
40-49 yaş arası	40	28.6	53.41±6.29
50-59 yaş arası	81	57.8	
60 yaş ve üzeri	19	13.6	
<u>Eğitim durumu</u>			
Okuma-yazma bilmiyor	40	28.6	
Okur yazar\ İlkokul	89	63.6	
Ortaokul	3	2.1	
Lise ve dengi okul	8	5.7	
<u>Anneannelerin çalışma durumu</u>			
Çalışan	6	4.3	
Çalışmayan	134	95.7	
<u>Meslek</u>			
Ev hanımı	131	93.7	
Memur	3	2.1	
Serbest meslek	3	2.1	
Emekli	3	2.1	
<u>Sosyal güvence durumu</u>			
Var	111	79.3	
Yok	29	20.7	
<u>*Sosyal güvence kurumu (n=111)</u>			
Emekli Sandığı	9	8.1	
Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK)	82	73.9	
Bağ- Kur	20	18.0	
<u>**Evlilik yılı (n=118)</u>			
18-28 yıl arası	31	26.3	28.20±12.62
29-38 yıl arası	72	61.0	
39 yıl ve üzeri	15	12.7	
<u>Aile tipi</u>			
Çekirdek aile	103	73.6	
Geniş aile	37	26.4	
<u>Ekonomik durum</u>			
Asgari ücretin altı (497.25 YTL)	70	50.0	834.63±1015.70
Asgari ücretin üstü (497.25 YTL)	70	50.0	
TOPLAM	140	100.0	

*Sayı ve yüzdeleri sosyal güvencesi olan anneanneler üzerinden alınmıştır.

** Sayı ve yüzdeleri ile evlilik yılı ortalaması eşi ile birlikte yaşayan anneanneler üzerinden alınmıştır.

Tablo 12’de anneannelerin tanıtıcı özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin yaş gruplarına göre dağılımları

incelendiğinde; %28.6'sının 40–49 yaş arasında, %57.8'inin 50–59 yaş arasında, %13.6'sının 60 yaş ve üzerinde olduğu, yaş ortalamasının ise 53.41 ± 6.29 yaş olduğu saptanmıştır (Tablo 12).

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin eğitim durumuna göre dağılımları incelendiğinde; %28.6'sının okuma-yazma bilmediği, %63.6'sının okur-yazar ilkököl, %2.1'inin ortaokul, %5.7'sinin lise ve dengi okul düzeyinde eğitim aldığı saptanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin, %95.7'sinin çalışmadığı, %93.7'sinin ev hanımı olduğu, %4.3'ünün çalıştığı; çalışan anneannelerin %2.1'inin memur, %2.1'inin serbest meslek, %2.1'inin emekli olduğu bulunmuştur (Tablo 12).

Anneannelerin %79.3'ünün sosyal güvencesinin olduğu, %20.7'sinin ise sosyal güvencelerinin olmadığı saptanmıştır. Sosyal güvencesi olan anneannelerin, %8.1'inin Emekli Sandığı, %73.9'unun SSK, %18.0'inin Bağ- Kur'a bağlı olduğu belirlenmiştir (Tablo 12).

Anneannelerin, %26.3'ünün 18–28 yıl arasında, %61.0'inin 29–38 yıl arasında, %12.7'sinin 39 yıl ve üzeri yıldır evli olduğu, evlilik yılı ortalamasının ise 28.20 ± 12.62 yıl olduğu belirlenmiştir (Tablo 12).

Anneannelerin, %73.6'sının çekirdek aile yapısına, %26.4'ünün geniş aile yapısına sahip oldukları saptanmıştır (Tablo 12).

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin, %50.0'sinin asgari ücretin altında, %50.0'sinin asgari ücretin üzerinde aylık gelire sahip olduğu, aylık gelir ortalamasının ise 834.63 ± 1015.70 YTL olduğu belirlenmiştir (Tablo 12).

Tablo 13. Anneannelerin Eşleri ile Birlikte Yaşama Durumlarına Göre Dağılımları

Anneannelerin Eşleri ile Olan İlişkileri	Sayı	Yüzde	Ortalama
<u>Eşiyle birlikte yaşama durumu</u>			
Evet	118	84.3	
Hayır	22	15.7	
<u>*Birlikte yaşamama nedeni (n=22)</u>			
Eşi vefat eden	20	90.9	
Eşinden ayrılan	2	9.1	
<u>*Ayrılık süresi ortalaması (n=22)</u>			
1-10 yıl arasında	10	45.5	18.43±14.03
10 yıl ve üzeri	12	54.5	
TOPLAM	140	100.0	

*Sayı ve yüzdeleri ile ayrılık süresi ortalaması eşlerinden ayrı olan anneanneler üzerinden alınmıştır.

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin, %84.3'ünün eşi ile birlikte, %15.7'sinin eşinden ayrı olarak yaşadığı belirlenmiştir. Eşinden ayrı yaşayan anneannelerin %90.9'u eşi vefat ettiği için, %9.1'i ise eşinden ayrıldığı için ayrı olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 13).

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin, %45.5'inin 1-10 yıl arasında, %54.52inin 10 yıl ve üzeri süredir eşinden ayrı olduğu ve ayrılık süresi ortalamasının 18.43±14.03 yıl olduğu belirlenmiştir (Tablo 13).

Tablo 14. Anneannelerin Doğurganlık Özelliklerine Göre Dağılımları

Anneannelerin Doğurganlık Özellikleri	Sayı	Yüzde
<u>Gebelik Sayısı</u>		
1-2 gebelik geçiren	25	17.9
3-4 gebelik geçiren	71	50.7
5 ve üzeri gebelik	44	31.4
<u>Yaşayan Çocuk Sayısı</u>		
1-2 çocuğu olan	33	23.6
3-4 çocuğu olan	71	50.7
5 ve üzeri çocuğu olan	36	25.7
TOPLAM	140	100.0

Anneannelerin gebelik sayısına göre dağılımına bakıldığında, anneannelerin %17.9'unun bir ya da iki gebelik yaşadığı, %50.7'sinin iki ya da üç gebelik

yaşadığı, %31.4'ünün beş ve üzeri sayıda gebelik yaşadığı belirlenmiştir (Tablo 14).

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin, %23.6'sının bir ya da iki çocuğu olduğu, %50.7'sinin üç ya da dört çocuğu olduğu, %25.7'sinin beş ve üzeri çocuğu olduğu belirlenmiştir (Tablo 14).

Tablo 15. Anneannelerin Çocuklarından Ayrı Kalma Durumlarına Göre Dağılımları

Anneannelerin Çocuklarından Ayrı Kalma Durumları	Sayı	Yüzde	Ortalama
<u>Ayrı kalma durumu</u>			
Evet	23	16.4	
Hayır	117	83.6	
<u>*Ayrılık süresi (n=23) (Yıl)</u>			
1-2 yıl arası	12	52.2	3.21±2.29
3-4 yıl arası	4	17.4	
5 yıl ve üzeri	7	30.4	
TOPLAM	140	100.0	

*Ayrı kalma süresi sayı ve yüzde ile ortalaması çocuklarından ayrı kalan anneanneler üzerinden alınmıştır.

Anneannelerin, %16.4'ünün çocuklarından belirli süre içinde ayrı kaldığı, %83.6'sının ise çocuklarından hiç ayrı kalmadığı belirlenmiş ve çocuklarından ayrı kalanların, %52.2'sinin 1–2 yıl arasında, %17.4'ünün 3–4 yıl arası, %30.4'ünün beş yıl ve üzeri zaman diliminde ayrı kaldığı, ayrılık süresi ortalaması 3.21±2.29 yıl olarak saptanmıştır (Tablo 15).

Tablo 16. Anneannelerin Genel Aile İlişkilerine Göre Dağılımları

Anneannelerin Genel Aile İlişkileri	Sayı	Yüzde
İyi	113	80.7
Orta	27	19.3
<u>Anneannelerin Eşleri ile İlişkileri</u>		
İyi	92	65.7
Orta	26	18.6
*Eşi ile birlikte değil	22	15.7
<u>Anneannelerin Çocukları ile İlişkileri</u>		
İyi	131	93.6
Orta	9	6.4
TOPLAM	140	100.0

*Eşinden ayrılan ya da eşi vefat eden anneanneler

Anneannelerin genel aile ilişkilerine göre dağılımı incelendiğinde, anneannelerin %80.7'sinin genel olarak aile ilişkilerini iyi, %19.3'ünün orta olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir (Tablo 16).

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin, %65.7'si genel eş ilişkilerini iyi, %18.6'sı orta olarak değerlendirdiklerini belirtmişlerdir. Anneannelerin %15.7'si eşinden ayrı olduğu için ya da eşi vefat ettiği için eş ilişkilerini değerlendirmemişlerdir (Tablo 16).

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin, %93.6'sı çocukları ile olan ilişkilerini iyi, %6.4'ü orta düzeyde değerlendirdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 16).

Tablo 17. Anneannelerin Kızları ile Görüşme Durumlarına Göre Dağılımları

Anneannelerin Kızları ile Görüşme Durumları	Sayı	Yüzde
Her gün	46	32.9
Haftada 2-3 kez	58	41.4
Haftada 1 kez	21	15.0
Ayda 1 kez	15	10.7
TOPLAM	140	100.0

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin, %32.9'unu kızı ile her gün, %41.4'ünün haftada iki ya da üç kez, %15.0'inin haftada bir kez, %10.7'sinin ise ayda bir kez görüştikleri saptanmıştır (Tablo 17).

Tablo 18. Anneannelerin Torunlarına İlişkin Özelliklerine Göre Dağılımları

Anneannelerin Torunlarına İlişkin Özellikleri	Sayı	Yüzde	Ortalama
<u>Bu bebeğin ilk torun olma durumu</u>			
Evet	40	28.6	
Hayır	100	71.4	
<u>*Torun sayısı(n=100)</u>			
1-4 arası	56	55.4	6.82±6.78
5-9 arası	22	21.8	
10 ve üzeri	23	22.8	
<u>Bu torununun bakımına katılma</u>			
Evet	92	65.7	
Hayır	48	34.3	
<u>Torunlar ile olan ilişkileri</u>			
İyi	138	98.6	
Orta	2	1.4	
TOPLAM	140	100.0	

* Torun sayısının sayı ve yüzdesi ile ortalaması başka bir torunu olan anneanneler üzerinden alınmıştır.

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin, %28.6'sının ilk torunu olduğu ve başka torunu olmadığı, %71.4'ünün ise ilk torunu olmadığı saptanmıştır. Anneannelerin, %55.4'ünün 1-4 arasında, %21.8'inin 5-9 arasında, %22.82inin 10 ve üzeri sayıda torunu olduğu ve ortalama torun sayısının ise 6.82±6.78 olduğu saptanmıştır. Anneannelerin %65.7'sinin bebeğin bakımına katıldığı, %34.3'ünün ise bebeğin bakımına katılmadığı belirlenmiştir (Tablo 18).

Anneannelerin %98.6'sı torunları ile olan ilişkilerini iyi, %1.4'ü orta düzeyde değerlendirdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 18).

3.3 ANNELERİN MATERNAL BAĞLANMA PUAN ORTALAMALARINA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 19. Annelerin Kayıtlı Oldukları Sağlık Ocaklarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamaları

Maternal Bağlanma Puan Ortalamaları					
Annelerin Kayıtlı Oldukları Sağlık Ocakları	N	X	Ss	Min.	Max.
1 no'lu Sağlık Ocağı	14	98.64	6.34	84.00	104.00
2 no'lu Sağlık Ocağı	15	98.33	7.93	78.00	104.00
3 no'lu Horozköy Sağlık Ocağı	15	94.86	8.99	78.00	104.00
4 no'lu Nurlupınar Sağlık Ocağı	13	79.76	1.73	78.00	83.00
5 no'lu Mevlana Sağlık Ocağı	8	97.12	9.41	80.00	104.00
6 no'lu Laleli Sağlık Ocağı	22	99.86	5.11	88.00	104.00
7 no'lu Sağlık Ocağı	11	103.18	1.77	98.00	104.00
8 no'lu Şoförler Cemiyeti Sağlık Ocağı	13	96.46	5.85	87.00	104.00
9 no'lu Esnaf ve Sanatkârlar Sağlık Ocağı	14	101.64	2.76	94.00	104.00
10 no'lu Sağlık Ocağı	7	99.00	5.65	88.00	104.00
11 no'lu Barbaros Sağlık Ocağı	8	98.62	6.92	84.00	104.00
TOPLAM	140	97.02	8.37	78.00	104.00

Tablo 19'de annelerin kayıtlı oldukları sağlık ocaklarına göre maternal bağlanma puan ortalamaları verilmiştir. Maternal bağlanma puanları; bir no'lu Sağlık Ocağına bağlı olan annelerin puan ortalaması 98.64 ± 6.34 , iki no'lu Sağlık Ocağına bağlı olan annelerin puan ortalaması 98.33 ± 7.93 , üç no'lu Horozköy Sağlık Ocağına bağlı olan annelerin puan ortalaması 94.86 ± 8.991 , dört no'lu Nurlupınar Sağlık Ocağına bağlı olan annelerin puan ortalaması 79.76 ± 1.73 , beş no'lu Mevlana Sağlık Ocağına bağlı olan annelerin puan ortalaması 97.12 ± 9.41 , altı no'lu Laleli Sağlık Ocağına bağlı olan annelerin puan ortalaması 99.86 ± 5.11 , yedi no'lu Sağlık Ocağına bağlı olan annelerin puan ortalaması 103.18 ± 1.77 , sekiz no'lu Şoförler Cemiyeti Sağlık Ocağına bağlı olan annelerin puan ortalaması 96.46 ± 5.85 , dokuz no'lu Esnaf ve Sanatkârlar Sağlık Ocağına bağlı olan annelerin puan ortalaması 101.64 ± 2.76 , on no'lu Sağlık Ocağına bağlı olan annelerin puan ortalaması 99.00 ± 5.65 , onbir no'lu Barbaros Sağlık Ocağına bağlı olan annelerin puan

ortalaması 98.62 ± 6.92 olduğu saptanmıştır. Maternal bağlanma puan ortalaması 97.02 ± 8.37 olarak belirlenmiştir.

Tablo 20. Annelerin Bebeklerinin Yaşlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Bebeklerin Yaş Grupları	Maternal Bağlanma Puan Ortalamaları					Varyans Değişim Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ort.
	N	X	Ss	Maks	Min.				
1 Aylık	36	97.19	8.48	79.00	104.00	Gr. Arası	108,62	3	36,20
2 Aylık	31	96.41	8.48	78.00	104.00				
3 Aylık	28	98.64	7.68	79.00	104.00	Gr. İçi	9651,26	136	70,96
4 Aylık	45	96.31	8.75	78.00	104.00				
TOPLAM	140	97.02	8.379	78.00	104.00	Genel	9651,26	136	70,96

F= 0.510 p=0.676

Tablo 20’de bir dört aylık bebeği olan annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları verilmiştir. Maternal bağlanma puanları; bir aylık bebeği olan annelerin puan ortalaması 97.19 ± 8.48 , iki aylık bebeği olan annelerin puan ortalaması 96.41 ± 8.48 , üç aylık bebeği olan annelerin puan ortalaması 98.64 ± 7.68 , dört aylık bebeği olan annelerin puan ortalaması 96.31 ± 8.75 olarak bulunmuştur.

Annelerin bebeklerinin yaşları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmemiştir (F=0.510, $p > 0.05$) (Tablo 20).

3.4. ANNELERİN MATERNAL BAĞLANMA PUAN ORTALAMALARINA ETKİ EDEN FAKTÖRLERE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 21. Annelerin Yaş Gruplarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Yaş Grupları	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X ²	p
	N	\bar{X}	Ss		
18–22 yaş	25	93.840	10.577	12.718	0.012
23–27 yaş	57	98.293	7.952		
28–32 yaş	38	97.655	6.506		
33–37 yaş	14	100.354	5.692		
38 yaş ve üstü	6	86.501	8.526		
TOPLAM	140	97.023	8.379		

Annelerin yaş grupları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($X^2=2.718$, $p<0.05$) (Tablo 21). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; 38 yaş ve üzerindeki anneler ile diğer yaş gruplarında olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 22. Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X ²	p
	N	\bar{X}	Ss		
İlkokul	69	95.782	9.537	7.313	0.063
Ortaokul	17	100.529	4.199		
Lise ve dengi okul	46	98.760	6.440		
Üniversite/Yüksekokul	8	90.375	9.395		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin eğitim düzeyleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilememiştir ($X^2= 7.313$, $p>0.05$) (Tablo 22).

Tablo 23. Annelerin Çalışma Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Çalışma Durumu	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
Çalışan	20	95.950	9.638	0.051	0.959
Çalışmayan	120	97.208	8.182		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin çalışma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($z=0.051$, $p>0.05$) (Tablo 23).

Tablo 24. Annelerin Sosyal Güvencesi Olma Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Sosyal Güvence Durumu	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
Olan	122	97.901	7.674	-2.198	0.028
Olmayan	18	91.111	10.599		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin sosyal güvencesi olma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-2.198$, $p<0.05$) (Tablo 24). Sosyal güvencesi olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, sosyal güvencesi olmayan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 25. Annelerin Aile Tipine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Aile Tipi	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
Çekirdek aile	114	98.912	6.484	-4.148	0.000
Geniş aile	26	88.769	10.640		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin aile tipi ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-4.148$, $p<0.001$) (Tablo 25). Çekirdek aile yapısına sahip olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, geniş aile yapısına sahip annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 26. Annelerin Eşlerinin Tanıtıcı Bulgularına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Eşlerinin Tanıtıcı Bulguları	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X ²	p
	N	\bar{X}	Ss		
<u>Eğitim Düzeyi</u>					
İlkokul	61	94.541	9.843	4.253	0.235
Ortaokul	11	100.818	5.827		
Lise ve dengi okul	50	99.440	5.087		
Üniversite/Yüksekokul	18	96.444	9.413		
TOPLAM	140	97.028	8.379		
<u>Eş Meslekleri</u>					
Memur	20	97.550	8.140	8.615	0.013
İşçi	77	98.350	8.079		
Serbest meslek	43	94.418	8.600		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin eşlerinin eğitim düzeyleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilememiştir ($z=4.253$, $p>0.05$) (Tablo 26).

Annelerin eşlerinin meslekleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=8.615$, $p<0.05$) (Tablo 26). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; eşi serbest meslek grubunda olan anneler ile eşi memur ve işi grubunda olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 27. Annelerin Gebelik Sayılarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Gebelik Sayısı	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X ²	p
	N	\bar{X}	Ss		
Bir gebelik yaşayan	66	97.424	8.397	1.177	0.555
İki gebelik yaşayan	51	97.019	7.718		
Üç ve üzeri gebelik yaşayan	23	95.913	9.903		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin gebelik sayıları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilememiştir ($X^2=1.177$, $p>0.05$) (Tablo 27).

Tablo 28. Annelerin Aile Planlaması Kullanma Durumuna Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Aile Planlaması Kullanma Durumu	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			t	p
	N	\bar{X}	Ss		
Kullanan	48	100.062	5.654	3.682	0.000
Kullanmayan	92	95.445	9.129		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin aile planlaması kullanma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($t=3.682$, $p<0.001$) (Tablo 28). Aile planlaması yöntemi kullanan annelerin maternal bağlanma puanlarının, aile planlaması kullanmayan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 29. Annelerin Primipar ya da Multipar Olma Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Primipar ya da Multipar Olma Durumları	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			t	p
	N	\bar{X}	Ss		
Multipar	61	96.393	8.629	-0.787	0.443
Primipar	79	97.519	8.202		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin primipar ya da multipar olma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($t=-0.787$, $p>0.05$) (Tablo 29).

Tablo 30. Annelerin Çocuk Sayısına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Çocuk sayısı	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
1 çocuk	51	97.902	7.200	-2.030	0.042
2 ve üzeri çocuk	10	88.700	11.392		
TOPLAM	61	96.393	8.629		

Annelerin çocuk sayısı ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-2.030$, $p<0.05$) (Tablo 30). Bir çocuğa sahip olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, iki ya da daha fazla çocuğa sahip annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 31. Annelerin Çocuklarının Cinsiyetlerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Çocukların cinsiyetleri	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X^2	p
	N	\bar{X}	Ss		
Kız	33	98.181	6.979	11.542	0.003
Erkek	23	97.478	7.855		
Hem kız hem erkek çocuğu olan	5	79.600	1.516		
TOPLAM	61	96.393	8.629		

Annelerin çocuklarının cinsiyetleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($X^2=11.542$, $p<0.05$) (Tablo 31). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; her iki cinsiyette çocuğu olan anneler ile kız ya da

erkek çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 32. Annelerin Bir Önceki Çocuklarının Yaş Gruplarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Bir Önceki Çocuklarının Yaş Grupları	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X ²	p
	N	\bar{X}	Ss		
1-3 yaş	12	87.416	11.204	10.338	0.016
4-6 yaş	22	98.318	6.707		
7-9 yaş	21	100.095	4.437		
10 yaş ve üzeri	6	94.333	8.801		
TOPLAM	61	96.393	8.629		

Annelerin bir önceki çocuklarının yaş grupları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($X^2=10.338$, $p<0.05$) (Tablo 32). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; 1-3 yaş grubu çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puanları ile 4-6 yaş ve 7-9 yaş grubu çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 33. Annelerin Gebeliği İsteme Durumuna Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Gebeliği isteme durumu	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X ²	p
	N	\bar{X}	Ss		
İsteyerek gebe kalan	128	97.031	8.603	1.040	0.594
İstemedен gebe kalan	4	96.000	5.830		
Önce istemeyen ama sonra isteyen	8	97.500	6.000		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin gebeliği isteme durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($X^2=1.040$, $p>0.05$) (Tablo 33).

Tablo 34. Annelerin Gebelikte Problem Yaşama Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Gebelikte Problem Yaşama Durumu	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
Yaşayan	20	96.250	7.524	-1.140	0.254
Yaşamayan	120	97.158	8.535		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin gebelikte problem yaşama durumu ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($z=-1.140$, $p>0.05$) (Tablo 34).

Tablo 35. Annelerin Doğumda Problem Yaşama Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Doğumda problem yaşama durumu	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
Yaşayan	11	97.090	8.067	-0.393	0.694
Yaşamayan	129	97.023	8.435		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin doğumda problem yaşama durumu ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($z=-0.393$, $p>0.05$) (Tablo 35).

Tablo 36. Annelerin Doğum Şekline Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Doğum şekli	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X^2	p
	N	\bar{X}	Ss		
Sezaryen	75	98.813	6.550	3.746	0.154
Normal doğum	59	94.610	10.043		
Epidural sezaryen	6	98.500	5.244		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin doğum şekli ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($X^2=3.746$, $p>0.05$) (Tablo 36).

Tablo 37. Annelerin Bebeklerinin Cinsiyetlerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Bebğin cinsiyeti	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			t	p
	N	\bar{X}	Ss		
Kız	73	96.068	8.601	-1.420	0.158
Erkek	67	98.074	8.064		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin bebeklerinin cinsiyetleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($t=-1.420$, $p>0.05$) (Tablo 37).

Tablo 38. Annelerin Bebeklerinin İstedikleri Cinsiyette Doğma Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Bebğin İstedikleri Cinsiyette Doğma Durumu	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
Evet	126	96.809	8.619	-0.339	0.735
Hayır	14	99.000	5.629		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin bebeklerinin istedikleri cinsiyette doğma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($z=-0.339$, $p>0.05$) (Tablo 38).

Tablo 39. Annelerin Bebeklerini Görme Sürelerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Annelerin Bebeklerini Görme Süreleri	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X ²	p
	N	\bar{X}	Ss		
İlk 30dk içinde gören	62	95.129	9.771	3.701	0.157
30dk–2 saat içinde gören	62	98.774	6.390		
2 saatten daha uzun sürede gören	16	97.625	8.269		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin bebeklerini görme süreleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($X^2=3.701$, $p>0.05$) (Tablo 39).

Tablo 40. Annelerin Bebeklerini Besleme Şekillerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Annelerin Bebeklerini Besleme Şekilleri	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			t	p
	N	\bar{X}	Ss		
Anne sütü	107	96.785	8.808	-0.618	0.538
Anne sütü ve hazır mama/Hazır mama	33	97.818	6.866		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin bebeklerini besleme şekilleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($t=-0.618$, $p>0.05$) (Tablo 40).

Tablo 41. Annelerin Bebeklerine Bakım Verirken Destek Alma Durumlarına Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Bakım Verirken Destek Alma	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			t	p
	N	\bar{X}	Ss		
Evet	81	95.284	9.721	-3.234	0.002
Hayır	59	99.423	5.275		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin bebeklerine bakım verirken destek alma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($t=-3.234$, $p<0.05$) (Tablo 41). Bebeklerine bakım verirken destek almayan annelerin maternal bağlanma puanlarının, bebeklerine bakım verirken destek alan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 42. Annelerin Bebeklerine Bakım Verirken Destek Aldıkları Kişilere Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Bebğin Bakımında Destek Alınan Kişi	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			t	p
	N	\bar{X}	Ss		
Eş	37	99.297	6.757	3.799	0.000
Ebeveyn	44	91.909	10.587		
(Anneanne\Babaanne) TOPLAM	81	95.284	9.721		

Annelerin bebeklerine bakım verirken destek aldıkları kişiler ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($t=3.799$, $p<0.001$) (Tablo 42). Bebeklerine bakım verirken eşlerinden destek alan annelerin maternal bağlanma puanlarının, bebeklerine bakım verirken ebeveynlerinden destek alan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 43. Annelerin Eşleri ile Olan İlişkilerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Genel Eş İlişkileri	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
İyi	114	99.350	6.230	-6.042	0.000
Orta	26	86.846	9.084		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin ve eşlerinin ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-6.042$, $p<0.001$) (Tablo 43). Eşleri ile iyi düzeyde ilişkileri olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, eşleri ile orta düzeyde ilişkileri olan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 44. Annelerin Doğumdan Sonra Eşleri ile Olan İlişkilerinin Değişme Durumuna Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Doğumdan Sonra Eş İlişkilerindeki Değişim	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			t	p
	N	\bar{X}	Ss		
Değişim olan	38	100.184	5.436	3.458	0.001
Değişim olmayan	102	95.852	8.981		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin doğumdan sonra eşleri ile olan ilişkilerindeki değişim durumu ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($t=3.458$, $p<0.05$) (Tablo 44). Doğumdan sonra eşleri ile ilişkilerinde değişim olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, eş ilişkilerinde değişim olmayan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 45. Annelerin Eşleri ile Olan İlişkilerindeki Değişimin Yönüne Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Annelerin Eşleri ile İlişkilerindeki Değişimin Yönü	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
Olumlu	34	100.794	4.161	-1.149	0.251
Olumsuz	4	95.000	11.575		
TOPLAM	38	100.184	5.436		

Annelerin doğumdan sonra eşleri ile olan ilişkilerindeki değişimin yönü ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi

sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($z=-1.149$, $p>0.05$) (Tablo 45).

Tablo 46. Annelerin Çocukluk Dönemine İlişkin Özelliklerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Çocukluk Dönemine İlişkin Özellikler	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X^2	p
	N	\bar{X}	Ss		
Aile ile	132	97.257	8.366	3.651	0.161
Anne ile	5	92.600	9.762		
Anneanne\babaanne	3	94.333	6.429		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin çocukluk dönemini kimin ile birlikte geçirdikleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($X^2=3.651$, $p>0.05$) (Tablo 46).

Tablo 47. Annelerin Çocukluk Döneminde Aileden Ayrı Kalma Durumuna Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Çocukluk Döneminde Aileden Ayrılma Duruma	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
Evet	23	94.130	8.745	-2.388	0.017
Hayır	117	97.598	8.224		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin çocukluk döneminde ailelerinden ayrı kalma durumu ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-2.388$, $p<0.05$) (Tablo 47).

Çocukluk döneminde ailesinden uzak kalmayan annelerin maternal bağlanma puanlarının, çocukluk döneminde ailesinden uzak kalan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 48. Annelerin Çocukluk Döneminde Anneleri ile Olan İlişkilerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Annelerin Çocukluk Döneminde Anneleri ile Olan İlişkileri	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
İyi	125	97.888	7.786	-3.131	0.002
Orta	15	89.866	9.927		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin çocukluk döneminde anneleri ile olan ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-3.131$, $p<0.05$) (Tablo 48). Çocukluk döneminde annesi ile iyi düzeyde ilişkileri olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, çocukluk döneminde annesi ile orta düzeyde ilişkileri olan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 49. Annelerin Yetişkinlik Döneminde Anneleri ile Olan İlişkilerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Annelerin Yetişkinlik Döneminde Anneleri ile Olan İlişkileri	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
İyi	135	97.014	8.469	-0.599	0.549
Orta	5	97.400	6.066		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin yetişkinlik döneminde anneleri ile olan ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($z=-0.599$, $p>0.05$) (Tablo 49).

Tablo 50. Annelerin Çocukluk Döneminde Babaları ile Olan İlişkilerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Annelerin Çocukluk Döneminde Babaları ile Olan İlişkileri	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X ²	p
	N	\bar{X}	Ss		
İyi	113	98.584	6.948	14.200	0.001
Orta	24	90.500	10.822		
Kötü	3	90.666	10.969		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin çocukluk döneminde babaları ile olan ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($X^2=14.200$, $p<0.05$) (Tablo 50). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; çocukluk döneminde babaları ile iyi ilişkilere sahip olan anneler ile orta ya da kötü düzeyde ilişkiye sahip olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 51. Annelerin Yetişkinlik Dönemini Babaları ile Olan İlişkilerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Annelerin Yetişkinlik Döneminde Babaları ile Olan İlişkileri	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X ²	p
	N	\bar{X}	Ss		
Babası vefat eden	19	97.736	5.923	18.984	0.000
İyi	102	98.578	7.162		
Orta	18	88.000	10.913		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin yetişkinlik döneminde babaları ile olan ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($X^2=18.984$, $p<0.001$) (Tablo 51). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; yetişkinlik döneminde babaları ile iyi ilişkilere sahip olan ve babası vefat eden anneler ile orta düzeyde

ilişkiye sahip olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

3.5. ANNEANNELERİN TANIMLAYICI ÖZELLİKLERİ İLE ANNELERİN MATERNAL BAĞLANMA PUANLARINA İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 52. Anneannelerin Eğitim Durumlarına Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımları

Anneannelerin Eğitim Durumları	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X ²	p
	N	\bar{X}	Ss		
Okuma-yazma bilmiyor	40	95.200	10.335	3.824	0.281
Okur-yazar\ İlkokul	89	97.977	7.390		
Ortaokul	3	102.666	0.577		
Lise ve dengi okul	8	93.500	7.348		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Anneannelerin eğitim düzeyleri ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilememiştir ($X^2=3.824$, $p>0.05$) (Tablo 52).

Tablo 53. Anneannelerin Çalışma Durumlarına Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımları

Anneannelerin Çalışma Durumları	Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
Çalışan	6	93.333	10.614	-0.753	0.452
Çalışmayan	134	97.194	8.276		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Anneannelerin çalışma durumları ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($z=-0.753$, $p>0.05$) (Tablo 53).

Tablo 54. Anneannelerin Aile Tiplerine Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımları

Sosyal Güvenceleri	Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			t	p
	N	\bar{X}	Ss		
Çekirdek aile	103	98.796	6.713	3.627	0.001
Geniş aile	37	92.108	10.468		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Anneannelerin aile tipi ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($t=3.627$, $p<0.001$) (Tablo 54). Çekirdek aile yapısına sahip olan anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarının, geniş aile yapısına sahip anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 55. Anneannelerin Eşi ile İlişkilerine Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımları

Eş ile İlişkileri	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X^2	p
	N	\bar{X}	Ss		
İyi	92	97.673	8.132	4.274	0.039
Orta	26	94.423	9.851		
*Eşi ile birlikte değil	22	97.409	7.228		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

*Eşinden ayrılan ya da eşi vefat eden anneanneler

Anneannelerin eşleri ile olan ilişkileri ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($X^2=4.274$, $p<0.05$) (Tablo 55). Eşleri ile iyi düzeyde ilişkileri olan anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarının, eşleri ile orta düzeyde ilişkileri ya da ilişkilerini yorumsuz olarak ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 56. Anneannelerin Genel Aile İlişkilerine Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımları

Genel Aile İlişkileri	Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
İyi	113	98.362	7.250	-3.289	0.001
Orta	27	91.444	10.430		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Anneannelerin genel aile ilişkileri ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-3.289$, $p<0.01$) (Tablo 56). Genel aile ilişkilerini iyi düzeyde olduğunu ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarının, genel aile ilişkilerini orta düzeyde olduğunu ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 57. Anneannelerin Çocukları ile Olan İlişkilerine Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımları

Çocukları ile Olan İlişkileri	Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			z	p
	N	\bar{X}	Ss		
İyi	131	97.480	8.118	-2.287	0.022
Orta	9	90.444	9.837		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Anneannelerin çocukları ile olan ilişkileri ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-2.287$, $p<0.05$) (Tablo 57). Çocukları ile olan ilişkilerinin iyi düzeyde olduğunu ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarının, çocukları ile olan ilişkilerini orta düzeyde olduğunu ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 58. Anneannelerin Kızları ile Görüşme Sıklıklarına Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımları

Anneannelerin Kızları ile Görüşme Sıklıkları	Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X ²	p
	N	\bar{X}	Ss		
Her gün	46	97.347	8.075	1.268	0.737
Haftada 2-3 kez	58	97.327	8.384		
Haftada 1 kez	21	94.809	9.447		
Ayda 1 kez	15	98.000	8.044		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Anneannelerin kızları ile olan görüşme sıklığı ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($X^2=1.268$, $p>0.05$) (Tablo 58).

Tablo 59. Anneannelerin İlk Torunu Olma Durumlarına Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımları

İlk Torunu Olma Durumları	Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			t	p
	N	\bar{X}	Ss		
Evet	40	98.325	7.969	1.159	0.248
Hayır	100	96.510	8.521		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Anneannelerin ilk torunu olma durumu ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($t=1.159$, $p>0.05$) (Tablo 59).

Tablo 60. Anneannelerin Torununun Bakımına Katılma Durumlarına Göre Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımları

Torununun Bakımına Katılma Durumları	Annelerin Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			t	p
	N	\bar{X}	Ss		
Evet	92	98.021	7.648	1.838	0.070
Hayır	48	95.125	9.420		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Anneannelerin torunun bakımına katılma durumu ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($t=1.838$, $p>0.05$) (Tablo 60).

3.6. ANNELERİN VE ANNEANNELERİN BAĞLANMA BİÇİMLERİNE İLİŞKİN BULGULAR

Tablo 61. Annelerin Bağlanma Biçimi Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Dağılımı

Bağlanma Biçimi Alt ölçekler	Bağlanma Puan Ortalamaları			
	X	Ss	Maks.	Min.
Kaygı alt ölçeği	74.178	19.465	116.000	36.000
Kaçınma alt ölçeği	63.671	17.021	108.000	24.000
TOPLAM	137.850	29.132	214.000	60.000

Araştırma kapsamına alınan annelerin bağlanma biçimi alt ölçek puan ortalamaları; kaygı alt ölçek puan ortalamaları 74.178 ± 19.465 ve kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 63.671 ± 17.021 olarak saptanmıştır (Tablo 61).

Tablo 62. Anneannelerin Bağlanma Biçimi Alt Ölçek Puan Ortalamalarının Dağılımı

Bağlanma Biçimi Alt Ölçekler	Bağlanma Puan Ortalamaları			
	X	Ss	Maks.	Min.
Kaygı alt ölçeği	77.492	21.142	182.000	29.000
Kaçınma alt ölçeği	64.192	17.947	120.000	18.000
TOPLAM	138.259	27.784	239.000	53.000

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin bağlanma biçimi alt ölçek puan ortalamaları; kaygı alt ölçek puan ortalamaları 77.492 ± 21.142 ve kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 64.192 ± 17.947 olarak saptanmıştır (Tablo 62).

Tablo 63. Annelerin Bağlanma Biçimlerine Göre Kaygı ve Kaçınma Puan Ortalamalarının Dağılımı

BAĞLANMA PUAN ORTALAMALARI		KAYGI X: 74.17±19.46 Ortanca: 75.00	
		Olumlu (Düşük Puan)	Olumsuz (Yüksek Puan)
KAÇINMA X: 63,67±17.02 Ortanca: 66.00	Olumlu (Düşük Puan)	GÜVENLİ N: 41 Yüzde (%):29.3 Kaygı (X):58.756±11.081 Kaçınma(X):47.146±11.688	SAPLANTILI N: 26 Yüzde(%):18.6 Kaygı(X): 87.500±8.149 Kaçınma(X):53.691±10.306
	Olumsuz (Yüksek Puan)	KAYITSIZ N:28 Yüzde(%):20.0 Kaygı(X): 56.357±11.566 Kaçınma(X): 74.857±9.176	KORKULU N: 45 Yüzde(%):32.1 Kaygı(X):91.622 ±11.213 Kaçınma(X):77.533±9.469

Araştırma kapsamına alınan annelerin %29.3'ü güvenli bağlanma biçimine sahiptir. Güvenli bağlanan anneler kaygı alt ölçek puan ortalaması 58.756±11.081, kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 47.146±11.688 olarak saptanmıştır (Tablo 63).

Araştırma kapsamına alınan annelerin %18.6'sı saplantılı bağlanma biçimine sahiptir. Saplantılı bağlanan anneler kaygı alt ölçek puan ortalaması 87.500±8.149, kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 53.691±10.306 olarak saptanmıştır (Tablo 63).

Araştırma kapsamına alınan annelerin%20.0'si kayıtsız bağlanma biçimine sahiptir. Kayıtsız bağlanan anneler kaygı alt ölçek puan ortalaması 56.357±11.566, kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 74.857±9.176 olarak saptanmıştır (Tablo 63).

Araştırma kapsamına alınan annelerin%32.1'inin korkulu bağlanma biçimine sahiptir. Korkulu bağlanan anneler kaygı alt ölçek puan ortalaması 91.622 ±11.213, kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 77.533±9.469 olarak saptanmıştır (Tablo 63).

Tablo 64. Anneannelerin Bağlanma Biçimlerine Göre Kaygı ve Kaçınma Puan Ortalamalarının Dağılımı

BAĞLANMA PUAN ORTALAMALARI		KAYGI X: 77.492±21.142 Ortanca: 75.50	
		Olumlu (Düşük Puan)	Olumsuz (Yüksek Puan)
KAÇINMA X: 64.192±17.947 Ortanca: 67.50	Olumlu (Düşük Puan)	GÜVENLİ N:37 Yüzde(%):26.4 Kaygı(X):64.365±10.194 Kaçınma(X):48.62±16.29	SAPLANTILI N:33 Yüzde(%):23.6 Kaygı(X):98.242±19.026 Kaçınma(X):53.090±10.595
	Olumsuz (Yüksek Puan)	KAYITSIZ N:33 Yüzde(%):23.6 Kaygı(X):59.212±12.795 Kaçınma(X):76.484±9.307	KORKULU N:37 Yüzde(%):26.4 Kaygı (X):89.378±10.633 Kaçınma(X):78.702±9.176

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin%26.4'ü güvenli bağlanma biçimine sahiptir. Güvenli bağlanan anneanneler kaygı alt ölçek puan ortalaması 64.365±10.194, kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 48.62±16.29 olarak saptanmıştır (Tablo 64).

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin %23.6'sı saplantılı bağlanma biçimine sahiptir. Saplantılı bağlanan anneanneler kaygı alt ölçek puan ortalaması 98.242±19.026, kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 53.090±10.595 olarak saptanmıştır (Tablo 64).

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin %23.6'sı kayıtsız bağlanma biçimine sahiptir. Kayıtsız bağlanan anneanneler kaygı alt ölçek puan ortalaması 59.212±12.795, kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 76.484±9.307 olarak saptanmıştır (Tablo 64).

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin %26.4'ünün korkulu bağlanma biçimine sahiptir. Korkulu bağlanan anneanneler kaygı alt ölçek puan ortalaması 89.378 ± 10.633 , kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 78.702 ± 9.176 olarak saptanmıştır (Tablo 64).

Tablo 65. Annelerin Bağlanma Biçimlerine Göre Maternal Bağlanma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Bağlanma Biçimleri	Maternal Bağlanma Puan Ortalaması			X ²	p
	N	\bar{X}	Ss		
Kayıtsız	28	95.500	9.484	1.248	0.742
Güvenli	41	97.926	7.547		
Saplantılı	26	97.307	7.298		
Korkulu	45	97.000	9.070		
TOPLAM	140	97.028	8.379		

Annelerin bağlanma biçimleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($X^2=1.248$, $p>0.05$) (Tablo 65). İstatistiksel olarak bağlanma biçimleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında fark olmamasına karşın güvenli bağlanma biçimine sahip annelerin maternal bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 66. Annelerin Kaygı Puan Ortalamaları ile Maternal Bağlanma Puanlarının İlişkisel Dağılımı

	Kaygı Alt Ölçeği	Maternal Bağlanma Ölçeği Puan Ortalaması
\bar{X}	74.178	97.028
Ss	19.465	8.379
n	140	
r	-0.321	
p	0.032<0.05	

Annelerin kaygı alt ölçek puan ortalamaları ile maternal bağlanma puanları arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde, orta düzeyde, anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.321$, $p<0.05$) (Tablo 66).

Tablo 67. Annelerin Kaçınma Puan Ortalamaları ile Maternal Bağlanma Puanlarının İlişkisel Dağılımı

	Kaçınma Alt Ölçeği	Maternal Bağlanma Ölçeği Puan Ortalaması
– X	63.671	97.028
Ss	17.021	8.379
n	140	
r	-0.281	
p	0.020<0.05	

Annelerin kaçınma alt ölçek puan ortalamaları ile maternal bağlanma puanları arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde, orta düzeyde, anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.281$, $p<0.05$) (Tablo 67). Annelerin kaygı ve kaçınma puan ortalamaları düştükçe, maternal bağlanma puan ortalamaları yükselmektedir. Kaygı ve kaçınma puan ortalamaları düşük olan anneler güvenli bağlanma biçimine sahiptir.

Tablo 68. Annelerin Kaygı Alt Ölçeği Puan Ortalamaları ile Anneannelerin Kaygı Puan Ortalamalarının İlişkisel Dağılımı

	Annelerin Kaygı Alt Ölçeği	Anneannelerin Kaygı Alt Ölçeği
– X	74.178	77.492
Ss	19.465	21.142
n	140	140
r	0.556	
p	0.000<0.001	

Annelerin kaygı alt ölçek puan ortalamaları ile anneannelerin kaygı alt ölçek puan ortalamaları arasında pozitif yönde, güçlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.556$, $p<0.001$) (Tablo 68).

Tablo 69. Annelerin Kaçınma Alt Ölçeği Puan Ortalamaları ile Anneannelerin Kaçınma Puan Ortalamalarının İlişkisel Dağılımı

	Annelerin Kaçınma Alt Ölçeği	Anneannelerin Kaçınma Alt Ölçeği
-		
X	63.671	64.192
Ss	17.021	17.947
n	140	140
r	0.683	
p	0.000<0.001	

Annelerin kaçınma alt ölçek puan ortalamaları ile anneannelerin kaçınma alt ölçek puan ortalamaları arasında pozitif yönde, güçlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.683$, $p<0.001$) (Tablo 69). Kaygı ve kaçınma puan ortalamaları düşük olan anneannelerin kızlarının da kaygı ve kaçınma puanlarının da düşük olduğu saptanmıştır. Kaygı ve kaçınma puan ortalamaları düşük olan anneanneler güvenli bağlanma biçimine sahip olduğu için kızlarının da güvenli bağlanma biçimine sahip olduğu belirlenmiştir.

Tablo 70. Annelerin Kaygı ve Kaçınma Alt Ölçeği Puan Ortalamaları ile Anneannelerin Kaygı ve Kaçınma Puan Ortalamalarının Dağılımı

Gruplar	Kaygı Alt Ölçek Puan Ortalaması			t	p
	N	\bar{X}	Ss		
Anne	140	74.178	19.465	-1.365	0.173
Anneanne	140	77.492	21.142		
TOPLAM	280	75.835	20.352		
Kaçınma Alt Ölçek Puan Ortalaması					
Anne	140	63.671	17.021	-0.249	0.803
Anneanne	140	64.192	17.947		
TOPLAM	280	63.932	17.461		

Annelerin kaygı alt ölçeği puan ortalamaları ile anneannelerin kaygı puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($t=-1.365$, $p>0.05$) (Tablo 70).

Annelerin kaçınma alt ölçeği puan ortalamaları ile anneannelerin kaçınma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($t=-0.249$, $p>0.05$) (Tablo 70). Anneler ile anneannelerin kaygı ve kaçınma alt ölçek puan ortalamaları birbirinden farklı olmaması benzer puanlar aldıklarını ve benzer bağlanma biçimlerine sahip olduklarını göstermektedir.

BÖLÜM IV

4. TARTIŞMA

4.1. ANNELERİN VE EŞLERİNİN TANITICI ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULARIN İNCELENMESİ

Araştırma kapsamına alınan annelerin yaş gruplarına göre dağılımları incelendiğinde, annelerin %40.7'sinin 23-27 yaş grubunda ve yaş ortalamasının 26.94 ± 5.18 yaş olduğu, annelerin %49.3'ünün ilkokul ve %32.9'unun lise ve dengi okul düzeyinde eğitim aldığı, %89.3'ünün çalışmadığı ev hanımı olduğu bulunmuştur (Tablo 2).

Kavlak'ın 2004 yılında Maternal Bağlanma Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliğini incelemek amacıyla 165 anne ile yaptığı çalışmada, annelerin, %43.0'ünün 23-27 yaş grubunda olduğu, yaş ortalamalarının 25.96 ± 4.8 yaş olduğu, %50.9'unun ilkokul mezunu olduğu ve %83.0'ünün ev hanımı olduğu belirlenmiştir (29).

Manisa Nüfus ve Sağlık Araştırması 2005 verilerine göre, kadınların %45.8'inin ilkokul mezunu, %84.5'inin ev hanımı olduğu saptanmıştır (35).

Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2003 verilerine göre, kadınların %53.7'sinin ilkokul mezunu, kadınların %73.0'ünün çalışmadığı saptanmıştır (59).

Kayahan'ın 2002 yılında annelerin bağlanma stilleri ve çocukların algıladıkları kabul ve reddin çocuk ruh sağlığı ile ilişkilerini incelemek amacıyla 204 anne ile yaptığı çalışmada, annelerin yaş ortalamalarının 36.82 ± 4.67 yıl olduğu, annelerin %

39.7'u ilk veya ortaokul, aynı oranda bir bölümü (% 39.7) lise, daha küçük bir bölümü (% 20.6) ise üniversite veya üstü eğitime sahip olduğunu, annelerin % 73.5 ev hanımı olduğu ve herhangi bir işte çalışmadıkları saptamıştır (30). Literatürdeki araştırma sonuçları ve bu çalışma ülkemizdeki kadınların büyük çoğunluğunun ev hanımı olduğunu göstermektedir.

Araştırma bulguları, son yıllarda ülkemizde doğum sonrası dönemdeki annelerle yapılan çalışmalardaki bulgularla paralellik göstermektedir.

Annelerin %87.1'inin sosyal güvencesinin olduğu, %12.9'unun ise sosyal güvencelerinin olmadığı saptanmıştır. Sosyal güvencesi olan annelerin, %11.5'inin Emekli Sandığı, %76.2'sinin SSK (Sosyal Sigorta Kurumu), %12.3'ünün Bağ-Kur'a bağlı olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Dinçtürk'ün 2006 yılında bir ve birden fazla çocuğu olan annelerin anne sütü ve emzirme konusundaki bilgi düzeylerini incelemek amacıyla 300 anne ile yaptığı çalışmada, annelerin %47.3'ünün SSK'lı, %10.0'unun yeşil kart olduğu saptanmıştır (20).

Annelerin, %81.4'ünün çekirdek aile yapısına, %18.6'sının geniş aile yapısına sahip oldukları saptanmıştır (Tablo 2).

Coşkun 2005 yılında epilepsili çocuğu olan anne ve babaların yaşam kalitesini incelemek amacıyla 113 ebeveyn ile yaptığı çalışmada ailenin %77.8'inin çekirdek aile, %22.2'sinin geniş aile yapısına sahip olduğu saptanmıştır (13). Çalışmalardan elde edilen veriler doğrultusunda ailelerin yarısından fazlasının çekirdek aile yapısına sahip olduğu söylenebilir.

Annelerin %58.6'sının 1-5 yıl arası, %28.6'sının 6-10 yıl arası, %12.8'inin 11 yıl ve üzeri evli olduğu ve evlilik yılı ortalamasının ise 5.63 ± 4.09 yıl olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, annelerin %55.2'sinin 1-4 yıldır evli olduğu ve evlilik süresi ortalamasının 4.60 ± 3.73 yıl olduğu saptanmıştır (29). Çalışma sonucunda elde edilen veriler yapılan çalışma ile paralellik göstermektedir.

Araştırma kapsamına alınan annelerin, %38.6'sının asgari ücretin altında, %61.4'ünün asgari ücretin üzerinde gelir durumuna sahip olduğu ve aylık gelir ortalamasının ise 746.90 ± 446.04 YTL olduğu belirlenmiştir.

Dinçtürk'ün 2006 yılında yaptığı çalışmada, annelerin %41.3'ünün alt gelir grubunda olduğu saptanmıştır (20). Çalışmada elde edilen veriler diğer çalışma ile paralellik göstermektedir.

Annelerin eşlerinin eğitim durumuna göre dağılımlarına bakıldığında, eşlerin %43.5'ini ilkokul düzeyinde eğitim alanlar oluştururken, %35.7'sinin lise ve dengi okul düzeyinde eğitim aldığı, %0.7'sinin işsiz olduğu, %14.3'ünün memur, %55.0'inin işçi ve %30.0'unun serbest meslek grubunda olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Araştırma kapsamına alınan annelerin eşlerinin yaş gruplarına göre dağılımları incelendiğinde, %25.7'sinin 23-27 yaş grubunda, %38.6'sının 28-32 yaş grubunda, %25.7'sinin 33-37 yaş grubunda, %10.0'unun 38 yaş ve üzerinde ve yaş ortalaması 31.85 ± 4.91 yaş olarak saptanmıştır (Tablo 3).

Kavlak'ın (2004) çalışmasında, annelerin eşlerinin %40.0'ının 28-32 yaş grubunda olduğu, yaş ortalamalarının 30.26 ± 5.24 yaş olduğu, %40.0'ının ilkokul mezunu olduğu ve %53.3'ünün işçi olarak çalıştığı belirlenmiştir (29). Çalışma sonucunda elde edilen veriler ile Kavlak'ın çalışma sonuçları paralellik göstermektedir.

Dinçtürk'ün 2006 yılında yaptığı çalışmada, annelerin eşlerinin %26.7'sinin ilkokul mezunu olduğu saptanmıştır (20).

Yapılan çalışma sonuçlarına göre annelerin ve eşlerinin temel eğitim aşamasında eğitim düzeylerinin oranları birbirine yakın iken, yüksek öğretim düzeyi açısından bu oranlar eşlerden yana artış göstermektedir.

Annelerin gebelik sayısına göre dağılımına bakıldığında, annelerin %47.1'inin bir gebelik yaşadığı, %36.4'ünün iki gebelik yaşadığı, %16.5'inin üç ve üzeri sayıda gebelik yaşadığı, %90.0'ının kürtaj olmadığı, %85.7'sinin düşük yapmadığı, %65.7'sinin aile planlaması yöntemi kullanmadığı, %34.3'ünün aile planlaması yöntemi kullandığı; aile planlaması kullananların %37.5'inin RİA, %56.3'ünün prezervatif yöntemi kullandığı saptanmıştır (Tablo 4).

TNSA 2003 verilerine göre, kadınların 1.84 çocuk doğurduğu ve doğurganlık hızının 2000'li yıllarda %15 azaldığını saptanmıştır(59).

MNSA 2005 verilerine göre, kadınların %12.4'ünün kendiliğinden düşük yaptığı, %13.4'ünün isteyerek düşük yaptığı saptanmıştır(35).

MNSA 2005 verilerine göre, kadınların %50.2'sinin etkin aile planlaması yöntemi kullandığı; kullananların %23.2'sinin RİA, %16.7'sinin prezervatif kullandığı saptanmıştır(35).

Çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda, aile planlaması kullanımının TNSA verilerine göre az olduğu görülmektedir. Ancak bu farkın annelerin bir bölümünün postpartum dönemde olmasından dolayı yöntem kullanmamasından kaynakladığı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan annelerin, %56.4'ünün primipar, %43.6'sının multipar olduğu; multipar annelerin, %83.6'sının bir çocuğu olduğu, %16.4'ünün iki ve daha fazla çocuğu olduğu, %54.0'ünün çocuğunun cinsiyetinin kız olduğu, %37.7'sinin çocuğunun cinsiyetinin erkek, %8.3'ünün hem kız hem erkek çocuğu olduğu saptanmıştır (Tablo 4).

Araştırma kapsamına alınan annelerin bir önceki çocuklarının yaş ortalaması 2.70 ± 3.74 yaş olarak belirlenmiştir (Tablo 4).

Kavlak'ın (2004) çalışmasında, annelerin %55.8'inin ilk çocuğu ve çocuk sayısı ortalamasının 1.51 ± 0.640 olduğu, %44.2'sinin iki ve daha fazla çocuğu olduğu ve daha önce çocuğu olan annelerin %46.6'sının erkek, %43.8'inin kız ve %9.6'sının hem kız hem de erkek çocuğunun olduğu belirlenmiştir. Annelerin en küçük çocuklarının yaşları incelendiğinde, %41.5'inin 2 yaş altında çocuğu olduğu saptanmıştır(29). Herki çalışmadaki bulgular bir biri ile paralellik göstermektedir.

Annelerin %91.4'ünün isteyerek gebe kaldığını, %85.7'sinin gebelikte sağlık problemi yaşamadığını yaşamadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 5).

Annelerin %92.1'inin doğumda problem yaşamadıklarını , %53.6'sının sezaryen doğum, %42.1'inin normal doğum yaptıklarını ve %100'ü doğumdan sonra problem yaşamadıklarını belirtmişlerdir (Tablo 6).

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, annelerin %82.4'ünün gebeliğini planladığı, %78.2'sinin gebeliğinde problem yaşamadığı, %91.5'inin doğumda problem yaşamadığı, %49.7'sinin vajinal yolla doğum yaptığı, %91.5'inin doğum sonrası problem yaşamadığı saptanmıştır(29).

Dinçtürk'ün 2006 yılında yaptığı çalışmada, annelerin %60.7'sinin sezaryen ile doğum yaptığı saptanmıştır(20).

Bayram'ın 2006 yılında postpartum dönemdeki annelerin anne sütünün önemi hakkında bilgi düzeylerini incelemek amacıyla 214 anne ile yaptığı çalışmada, annelerin %85.2'sinin gebeliklerini istedikleri ve planladıkları, %14.8'inin gebeliklerini istemedikleri saptanmıştır(7). Çalışmalardan elde edilen veriler doğrultusunda son yıllardaki gebeliklerin yarısından fazlasının planlanarak ve isteyerek olduğunu söylemek mümkündür.

Annelerin bebeklerine ilişkin özelliklerine göre dağılımına bakıldığında, annelerin %25.7'sinin bir aylık bebeğe, %22.1'inin iki aylık bebeğe, %20.1'inin üç aylık bebeğe ve %32.1'inin dört aylık bebeği olduğu; bu bebeklerden %52.1'inin kız, %47.9'unun erkek olduğu, %90.0'ı bebeklerinin istediği cinsiyette doğduğunu, annelerin %44.3'ünün ilk otuz dakikada, %44.3'ünün otuz dakika-iki saat içinde, %11.4'ünün iki saatten daha uzun sürede bebeklerini gördüklerini belirtmişlerdir (Tablo7).

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, bebeklerin %50.3'ünün cinsiyetinin kız, %72.1'inin istenen cinsiyette doğduğu, %90.3'ünün bebeklerini doğumdan hemen sonra ya da ayıldıktan sonra gördükleri, %65.5'i bebeklerini doğumdan hemen sonra ya da ayıldıktan sonra kucağına aldığı ve %86.7'si bebeklerini ilk gördüklerinde iyi duygular hissettikleri saptanmıştır (29). Çalışmalar sonucunda elde edilen veriler paralellik göstermektedir.

Araştırma kapsamına alınan annelerin, %76.4'ünün bebeğini anne sütü ile beslediği, %57.9'unun bebeklerine bakım verirken destek aldıkları, %42.1'inin bebeklerine bakım verirken destek almadıkları; bakım verirken destek alanların %45.7'sinin eşinden destek aldığı, %88.6'sının bebeklerini kendilerinin sakinleştirdiği saptanmıştır (Tablo 8).

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, annelerin % 89.1'inin bebeklerini anne sütü ile beslediği, %65.5'inin bebek bakımı konusunda destek aldığı, destek alan annelerin %55.5'inin kendi annesinden ya da eşinin annesinden destek aldığı belirlenmiştir. Eşinden destek alan annelerin oranı ise %35.2 olarak saptanmıştır(29). Çalışmalar sonucunda elde edilen verilere göre annelerin büyük bir çoğunluğunun bebeklerini anne sütü ile beslediği söylene bilmektedir. Bu sonuçta anne ve bebek etkileşimi açısından olumlu bir bulgudur.

Araştırma kapsamına alınan annelerin, %81.4'ü genel eş ilişkilerini iyi, annelerin %27.1'i doğumdan sonra eşleri ile olan ilişkilerinde değişim olduğunu, %72.9'u ise değişim olmadığını; eş ilişkilerinde değişim olanların, %89.5'i olumlu yönde bir değişim olduğunu, %10.5'i olumsuz yönde bir değişim olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 9).

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, bebeğin doğumundan sonra annelerin %31.5'inin eş ilişkilerinde değişme olduğunu ifade ettikleri ve %76.9'unun değişiminin olumlu yönde olduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir(29). Elde edilen veriler doğrultusunda bebeğin doğumuyla eşler arasındaki ilişkinin olumlu yönde değiştiğini söylemek mümkündür.

Araştırma kapsamına alınan annelerin, %94.3'ü çocukluk dönemini ailesinin yanında, %83.6'sının ise çocukluğunda ailesinden herhangi bir neden ile ayrı yaşamadığı, ailesinden ayrı yaşayanların ayrılık süresi ortalaması 3.21 ± 2.29 olarak saptanmıştır (Tablo 10).

Annelerin çocukluk döneminde anneleri ile olan ilişkilerine göre dağılımı incelendiğinde, annelerin %89.3'ünün çocukluk döneminde anneleri ile olan ilişkilerini iyi, %80.7'sinin çocukluk döneminde babaları ile olan ilişkilerini iyi olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir (Tablo 10).

Annelerin %96.4'ünün yetişkinlik döneminde anneleri ile olan ilişkilerini, %13.6'sının babasının vefat ettiği, babası sağ olanların %72.9'unun yetişkinlik döneminde babaları ile olan ilişkilerini iyi olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir (Tablo 11).

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, annelerin %90.3'ünün çocukluğunu ailelerinin yanında geçirdikleri, %83.0'ünün anneleriyle ilişkilerinin iyi olduğu ve %78.2'sinin babaları ile ilişkilerinin iyi olduğu belirlenmiştir (29). Her iki

çalışmadaki veriler bir biri ile paralellik göstermektedir.

4.2. ANNEANNELERİN TANITICI ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BULGULARIN İNCELENMESİ

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin eğitim durumuna göre dağılımları incelendiğinde, anneannelerin %28.6'sının okuma-yazma bilmediği, %63.6'sının okur-yazar ilkokul, %95.7'sinin çalışmadığı, %93.7'sinin ev hanımı, %79.3'ünün sosyal güvencesinin olduğu, sağlık güvencesi olanların %73.9'unun SSK'lı olduğu bulunmuştur (Tablo 12).

Anneannelerin, %73.6'sının çekirdek aile yapısına, %26.4'ünün geniş aile yapısına sahip olduğu, %57.8'inin 50-59 yaş grubunda olduğu ve yaş ortalamasının 53.41 ± 6.29 yaş olduğu, evlilik yılı ortalamasının 28.20 ± 12.62 yıl, aylık gelir ortalamasının ise 834.63 ± 1015.70 YTL olduğu belirlenmiştir (Tablo 12).

Kılıç ve arkadaşlarının 2006 yılında üç kuşak kadınının beslenme alışkanlıklarının karşılaştırılmak amacıyla 426 kadın ile yaptığı çalışmada, anneannelerin yaş ortalamasının 63.3 ± 8.37 yaş, %41.5'inin ilk okul mezunu olduğu belirlenmiştir(32).

Sabatier ve Lannegrand-Willems'in 2005 yılında aile değerlerinin aktarımı ve bağlanma: üçüncü kuşak bir Fransız çalışmasında; anneannelerin yaş aralığının 56-87, yaş ortalamasının 70.5 olduğu saptanmıştır(46). Anneannelerin yaş aralığı yapılan çalışma ile paralellik göstermektedir. Çalışmadaki anneannelerin yaş ortalaması ile Sabatier ve Lannegrand-Willems'in çalışmasındaki yaş ortalaması birbirinden farklıdır. Bu çalışmaların farklı ülke ve kültürlerde yapılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Erdem'in 2006 yılında menapoz dönemindeki kadınların yaşadıkları sorunlar

ve baş etme yollarını belirlemek amacıyla 100 kadın ile yaptığı çalışmada, kadınların %56.0'sinin 50-55 yaş grubunda, %32.0'sinin okur-yazar olmadığı, %95.0'inin sağlık güvencesi bulunmadığı, %97.0'sinin ev hanımı ve evli olduğu, %75.1'nin 3 ve üzeri çocuğu olduğu saptanmıştır(22).

Anneannelerin gebelik sayısına göre dağılımına bakıldığında, %50.7'sinin iki ya da üç gebelik yaşadığı, %50.7'sinin üç ya da dört çocuğu olduğu, %25.7'sinin beş ve üzeri çocuğu olduğu belirlenmiştir (Tablo 14).

Sabatier ve Lannegrand-Willems'in (2005) çalışmasında; anneannelerin ortalama 3.5 çocuğu olduğu saptanmıştır(46).

Yücel'in 2006 yılında postmenapozal dönemindeki kadınların cinsel yaşamlarına ilişkin sorunları ve baş etme durumlarını incelemek amacıyla 309 kadın ile yaptığı çalışmada, kadınların %54.1'inin 33 yıl ve üzerinde evli oldukları ve %8.7'sinin çekirdek tipi aileye sahip olduğu, %88.7'sinin 3 ve üzeri sayıda gebelik geçirdiği belirlenmiştir(68).

MNSA 2005 verilerine göre, 50-54 yaş grubu kadınların %27.2'sinin eğitiminin olmadığı, %51.9'unun ilkokul mezunu, %75.5'inin ev hanımı, %5.5'inin sosyal güvencesinin olmadığı, sosyal güvencesi olanların %48.5'inin SSK'lı olduğu, %85.3'ünün halen evli olduğu, %11.4'ünün eşinin ölmüş olduğu, %40.1'inin 2-3 canlı doğum yaptığı, yaşayan çocuk sayısının 2.64 olduğu saptanmıştır(35).

Anneannelerin, %16.4'ünün çocuklarından belirli süre içinde ayrı kaldığı, %83.6'sinin ise çocuklarından hiç ayrı kalmadığı belirlenmiş ve çocuklarından ayrı kalanların ayrılık süresi ortalaması 0.52 ± 1.50 yıl olarak saptanmıştır (Tablo 15).

Anne yerini tutacak bir kişi bulunmamaksızın çocuğun anneden yoksun kalması, çocuğun gelişiminde büyük sorunlar yaratır. Anne yoksunluğu, öz annenin veya onun yerini alan anne figürünün hem fiziksel hem de duygusal yokluğu olarak

tanımlanabilir (21).

Anneannelerin genel aile ilişkilerine göre dağılımı incelendiğinde, anneannelerin %80.7'sinin genel olarak aile ilişkilerini iyi, %65.7'si genel eş ilişkilerini iyi, %93.6'sı çocukları ile olan ilişkilerini iyi olarak değerlendirdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 16).

İlkkaracan ve arkadaşlarının 1998 yılında 1990'lar Türkiye'sinde kadın ve göç adlı 1129 kadın ile yaptığı çalışmada, kadınların %62.9'unun eşi ile ilişkilerinde değişiklik olmadığı, %61.1'nin çocuklarıyla ilişkilerinde değişiklik olmadığını saptanmıştır(28). Çalışma sonucunda anneannelerin eş ilişkileri diğer çalışma ile paralellik göstermektedir.

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin, %32.9'unu kızı ile her gün, %41.4'ünün haftada iki ya da üç kez, %15.0'inin haftada bir kez, %10.7'sinin ise ayda bir kez görüştikleri saptanmıştır (Tablo 17).

Aile ile görüşme sıklığı, aile bağlarının kuvvetli olduğunu düşündürmektedir. Türk ailelerinde de aile bağlarının kuvvetli olduğu bilinmektedir. Araştırmaya katılan anneannelerin %83'ünün kızları ile en az haftada bir kez görüşmesi bu düşüncüyü desteklemektedir.

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin, %28.6'sının ilk torunu olduğu ve başka torunu olmadığı, %71.4'ünün ise ilk torunu olmadığı, %55.4'ünün 1-4 arasında torunu olduğu ve ortalama torun sayısının ise 6.82 ± 6.78 olduğu, %65.7'sinin bebeğin bakımına katıldığı, %98.6'sının torunları ile olan ilişkilerini iyi düzeyde değerlendirdikleri belirlenmiştir (Tablo 18).

Toplumumuzda kadınların gerek ekonomik gerekse kendi bağımsız tercihleri ile çalışma hayatında yer almaları, anneannelerinin torunlarının bakımına katılma oranını arttırdığı düşünülmektedir. Torunu ile fazla vakit geçirmek ve bakımına

katılmak, anneanne ile torun arasında iletişim kurulmasını sağladığı ve bunun sonucunda ilişkilerini iyi yönde etkilediği düşünülmektedir.

4.3. ANNELERİN MATERNAL BAĞLANMA PUAN ORTALAMALARINA İLİŞKİN BULGULAR İNCELENMESİ

Annelerin Maternal bağlanma puanları; bir aylık bebeği olan annelerin puan ortalaması 97.19 ± 8.48 , iki aylık bebeği olan annelerin puan ortalaması 96.41 ± 8.48 , üç aylık bebeği olan annelerin puan ortalaması 98.64 ± 7.68 , dört aylık bebeği olan annelerin puan ortalaması 96.31 ± 8.75 olarak bulunmuştur (Tablo 20).

Annelerin bebeklerinin yaşları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($F=0.510$, $p>0.05$) (Tablo 20).

Çalışmada özellikle üç aylık bebeği olan annelerin maternal bağlanma puanları yüksek olmasına karşın diğer aylar ile arasında anlamlı fark bulunmamaktadır.

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, bir aylık bebeği olan annelerin Maternal Bağlanma puan ortalamaları (94.878 ± 6.048) ile dört aylık bebeği olan annelerin Maternal Bağlanma puan ortalamaları (95.859 ± 6.297) arasında yapılan student t testinde anlamlı fark bulunamamıştır(29). Yapılan her iki çalışmanın bulguları paralellik göstermektedir.

4.4. ANNELERİN MATERNAL BAĞLANMA PUAN ORTALAMALARINA ETKİ EDEN FAKTÖRLERE İLİŞKİN BULGULAR İNCELENMESİ

Annelerin yaş grupları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($X^2=2.718$, $p<0.05$) (Tablo 21). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri

analiz sonucunda; 38 yaş ve üzerindeki anneler ile diğer yaş gruplarında olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, annelerin yaş grupları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($p>0.05$) (29).

Çalışmada 38 yaş ve üzeri annelerin maternal bağlanma puanları(86.501) düşüktür. Otuz beş yaş ve üzerindeki gebeliklerin istenmeyen gebelikler olmasından dolayı maternal bağlanma puanlarının düşük olduğu düşünülmektedir.

Annelerin eğitim düzeyleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilememiştir ($X^2= 7.313$, $p>0.05$) (Tablo 22).

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, annelerin eğitim düzeyleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$) (29). Her iki çalışmadaki veriler paralellik göstermektedir.

Annelerin çalışma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($z=0.051$, $p>0.05$) (Tablo 23).

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, annelerin çalışma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$) (29). Annelerin çalışma durumu ile maternal bağlanma puanları arasında anlamlı farkın olmamasının nedenin, araştırmaya katılan kadınların tamamına yakının çalışmayan olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Annelerin sosyal güvencesi olma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-2.198$, $p<0.05$) (Tablo 24). Sosyal güvencesi olan

annelerin maternal bağlanma puanlarının, sosyal güvencesi olmayan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu anlamlı farkın çalışmaya katılan annelerin tamamına yakının sosyal güvencesi olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kavlak'ın (2004) çalışmasında, annelerin sosyal güvencesi olma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$) (29).

Annelerin aile tipi ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-4.148$, $p<0.001$) (Tablo 25). Çekirdek aile yapısına sahip olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, geniş aile yapısına sahip annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, annelerin aile tipi ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$) (29). Araştırma sonucuna göre çekirdek aile yapısına sahip annelerin bebekleri ile daha fazla zaman geçirdiği ve dolayısıyla daha fazla etkileşimde buldukları düşünülmektedir.

Annelerin eşlerinin meslekleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=8.615$, $p<0.05$) (Tablo 26). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; eşi serbest meslek grubunda olan anneler ile eşi memur ve işçi grubunda olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Eşi serbest meslek sahibi olan annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları diğerlerinden daha düşüktür. Eşlerin meslekleri ailenin ekonomik

durumunu belirleyici önemli bir unsur olmasından dolayı bu anlamlı farkın oluştuğu düşünülmektedir.

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, annelerin eşlerinin meslekleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$) (29).

Annelerin aile planlaması kullanma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($t=3.682$, $p<0.001$) (Tablo 28). Aile planlaması yöntemi kullanan annelerin maternal bağlanma puanlarının, aile planlaması kullanmayan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Aile planlaması kullanan annelerin gebeliklerini planladıklarından ve isteyerek gebe kaldıkları için bebekleri ile olan ilişkilerinin daha olumlu olduğu ve bununla maternal bağlanma puanlarını etkilediği düşünülmektedir.

Annelerin primipar ya da multipar olma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($t=-0.787$, $p>0.05$) (Tablo 29).

Kavlak'ın (2004) çalışmasında, annelerin başka çocuklarının olma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($p>0.05$) (29).

Annelerin çocuk sayısı ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-2.030$, $p<0.05$) (Tablo 30). Bir çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, iki ya da daha fazla çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Bir çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puan ortalamalarının yüksek olmasının, çocuğuyla iki ve daha fazla çocuğu olan anneden daha fazla zaman geçirmesi ve tek çocuğa bakım vermesinden kaynaklandığı düşünölmektedir.

Annelerin çocuklarının cinsiyetleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($X^2=11.542$, $p<0.05$) (Tablo 31). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; her iki cinsiyette çocuğu olan anneler ile kız ya da erkek çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Her iki cinsiyette çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları diğerlerinden düşöktür.

Her iki cinsiyette çocuğu olan annelerin ve çocuk sayısı fazla olan annelerin, en son gebeliklerini istenmemesinden dolayı maternal bağlanma puanlarının düşük olduğu düşünölmektedir.

Annelerin bir önceki çocuklarının yaş grupları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($X^2=10.338$, $p<0.05$) (Tablo 32). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; 1–3 yaş grubu çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puanları ile 4-altı yaş ve 7-9 yaş grubu çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, annelerin bir önceki çocuklarının yaş grupları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$) (29).

İki çocuğu arasındaki yaş farkı ortalama olarak 5 yıldan fazla olan annelerin maternal bağlanma puanları daha yüksektir. Bu bulgu maternal bağlanma özelliklerinden biri olan monotropy prensibini, yani bir yetişkinin her defasında

yalnızca bir kişiye, en üst düzeyde bağlanabileceği prensibini desteklemektedir. Bebeğe bağlanma ilk iki yılda çok önemlidir. İki yıl içinde ikinci bir çocuğun dünyaya gelmesi yenidoğana gelen bebeğe geliştirilecek olan maternal sevgiyi olumsuz yönde etkileyebileceği olasılığını düşündürmektedir.

Annelerin gebeliği isteme durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($X^2=1.040$, $p>0.05$) (Tablo 33).

Literatürde, planlanmayan bir gebeliğin ya da istenmeyen bir bebeğin anne/baba-bağlanmasını tehlikeye sokabildiği belirtilmiştir. Özellikle de anne ve babalar zıt duygularını çözümlenemez ve anne/babalık rolü ile baş edemezlerse sıkıntılar yaşamaktadırlar (29). Gebeliği isteyen anneler ile istemeyen annelerin maternal bağlanma puanları arasındaki farkın anlamlı olmaması memnun edici bir sonuçtur.

Annelerin doğum şekli ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($X^2=3.746$, $p>0.05$) (Tablo 36).

Kavlak'ın (2004) çalışmasında, annelerin doğum şekli ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$) (29).

Annelerin bebeklerinin cinsiyetleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($t=-1.420$, $p>0.05$) (Tablo 37).

Araştırma kapsamına alınan erkek bebeği olan annelerin maternal bağlanma puanlarının (98.074 ± 8.064), kız bebeği olan annelerin maternal bağlanma puanlarından (96.068 ± 8.601) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak aralarında

istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Toplumumuzda erkek çocuğa olan düşkünlük yaygın olarak bilinmektedir. Çalışmada bebeklerin cinsiyetlerinin maternal bağlanmayı etkilememesinin sebebi bu araştırmanın ülkenin batı bölgelerinde yapılmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, annelerin bebeklerinin cinsiyetleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır($p>0.05$) (29).

Annelerin bebeklerinin cinsiyetlerini isteme durumu ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($z=-0.339$, $p>0.05$) (Tablo 38).

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, annelerin bebeklerinin cinsiyetlerini isteme durumu ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($p>0.05$) (29). Her iki çalışmadan elde edilen sonuçlar paralellik göstermektedir.

Annelerin bebeklerini görme süreleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($X^2=3.701$, $p>0.05$) (Tablo 39).

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, annelerin bebeklerini görme süreleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmemiştir($p>0.05$) (29). Her iki çalışmadan elde edilen bulgular paralellik göstermektedir.

Annelerin bebeklerine bakım verirken destek alma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($t=-3.234$, $p<0.05$) (Tablo 41). Bebeklerine bakım verirken destek almayan annelerin maternal bağlanma puanlarının,

bebeklerine bakım verirken destek alan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin bebeklerine bakım verirken destek almaları, annelerin bebekleri ile daha az zaman geçirmesine ve daha az tensel temas kurmalarına neden olmasından dolayı maternal bağlanma puanlarını etkilediği düşünülmektedir.

Annelerin bebeklerine bakım verirken destek aldıkları kişiler ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($t=3.799$, $p<0.001$) (Tablo 42). Bebeklerine bakım verirken eşlerinden destek alan annelerin maternal bağlanma puanlarının, bebeklerine bakım verirken ebeveynlerinden destek alan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Babanın bebeğin bakımına katılması, bezini değiştirmesi, banyosunu yaptırmayı öğrenmesi, beslemesi, kucağına alması, ağladığında sakinleştirmesi yani yaşamının bir parçası olması baba-bebek arasındaki ilişkiyi güçlendirir ve annenin iş yükünü hafifleterek dinlenmesine imkân sağlar. Annenin ev işleri dışında kendine zaman ayırması, anneye güçlü bir duygusal destek ve enerji kazandırır ve bu hem aile içi ilişkilere hem de çocuğun sağlığına olumlu katkıda bulunur(16).

Annelerin bebek bakımında eşlerinden destek almaları eşler arasındaki uyumun iyi olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla eşler arasındaki uyumun iyi olması maternal bağlanmayı olumlu yönde etkilemektedir.

Annelerin ve eşlerinin ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-6.042$, $p<0.001$) (Tablo 43). Eşleri ile iyi düzeyde ilişkileri olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, eşleri ile orta düzeyde ilişkileri olan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Evliliklerinde kendilerini mutlu hisseden anne-babalar, çocuklarına karşı daha olumlu davrandıklarından aile içi ilişkilerinde tutarlılık gözlenmektedir. Annenin aile üyeleri dışındaki diğer insanlarla kurduğu toplumsal ilişkiler, çocuklarıyla olan iletişimini etkilemektedir. Ayrıca toplumsal ilişkileri güçlü olan anneler, çocuklarıyla olumlu bir ilişki içinde olduklarından, çocuklarına karşı yüksek düzeyde sözel ve duygusal tepkilerde bulunabilmektedirler. Düzeyli ve güçlü toplumsal ilişkileri olan annelerin, anneliğin gereklerini başarılı bir şekilde yerine getirdikleri, çocukların bireysel özelliklerini dikkate alarak onlarla uyumlu bir iletişim kurabildikleri belirtilmektedir(2).

Annelerin doğumdan sonra eşleri ile olan ilişkilerindeki değişim durumu ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($t=3.458$, $p<0.05$) (Tablo 44). Doğumdan sonra eşleri ile ilişkilerinde değişim olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, eş ilişkilerinde değişim olmayan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Doğumdan sonra eş ilişkilerinde değişme olduğunu belirten annelerin çoğu olumlu yönde değişim olduğunu belirtmiştir.

Bebeklik döneminde duygusal gelişimin sağlıklı olabilmesinde anahtar rolü ana-baba oynamaktadır. Bebeklikteki bağlanma kavramı; anne-baba ya da birincil bakım verenlere olumlu tepkilerin verilmesi, bu kişilere yönelme, arama, bağlanılan kişinin varlığının duyumsanmasına eş zamanlı olarak rahatlama duygusunun eşlik etmesi gibi duygu ve davranış örüntülerinin tümünü kapsamaktadır(50).

Eş ilişkilerinin iyi olması maternal bağlanmayı olumlu yönde etkilemektedir. Dolayısıyla bebeğin geliştireceği bağlanma örüntüsünü de olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Anne ve babanın birbirine uyumlu ve dengeli olması, çocuğun yetiştirilmesinde tüm gereksinimlerin karşılanmasında sorumluluk alması, çocuğun kendisiyle ve dünya ile barışık, mutlu bir birey olmasına katkıda bulunur (17).

Annelerin doğumdan sonra eşleri ile ilişkilerinde değişim büyük çoğunluğunda olumlu yöndedir. Eşler arasındaki değişimin olumlu olması maternal bağlanmayı pozitif yönde etkilemektedir.

Annelerin çocukluk döneminde ailelerinden ayrı kalma durumu ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-2.388$, $p<0.05$) (Tablo 47). Çocukluk döneminde ailesinden uzak kalmayan annelerin maternal bağlanma puanlarının, çocukluk döneminde ailesinden uzak kalan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Kavlak'ın 2004 yılında yaptığı çalışmada, çocukluğunu ailesinin yanında geçirme durumunu ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0.05$) (29).

Annelerin çocukluk döneminde anneleri ile olan ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-3.131$, $p<0.05$) (Tablo 48). Çocukluk döneminde annesi ile iyi düzeyde ilişkileri olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, çocukluk döneminde annesi ile orta düzeyde ilişkileri olan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Kavlak'ın (2004) çalışmasında, annelerin çocukluk döneminde anneleri ile olan ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$) (29).

Annenin çocukluğunda kendi annesiyle yaşadığı bağlanma ilişkileri, kendisinin bebeği ile yaşadığı bağlanma ilişkilerini etkiler. Araştırmada kendi anneleri iyi ilişkiler içinde olan annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları daha yüksektir.

Annelerin çocukluk döneminde babaları ile olan ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($X^2=14.200$, $p<0.05$) (Tablo 50). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; çocukluk döneminde babaları ile iyi ilişkilere sahip olan anneler ile orta ya da kötü düzeyde ilişkiye sahip olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Annelerin yetişkinlik döneminde babaları ile olan ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($X^2=18.984$, $p<0.001$) (Tablo 51). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; yetişkinlik döneminde babaları ile iyi ilişkilere sahip olan ve babası vefat eden anneler ile orta düzeyde ilişkiye sahip olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Çocuğun büyümesinde ve gelişmesinde babanın çok önemli bir rolü vardır. Etkin bir baba rolü, çocuğun her türlü gelişimine olumlu yönde etki etmektedir. Baba; çocuğun bağımsız davranmasını, çevreyi keşfetmesini destekleyen, cesaretlendiren bir tutum içerisinde olduğunda, çocuğun gelişimi olumlu yönde etkilenmektedir. Kız çocukları için babanın rolü, karşı cinsi anlaması, kendine güven geliştirebilmesi açısından önem taşımaktadır(16). Araştırmada babalarıyla iyi ilişkiler içinde olan annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları daha yüksektir.

4.5. ANNEANNELERİN TANIMLAYICI ÖZELLİKLERİ İLE ANNELERİN MATERNAL BAĞLANMA PUANLARINA İLİŞKİN BULGULARIN İNCELENMESİ

Anneannelerin aile tipi ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($t=3.627$, $p<0.001$) (Tablo 54). Çekirdek aile yapısına sahip olan anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarının, geniş aile yapısına sahip anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Araştırma sonucuna göre çekirdek aile yapısına sahip anneannelerin çocukluk döneminde kızları ile daha iyi bağlanma örüntüsü oluşturdukları ve bu durum annelerinde bebekleri ile iyi bağlanma örüntüsü oluşturmalarını etkilediği düşünülmektedir.

Anneannelerin eşleri ile olan ilişkileri ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($X^2=4.274$, $p<0.05$) (Tablo 55). Eşleri ile iyi düzeyde ilişkileri olan anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarının, eşleri ile orta düzeyde ilişkileri ya da ilişkilerini yorumsuz olarak ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Babanın çocuğu ile ilişki kurma biçimi, çocuğun kişiliğini etkiler. Babasından ilgi ve sevgi gören çocukların arkadaşları ile ilişkilerinde daha uyumlu, liderlik özellikleri gelişmiş, yetenekleri artmış çocuklar olduğu gözlenmiştir. Anne ve babanın birbirine uyumlu ve dengeli olması, çocuğun yetiştirilmesinde tüm

gereksinimlerin karşılanmasında sorumluluk alması, çocuğun kendisiyle ve dünya ile barışık, mutlu bir birey olmasına katkıda bulunur (16).

Dolayısı ile çocuğun büyümesinde ve gelişmesinde babanın çok önemli bir rolü vardır. Etkin bir baba rolü, çocuğun her türlü gelişimine olumlu yönde etki etmektedir(16).

Anneannelerin genel aile ilişkileri ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-3.289$, $p<0.01$) (Tablo 56). Genel aile ilişkilerini iyi düzeyde olduğunu ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarının, genel aile ilişkilerini orta düzeyde olduğunu ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

İnsan yaşamında, doğumdan önce başlayan ve hayatın sonuna kadar etkisini sürdüren bir kurum olarak aile, fizyolojik olduğu kadar ekonomik, kültürel ve toplumsal yönleriyle de kişinin ruhsal gelişimini, davranışlarını biçimlendirip yönlendirir. Aile, çocuğun ruhsal gelişiminde en önemli ortam ve toplumsal kurumdur. Bu dönemde ailenin rehberliği çocuğun gelişimi üzerinde çok etkili olur. Hatalı anne baba tutumu ve bozuk aile yapısı, sağlıksız bir gelişimin ve uyumsuzlukların başlıca kaynağı olabilir(27).

Anneannelerin çocukları ile olan ilişkileri ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($z=-2.287$, $p<0.05$) (Tablo 57). Çocukları ile olan ilişkilerinin iyi düzeyde olduğunu ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarının, çocukları ile olan ilişkilerini orta düzeyde olduğunu ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Aile içi iletişim tek yönlü değildir. Eşler, çocuklar, kardeşler, ebeveyn-çocuk ve varsa diğer bireyler arasında, kısacası aileyi oluşturan tüm bireyler arasında söz konusudur. Etkili bir iletişim, aile bireylerinin karşılıklı olarak birbirlerinin düşüncelerini ve duygularını anlamalarını sağlayarak, işbirliği, yardımlaşma ve paylaşma davranışlarına yol açtığından; çocukların gelişmesi için uygun bir ortamın oluşmasına neden olur. İyi bir iletişimin gerçekleştiği aile ortamında çocuklar daha özerk ve bağımsız bir kişilik geliştirirler. Düşüncelerini ve duygularını açıklama özgürlüğü ve alışkanlığı kazanırlar. Buna karşılık etkili bir iletişimin oluşturulmadığı aile ortamında çocukların gelişimi engellenir ve özgürce düşünemeyen, düşüncelerini ve duygularını açıkça dile getiremeyen bağımlı birey olurlar. Gelecekteki yaşantılarında çeşitli sorunlarla ve uyum güçlükleriyle karşılaşır (18).

4.6. ANNELERİN VE ANNEANNELERİN BAĞLANMA BİÇİMLERİNE İLİŞKİN BULGULARIN İNCELENMESİ

Araştırma kapsamına alınan annelerin bağlanma biçimi alt ölçek puan ortalamaları; kaygı alt ölçek puan ortalamaları 74.178 ± 19.465 ve kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 63.671 ± 17.021 olarak saptanmıştır (Tablo 61).

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin bağlanma biçimi alt ölçek puan ortalamaları; kaygı alt ölçek puan ortalamaları 77.492 ± 21.142 ve kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 64.192 ± 17.947 olarak saptanmıştır (Tablo 62)

Bahadır'ın 2006 yılında romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, çatışma çözme stratejileri ve olumsuz duygu durumunu düzenleme arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla 569 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmada, öğrencilerin kaçınma puan ortalaması 55.74 ± 5.49 , kaygı puan ortalaması 52.12 ± 9.10 olarak bulunmuştur(5).

Annelerin bağlanma biçimlerine göre dağılımı incelendiğinde, annelerin

%20.0'sinin kayıtsız bağlanma biçimine, %29.3'ünün güvenli bağlanma biçimine, %18.6'sının saplantılı bağlanma biçimine ve %32.1'inin korkulu bağlanma biçimine sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 63).

Anneannelerin bağlanma biçimlerine göre dağılımı incelendiğinde, anneannelerin %23.6'sının kayıtsız bağlanma biçimine, %26.4'ünün güvenli bağlanma biçimine, %23.6'sının saplantılı bağlanma biçimine ve %26.4'ünün korkulu bağlanma biçimine sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 64).

Çamurlu Keser'in 2006 yılında annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisini incelemek amacıyla 181 anne ile yaptığı çalışmada, annelerin %21.5'inin güvenli, %32.0'sinin korkulu, %8.8'inin saplantılı, %32.0'mının kayıtsız bağlanma biçimine sahip olduğu ve %5.5'inin bağlanma biçiminin sınıflandırılmadığı belirlenmiştir(14).

Annelerin bağlanma biçimleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($X^2=1.248$, $p>0.05$) (Tablo 65). İstatistiksel olarak bağlanma biçimleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında fark olmamasına rağmen güvenli bağlanma biçimine sahip annelerin maternal bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin kaygı alt ölçek puan ortalamaları ile maternal bağlanma puanları arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde, orta düzeyde, anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.321$, $p<0.05$) (Tablo 66).

Annelerin kaçınma alt ölçek puan ortalamaları ile maternal bağlanma puanları arasında yapılan korelasyon analizinde negatif yönde, orta düzeyde, anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.281$, $p<0.05$) (Tablo 67). Bu bulgu araştırmanın ikinci hipotezini desteklemektedir.

Çamurlu Keser'in 2006 yılında annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisini incelemek amacıyla 181 anne ile yaptığı çalışmada, anababalık stillerinin kabulilgi alt ölçeği ile annenin saplantılı bağlanması arasında anlamlı negatif bir ilişki olduğu, annenin sıkı denetim\kontrol içeren çocuk yetiştirme stilini benimsemesiyle korkulu ve saplantılı bağlanması arasında anlamlı pozitif bir ilişki saptanmıştır(14). Annelerin kaygı ve kaçınma puan ortalamaları düştükçe, maternal bağlanma puan ortalamaları yükselmektedir. Kaygı ve kaçınma puan ortalamaları düşük olan anneler güvenli bağlanma biçimine sahiptir Annelerin kaygı alt ölçek puan ortalamaları ile anneannelerin kaygı alt ölçek puan ortalamaları arasında pozitif yönde, güçlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.556$, $p<0.001$) (Tablo 68).

Annelerin kaçınma alt ölçek puan ortalamaları ile anneannelerin kaçınma alt ölçek puan ortalamaları arasında pozitif yönde, güçlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.683$, $p<0.001$) (Tablo 69).

Kaygı ve kaçınma puan ortalamaları düşük olan anneannelerin kızlarının da kaygı ve kaçınma puanlarının da düşük olduğu saptanmıştır. Kaygı ve kaçınma puan ortalamaları düşük olan anneanneler güvenli bağlanma biçimine sahip olduğu için kızlarının da güvenli bağlanma biçimine sahip olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın birinci hipotezini desteklemektedir.

Annelerin kaygı alt ölçeği puan ortalamaları ile anneannelerin kaygı puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($t=-1.365$, $p>0.05$) (Tablo 70).

Annelerin kaçınma alt ölçeği puan ortalamaları ile anneannelerin kaçınma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($t=-0.249$, $p>0.05$) (Tablo 70). Anneler ile

anneannelerin kaygı ve kaçınma alt ölçek puan ortalamaları birbirinden farklı olmaması benzer puanlar aldıklarını ve benzer bağlanma biçimlerine sahip olduklarını göstermektedir.

Bireyler tarafından geliştirilen bağlanma biçiminin çocukluk dönemlerinde temelleri atılır. Yaşamın erken dönemlerinden itibaren çevre ile olan etkileşim sonucu gelişir. Bağlanma kuramında, çocuklukta oluşan bağlanma biçimlerinin bir yaşam boyunca sürdüğü ve kişinin çocukluk sonrası yakın ilişkilerinde de yeniden gündeme geldiğini ileri sürmektedir (64). Bowlby'den başlayarak bağlanma konusundaki araştırmalar çocuk ve onu büyütenler arasındaki ilişkinin kalitesinin bütün yaşam dönemlerinde gelişimi biçimlendirdiğini göstermiştir(56).

Ulaşılabilir, duyarlı, çocuğun ihtiyacına zamanında ve uygun cevap veren, destekleyici ebeveynleri olan çocuklar daha çok güvenli bağlanma davranış örüntüsü göstermektedir. Bowlby ve Ainsworth'ün kuramsal yaklaşımlarına uygun olarak erken dönemde çocuğun bağlanma figürü olan anne ve babaların tekrarlanan davranış örüntüleri çocukların bağlanma temelinde zihinsel şemalarını şekillendirmekte ve çocuk üzerinde yaşam boyu süren etkiler göstermektedir(56, 67).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Kültürümüzde güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimlerini saptamak ve 1-4 aylık bebeği olan annelerin ve onların annelerinin bağlanma biçimleri ile maternal bağlanma arasındaki ilişkiyi saptayarak bağlanmanın kuşaklar arasındaki geçişini ve bunun maternal bağlanma üzerine etkisini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmış çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular şöyledir;

Annelerin, sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı incelendiğinde; annelerin %40.7'sinin 23-27 yaş grubunda, %49.3'ünün ilkökul, %89.3'ünün çalışmadığı ev hanımı olduğu, %81.4'ünün çekirdek aile yapısına, %87.1'inin sosyal güvencesinin olduğu belirlenmiştir.

Annelerin, evlilik yılı ortalaması 5.63 ± 4.09 yıl, aylık gelir ortalaması ise 746.90 ± 446.04 YTL olarak belirlenmiştir.

Annelerin, eşlerinin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı incelendiğinde; eşlerin %43.5'ini ilkökul düzeyinde eğitim aldığı, %55.0'inin işçi olarak çalıştığı saptanmıştır.

Annelerin, %47.1'inin bir gebelik yaşadığı, %65.7'sinin aile planlaması yöntemi kullanmadığı, kullananların %56.3'ünün prezervatif kullandığı, %56.4'ünün başka bir çocuğu olmadığı, %54.0'ünün çocuğunun cinsiyetinin kız olduğu, bir önceki çocuklarının yaş ortalaması 2.70 ± 3.74 yaş olarak bulunmuştur.

Annelerin, %91.4'ünün isteyerek gebe kaldığı, %85.7'sinin gebelikte sağlık problemi yaşamadığı, %92.1'inin doğumda problem yaşamadıkları, %53.6'sının sezaryen doğum yaptığı saptanmıştır.

Annelerin, %52.1'inin kız, %47.9'unun erkek bebeği olduğu, %90.0'ı bebeklerinin cinsiyette istediği, %44.3'ünün ilk otuz dakikada bebeklerini gördüğü, %76.4'ünün bebeğini anne sütü ile beslediği, %57.9'unun bebeklerine bakım verirken destek aldığı, bakım verirken destek alanların %57.9'unun eşinden destek aldığı, 88.6'sının bebeklerini kendilerinin sakinleştirdiği belirlenmiştir.

Annelerin, %81.4'ü genel eş ilişkilerini iyi olduğunu, %27.1'i doğumdan sonra eşleri ile olan ilişkilerinde değişim olduğunu, eş ilişkilerinde değişim olanların, %89.5'i olumlu yönde bir değişim olduğunu belirtmişlerdir.

Annelerin, %94.3'ü çocukluklarını ailesi ile, %89.3'ünün çocukluk döneminde anneleri ile olan ilişkilerini iyi, %80.7'sinin çocukluk döneminde babaları ile olan ilişkilerini iyi, %96.4'ünün yetişkinlik döneminde anneleri ile olan ilişkilerini iyi, %72.9'unun yetişkinlik döneminde babaları ile olan ilişkilerini iyi olarak tanımladıkları saptanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin, %63.6'sının okur-yazar\ilkokul mezunu olduğu, %95.7'sinin çalışmadığı, %79.3'ünün sosyal güvencesinin olduğu, %73.6'sının çekirdek aile yapısına sahip olduğu, %84.3'ünün eşi ile birlikte yaşadığı belirlenmiştir.

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin, yaş ortalaması 53.41 ± 6.29 yaş, evlilik yılı ortalaması 28.20 ± 12.62 yıl, aylık gelir ortalaması ise 834.63 ± 1015.70 YTL olarak belirlenmiştir.

Anneannelerin, %50.7'sinin iki ya da üç gebelik yaşadığı, %50.7'sinin üç ya da dört çocuğu olduğu saptanmıştır.

Anneannelerin %80.7'sinin genel olarak aile ilişkilerini iyi, %65.7'si genel eş ilişkilerini iyi, %93.6'sı çocukları ile olan ilişkilerini iyi olarak tanımladığı, %83.6'sının ise çocuklarından hiç ayrı kalmadığı belirlenmiştir.

Anneannelerin, %32.9'unu kızı ile her gün, %41.4'ünün haftada iki ya da üç kez, %15.0'inin haftada bir kez, %10.7'sinin ise ayda bir kez görüştikleri saptanmıştır.

Anneannelerin, %28.6'sının ilk torunu olduğu, %71.4'ünün ise ilk torunu olmadığı, %65.7'sinin bebeğin bakımına katıldığı, %98.6'sı torunları ile olan ilişkilerini iyi olduğu belirlenmiştir.

Annelerin bebeklerinin yaşları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($p>0.05$).

Annelerin yaş grupları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; 38 yaş ve üzerindeki anneler ile diğer yaş gruplarında olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Annelerin sosyal güvencesi olma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$). Sosyal güvencesi olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, sosyal güvencesi olmayan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin aile tipi ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.001$). Çekirdek aile yapısına sahip olan annelerin maternal bağlanma

puanlarının, geniş aile yapısına sahip annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin eşlerinin meslekleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; eşi serbest meslek grubunda olan anneler ile eşi memur ve işi grubunda olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Annelerin aile planlaması kullanma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.001$). Aile planlaması yöntemi kullanan annelerin maternal bağlanma puanlarının, aile planlaması kullanmayan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin çocuk sayısı ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$). Bir çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, iki ya da daha fazla çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin çocuklarının cinsiyetleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; her iki cinsiyette çocuğu olan anneler ile kız ya da erkek çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Annelerin bir önceki çocuklarının yaş grupları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri

analiz sonucunda; 1–3 yaş grubu çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puanları ile 4–6 yaş ve 7–9 yaş grubu çocuğu olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Annelerin bebeklerine bakım verirken destek alma durumları ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$). Bebeklerine bakım verirken destek almayan annelerin maternal bağlanma puanlarının, bebeklerine bakım verirken destek alan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin bebeklerine bakım verirken destek aldıkları kişiler ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.001$). Bebeklerine bakım verirken eşlerinden destek alan annelerin maternal bağlanma puanlarının, bebeklerine bakım verirken ebeveynlerinden destek alan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin ve eşlerinin ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.001$). Eşleri ile iyi düzeyde ilişkileri olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, eşleri ile orta düzeyde ilişkileri olan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin doğumdan sonra eşleri ile olan ilişkilerindeki değişim durumu ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$). Doğumdan sonra eşleri ile ilişkilerinde değişim olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, eş

ilişkilerinde değişim olmayan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin çocukluk döneminde ailelerinden ayrı kalma durumu ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$). Çocukluk döneminde ailesinden uzak kalmayan annelerin maternal bağlanma puanlarının, çocukluk döneminde ailesinden uzak kalan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin çocukluk döneminde anneleri ile olan ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$). Çocukluk döneminde annesi ile iyi düzeyde ilişkileri olan annelerin maternal bağlanma puanlarının, çocukluk döneminde annesi ile orta düzeyde ilişkileri olan annelerin maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin çocukluk döneminde babaları ile olan ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; çocukluk döneminde babaları ile iyi ilişkilere sahip olan anneler ile orta ya da kötü düzeyde ilişkiye sahip olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Annelerin yetişkinlik döneminde babaları ile olan ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizinde, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.001$). Tukey HSD testi kullanılarak yapılan ileri analiz sonucunda; yetişkinlik döneminde babaları ile iyi

ilişkilere sahip olan ve babası vefat eden anneler ile orta düzeyde ilişkiye sahip olan annelerin maternal bağlanma puanları arasında anlamlı fark olduğu saptanmıştır.

Annelerin eğitim durumları, çalışma durumları, eşlerinin eğitim durumları, gebelik sayıları, kürtaj olma durumları, düşük yapma durumları, primipar ya da multipar olma durumları, gebeliği isteme durumları, gebelikte problem yaşama durumu, doğumda problem yaşama durumu, doğum şekli, bebeklerinin cinsiyetleri, bebeklerinin cinsiyetlerini isteme durumu, bebeklerini görme süreleri, bebeklerini besleme şekilleri, doğumdan sonra eşleri ile olan ilişkilerindeki değişimin yönü, çocukluk dönemini kimin ile birlikte geçirdikleri, yetişkinlik döneminde anneleri ile olan ilişkileri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($p>0.05$).

Anneannelerin aile tipi ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.001$). Çekirdek aile yapısına sahip olan anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarının, geniş aile yapısına sahip anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Anneannelerin eşlerinin ile olan ilişkileri ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.05$). Eşleri ile iyi düzeyde ilişkileri olan anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarının, eşleri ile orta düzeyde ilişkileri ya da ilişkilerini yorumsuz olarak ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Anneannelerin genel aile ilişkileri ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p<0.001$). Genel aile ilişkilerini iyi düzeyde

olduğunu ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarının, genel aile ilişkilerini orta düzeyde olduğunu ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Anneannelerin çocukları ile olan ilişkileri ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Mann-Witney U testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmiştir ($p < 0.001$). Çocukları ile olan ilişkilerinin iyi düzeyde olduğunu ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarının, çocukları ile olan ilişkilerini orta düzeyde olduğunu ifade eden anneannelerin kızlarının maternal bağlanma puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Anneannelerin eğitim durumları, çalışma durumları, sosyal güvencesi olma durumları, kızları ile olan görüşme sıklığı, bebeğin ilk torunu olma durumu, torunun bakımına katılma durumu, torunları ile olan ilişki düzeyleri ile annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($p > 0.05$).

Araştırma kapsamına alınan annelerin bağlanma biçimi alt ölçek puan ortalamaları; kaygı alt ölçek puan ortalamaları 74.178 ± 19.465 ve kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 63.671 ± 17.021 olarak saptanmıştır.

Araştırma kapsamına alınan anneannelerin bağlanma biçimi alt ölçek puan ortalamaları; kaygı alt ölçek puan ortalamaları 77.492 ± 21.142 ve kaçınma alt ölçek puan ortalamaları 64.192 ± 17.947 olarak saptanmıştır.

Annelerin bağlanma biçimlerine göre dağılımı incelendiğinde, annelerin %20.0'sinin kayıtsız bağlanma biçimine, %29.3'ünün güvenli bağlanma biçimine, %18.6'sının saplantılı bağlanma biçimine ve %32.1'inin korkulu bağlanma biçimine sahip olduğu belirlenmiştir.

Anneannelerin bağlanma biçimlerine göre dağılımı incelendiğinde, anneannelerin %23.6'sının kayıtsız bağlanma biçimine, %26.4'ünün güvenli bağlanma biçimine, %23.6'sının saplantılı bağlanma biçimine ve %26.4'ünün korkulu bağlanma biçimine sahip olduğu belirlenmiştir.

Annelerin bağlanma biçimleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında yapılan Kruskal-Wallis varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($p>0.05$). İstatistiksel olarak bağlanma biçimleri ile maternal bağlanma puan ortalamaları arasında fark olmamasına rağmen güvenli bağlanma biçimine sahip annelerin maternal bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annelerin kaygı alt ölçek puan ortalamaları ile maternal bağlanma puanları arasında negatif yönde, orta düzeyde, anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.321$, $p<0.05$). Annelerin kaçınma alt ölçek puan ortalamaları ile maternal bağlanma puanları arasında negatif yönde, orta düzeyde, anlamlı bir ilişki vardır ($r=-0.281$, $p<0.05$).

Annelerin kaygı alt ölçek puan ortalamaları ile anneannelerin kaygı alt ölçek puan ortalamaları arasında pozitif yönde, güçlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.556$, $p<0.001$). Annelerin kaçınma alt ölçek puan ortalamaları ile anneannelerin kaçınma alt ölçek puan ortalamaları arasında pozitif yönde, güçlü ve anlamlı bir ilişki vardır ($r=0.683$, $p<0.001$).

Annelerin kaygı alt ölçeği puan ortalamaları ile anneannelerin kaygı puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($t=-1.365$, $p>0.05$).

Annelerin kaçınma alt ölçeği puan ortalamaları ile anneannelerin kaçınma puan ortalamaları arasında yapılan student t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiştir ($t=-0.249$, $p>0.05$). Anneler ile anneannelerin

kaygı ve kaçınma alt ölçek puan ortalamaları birbirinden farklı olmaması benzer puanlar aldıklarını ve benzer bağlanma biçimlerine sahip olduklarını göstermektedir.

Genel olarak araştırmadan çıkan sonuçlar;

Annelerin yaş grupları, sosyal güvencesi olma durumları, aile tipi, eşlerinin meslekleri, aile planlaması kullanma durumları, çocuk sayısı, çocuklarının cinsiyetleri, bir önceki çocuklarının yaş grupları, bebeklerine bakım verirken destek alma durumları, bebeklerine bakım verirken destek aldıkları kişiler, eşleri ile olan ilişkileri, doğumdan sonra eşleri ile olan ilişkilerindeki değişim durumu, çocukluk döneminde ailelerinden uzak kalma durumu, çocukluk döneminde anneleri ile olan ilişkileri, çocukluk döneminde babaları ile olan ilişkileri, yetişkinlik döneminde babaları ile olan ilişkileri gibi bazı etmenlerin maternal bağlanma puanlarını etkilediği belirlenmiştir.

Anneannelerin aile tipi, eşlerinin ile olan ilişkileri, genel aile ilişkileri, çocukları ile olan ilişkileri gibi bazı değişkenlerinde annelerin maternal bağlanma puanlarını etkilediği belirlenmiştir.

Annelerin bağlanma biçimleri ile annelerin bağlanma biçimlerinin yüzdeler olarak bir biri ile yakın yüzdelerlere sahip olduğu belirlenmiştir.

Annelerin kaygı ve kaçınma puan ortalamaları ile maternal bağlanma puanları arasında negatif yönde, orta düzeyde, anlamlı bir ilişki olduğu ve güvenli bağlanma biçimine sahip olan annelerin maternal bağlanma puan ortalamaları daha yüksek bir değere sahip olduğu saptanmıştır.

Annelerin kaygı ve kaçınma puan ortalamaları ile anneannelerin kaygı ve kaçınma puan ortalamaları arasında pozitif yönde, güçlü ve anlamlı bir ilişki olduğu dolayısı ile güvenli bağlanma biçimine sahip anneannelerin kızlarının da güvenli bağlanma biçimine sahip olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın sonucunda; bağlanma biçimlerinin kuşaklararası geçiş yaptığı düşünülmektedir. Bu bağlamda, bağlanma kalitesi ile maternal bağlanma kalitesinin bir birinden bağımsız olmadığını söylemek mümkündür.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda;

- Ebe- hemşirelerin Maternal Bağlanma Ölçeğini annelere uygulaması ve erken dönemde maternal bağlanma problemi yaşayan anneleri saptayarak, gerekli girişimlerde bulunması, ebe-hemşirelerin aile planlamasının ve istenilen sayıda çocuk sahibi olmanın maternal bağlanmayı ne derecede etkilediğinin önemini kavraması, bağlanmanın multifaktöriyel bir süreç olduğu gerçeğini göz önüne alarak, aile-bebek etkileşimi ve kalitesini arttırmaya yönelik aileyi desteklemesi ve aile büyüklerini bu konunun önemi konusunda bilgilendirmesi,
- Maternal bağlanmanın önemi konusunda ebe-hemşirelere yönelik hizmet içi eğitim programlarının hazırlanması,
- Annelerin bebekleri ile mümkün olduğunca bire bir ilgilenmeleri konusunda bilinçlendirilmesi,
- Annelerin uygun yaş aralıklarında çocuk sahibi olmanın bağlanma davranışını etkilediği konusunda bilinçlendirilmesi,
- İlköğretim düzeyinde çocuğu olan anneler ve anneanneleri arasında üç kuşak arasındaki bağlanma biçimlerinin aktarımını incelemek amacıyla çalışma yapılması,
- Anne-baba-bebek bağlanması incelemek amacıyla çalışma yapılması önerile bilinir.

BÖLÜM VI

6.1. ÖZET

ANNEANNE – ANNE – BEBEK BAĞLANMASININ İNCELENMESİ

Bu araştırma, kültürümüzde güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimlerini saptamak ve 1–4 aylık bebeği olan annelerin ve onların annelerinin bağlanma biçimleri ile maternal bağlanma arasındaki ilişkiyi saptayarak bağlanmanın kuşaklar arasındaki geçişini ve bunun maternal bağlanma üzerine etkisini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın evrenini Manisa ili merkezine bağlı 11 Sağlık Ocağına kayıtlı 1400 anne oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme ise, Manisa İl Sağlık Müdürlüğü'ne bağlı 11 Sağlık Ocağındaki birey sayısı göz önüne alınarak Evreni Bilinen Örneklem Formülü ile belirlenmiştir. Daha sonra Tabakalı Rasgele Örneklem Yöntemi ile her bir Sağlık Ocağından örnekleme alınacak birey sayısı belirlenmiştir.

Araştırmanın ilk aşamasında 1–4 ay arası sağlıklı bebeği olan, araştırma kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 140 anne araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında, 1–4 ay arası sağlıklı bebeği olan annelerin anneleri ile ev ziyareti yapılarak araştırma kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan anneanneler araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma verileri Mart-Haziran 2007 tarihleri arasında toplanmıştır.

Veri toplama aracı olarak, annelerin sosyo-demografik ve diğer değişkenlerin özelliklerini belirleyen “ Anne-Bebek Tanıtım Formu”, anneannelerin sosyo-demografik ve diğer değişkenlerin özelliklerini belirleyen “Anneanne Tanıtım Formu”, “Maternal Bağlanma Ölçeği: Maternal Attachment Inventory (MAI)”, “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE): Experience in Close Relationships Inventory” kullanılmıştır.

Verilerin analizinde, sayı, yüzde, Student t testi, Mann-Witney U testi, Kruskal-Wallis varyans analizi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve korelasyon testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Annelerin, yaş grupları, sosyal güvencesi olma durumları, aile tipi, eşlerinin meslekleri, aile planlaması kullanma durumları, çocuk sayısı, çocukların cinsiyetleri, bir önceki çocuklarının yaş grupları, bebeklerine bakım verirken destek alma durumları, bakım verirken destek aldıkları kişiler, eşleri ile ilişkileri, doğumdan sonra eşleri ile olan ilişkilerindeki değişim durumu, çocukluk döneminde ailelerinden uzak kalma durumu, çocukluk döneminde anneleri ile olan ilişkileri, çocukluk döneminde babaları ile olan ilişkileri, yetişkinlik döneminde babaları ile olan ilişkileri ile maternal bağlanma arasında ilişki saptanmıştır.

Anneannelerin, aile tipi, eşlerinin ile olan ilişkileri, genel aile ilişkileri , çocukları ile olan ilişkileri ile annelerin maternal bağlanmaları arasında ilişki saptanmıştır.

Annelerin kaygı ve kaçınma bağlanma biçimleri ile maternal bağlanmaları arasında negatif yönde, orta düzeyde, anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Annelerin kaygı ve kaçınma bağlanma biçimleri ile anneannelerin kaygı ve kaçınma bağlanma biçimleri arasında pozitif yönde, güçlü ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Bu çalışmanın sonucunda; bağlanma biçimlerinin kuşaklararası geçiş yaptığı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağlama, Bağlanma Kuramı, Maternal Bağlanma, Yetişkin Bağlanması, Anne-Anneanne Etkileşimi, Anne-Bebek Etkileşimi

6.2. ABSTRACT

INVESTIGATION OF ATTACHMENT OF GRANDMOTHER – MOTHER – BABY

This investigation was conducted with the purpose of detecting secure, obsessive, neglectful, and scary attachment types in our culture and to determine the transmission of attachment among generations and the effect of this transmission on maternal attachment through detecting the relationship between the mothers with 1-4 months of baby and their mothers and maternal attachment.

Universe of the investigation was constituted by 1400 mothers, who were registered at 11 Health Villages under the authority of Manisa City Center. The sampling however was determined via “Sampling Formulation with Known Universe” by taking into account the number of people registered at 11 Health Villages under the authority of Manisa City Directorate of Health. Consequently, the number of participant individuals from each Village Clinic was determined with the use of “Layered Random Sampling Method”.

In the 1st phase of the investigation 140 mothers, who had a healthy baby with 1-4 months of age, met the eligibility criteria of the investigation, and were volunteer to participate in the investigation, were included in the context of investigation. In the 2nd phase grandmothers, who met the eligibility criteria and volunteer to participate, were included in the study context followed by home visits

to the mothers of the mothers of healthy babies with 1-4 months of age. Data were collected between March and June 2007.

As data collection tools, “Mother-Baby Identification Form” that determined sociodemographic features and other variables of mothers, “Grandmother Identification Form” that determined sociodemographic features and other variables of grandmothers, “Maternal Attachment Inventory (MAI)”, and “Experience in Close Relationships Inventory” were used.

Data were analyzed by number, percent, Student t-test, Mann-Witney U test, Kruskal-Wallis analysis of variance, one-way ANOVA, and correlation test.

The relation between maternal attachment and the following was detected: age groups of mothers, the existence of social insurance of mothers, family type, occupation of spouses, use of family planning, number of children they currently have, sexes of their children, age group of their previous children, support situation in caring their babies, people that they receive support during baby care, relationships of mothers with their spouses, any change in the relationships with spouses after delivery, mothers’ situation of being away from their families during the childhood period, relationships of mothers with their mothers during the childhood period, relationships of mothers with their fathers during the childhood period, and relationships of mothers with their fathers during the adulthood period.

In addition, the relationship between maternal attachment of mothers and the following were detected: family type of grandmothers, relationships of grandmothers with their spouses, general familial relationships of grandmothers, and relationships of grandmothers with their children.

A negative, moderate-level, and significant relationship was found between the attachment concern and avoidance of mothers and maternal attachment of

mothers. However, a positive, strong, and significant relationship was detected between attachment concern and avoidance of mothers and attachment concern and avoidance of grandmothers.

In the end of this research, it is thought that attachment styles is made transmission to generation.

Key Word: Attachment, Attachment Theory, Maternal Attachment, Adult Attachment, Mother-Grandmother Interaction, Mother-Infant Interaction

BÖLÜM VII

YARARLANILAN KAYNAKLAR

1. Adam, E.K., Gunnar, M.R., Tanaka, A. (2004). Adult Attachment, Parent Emotion, and Observed Parenting Behavior: Mediator and Moderator Models, Child Development, 75(1): 110 – 122.
2. Akkapulu E. (2005). Ergenin Sosyal Yetkinlik Beklentisini Yordayan Bazı Değişkenler, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
3. Backstrom, M., Holmes, B. (2001). Measuring Adult Attachment: a Construct Validation of Two Self-Report Instruments, Scandinavian Journal of Psychology, 42: 79-86.
4. ... Bağlanma Kuramı, <http://www.wikipedia.org> , Tarama Tarihi: 06.11.2006.
5. Bahadır Ş.(2006). Romantik İlişkilerde Bağlanma Stilleri, Çatışma Çözme Stratejileri Ve Olumsuz Duygu Durumunu Düzenleme, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- 6.... Bakıcı Seçimi, http://www.7cokgec.org/bakici_secimi.php, Tarama Tarihi: 21.08.2007
- Balcı, S., Savaşer, S.(1998). Annelerin Bebeklerini Algılama Durumları, Uluslar arası Katılımlı VI. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı, GATA Hemşirelik Yüksek Okulu, Ankara, ss: 215-221

7. Bayram F.(2006). Postpartum Dönemdeki Annelerin Anne Sütünün Önemi Hakkında Bilgi Düzeylerini İncelenmesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon, ss: 47-51.
8. Bogaert, A.F., Savada S. (2002). Adult Attachment and Sexual Behavior, Personal Relationships, 9:191-204
9. Bowlby, J. (1953). Child Care And The Growth Of Love. Great Britain: Hazell Watson & Viney Ltd., Great Britain.
10. Bozkurt, S. (2006). Temas Biçimleriyle Bağlanma Stilleri ve Kişilerarası Şemalar Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
11. Büyüksahin, A.(2006). Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı İlişkisel Değişkenler Yönünden İncelenmesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara
12. Cartyh, G.M., Taylor, A. (1999). Avoidant\Ambivalent Attachment Styles as a Mediator between Abusive Childhood Experiences and Adult Relationship Difficulties, Journal of Child Psychol, 40(3): 465-477.
13. Coşkun (2005). Epilepsili Çocuğa Sahip Anne Ve Babaların Yaşam Kalitesi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
14. Çamurlu Keser C.(2006). Annenin Bağlanma Düzeyi Ve Çocuk Yetiştirme Sürecinin Çocuğun Bağlanma Düzeyine Etkisi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.
15. Çoban, A.(2003). Doğum Sonrası Anne-Yenidoğan Etkileşimini Etkileyen Bazı Etmenlerin İncelenmesi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

- 16.** ... Çocuğun Gelişiminde Babanın Rolü, <http://bsm.gov.tr/ruhsagligi/docs/babarol.pdf>, Tarama Tarihi: 16.07.2007
- 17.** ... Çocuğun Gelişiminde Bağlanma, İlgı-Bakım Ve Aile Dinamiklerinin Etkisi, <http://www.psy.metu.edu.tr/rrl/research/tubitak2005tr>, Tarama Tarihi: 06.11.2006.
- 18.** Çopur Z., Erkal S., Şafak Ş. (2006). Annelerin 12 Yaş Üzeri Çocuklarıyla İlişkilerinde Yaşadıkları Çatışmaların İncelenmesi, Hacettepe Sosyolojik Araştırmalar Dergisi, <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/serkal.htm> Tarama Tarihi: 16.07.2007
- 19.** Demirkan, S. (2006). Özel Sektördeki Yöneticilerin ve Çalışanların Bağlanma Stilleri, Kontrol Odağı, İş Doyumu ve Beş Faktör Kişilik Özelliklerinin Araştırılması, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 20.** Dinçtürk C. (2006). Bir ve Birden Fazla Çocuğu Olan Annelerin Anne Sütü Ve Emzirme Konusundaki Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon.
- 21.** Dizman, H., Gürsoy, F. (2005). İlköğretim Dördüncü Ve Beşinci Sınıfa Devam Eden Anne Yoksunu Olan Ve Olmayan Çocukların Saldırganlık Eğilimleri, Kastamonu Eğitim Dergisi, 13(2): 437-446.
- 22.** Erdem Ö.(2006) Menapoz Dönemindeki Kadınların Yaşadıkları Sorunlar ve Baş etme Yolları, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- 23.** Erdoğan, A. (2004). Çocuğun Psikososyal Gelişiminde Babanın Rolü, Yeni Symposium, 42 (4): 147-153.
- 24.** Feeney, J.A. (1999). Adult attachment, emotional control, and marital satisfaction Personal Relationships, 6: 169-185.

25. Gallo, L.C., Smith T.W., Ruiz, J.M. (2003). An Interpersonal Analysis Of Adult Attachment Style: Circumplex Descriptions, Recalled Developmental Experiences, Self-Representations, and Interpersonal Functioning in Adulthood, *Journal Of Personality*, 71: 2.
26. Greg, M. (2005). Attachment in Early Childhood: Comments on van IJzendoorn, and Grossmann and Grossmann, *Encyclopedia on Early Childhood Development*, 6: 1-4.
27. Herken H., Özkan İ. Sigara alışkanlığı ve anne baba tutumu, <http://www.aile.selcuk.edu.tr/text/makale5.pdf> Tarama Tarihi: 16.07.2007
28. İlkaracan P., İlkaracan İ. (1998). 1990'lar Türkiye'sinde Kadın ve Göç, *Bilanço 98: 75 Yılda Köylerden Şehirlere*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, ss: 305-322
29. Kavlak, O. (2004). Maternal Bağlanma Ölçeği'nin Türk Toplumuna Uyarlanması, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmış, Doktora Tezi, İzmir.
30. Kayahan, A. (2002). Annelerin Bağlanma Stilleri ve Çocukların Algıladıkları Kabul ve Reddin Çocuk Ruh Sağlığı İle İlişkileri, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
31. Keskin, S. (2005). Çocuk-anne İkili İlişkisi Koşullu Mu?, *Turkiye Klinikleri*, 25(6): 781-785.
32. Kılıç E., Şanlıer N. (2007) Üç Kuşak Kadınının Beslenme Alışkanlıklarının Karşılaştırılması, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Kastamonu,15(1): 31-44
33. Kroonenberg, P.M., Van Dam, M., Van Ijzendoorn, M.H., Mooijaart, A. (1997). Dynamics of Behaviour in The Strange Situation: A structural Equation Approach, *British Journal Psychology*, 88: 311-332.

34. Lieberman S.(1979). A Transgenerational Theory, *Journal of Family Therapy*, 1:347-360
35. Manisa Nüfus ve Sağlık Araştırması (2007) Celal Bayar Üniversitesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Yedi Kardeşler Form & Ofset, Manisa, ss:11-60
36. Mercer, R.T., Ferketich, S.L. (1994). Maternal-Infant Attachment of Experienced and Inexperienced Mothers During Infancy, *Nursing Research*, 43(6): 344-351.
37. Mikulincer, M., Florian, V. (1999). The Association between Parental Reports of Attachment Style and Family Dynamics, and Offspring's Reports of Adult Attachment Style, *Family Dynamics*, 38: 243-257.
38. Müller, M.E. (1996). Prenatal and Postnatal Attachment: A Modest Correlation, *JOGNN*, 25(2): 161-166.
39. Oral, N. (2006). Yeme Tutum Bozukluğu ile Kişiler arası Şemalar, Bağlanma Stilleri, Kişilerarası İlişki Tarzlar ve Öfke Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
40. Özbek, A., Miral, S. (2003). Çocuk Ruh Sağlığı Açısından Prematürite, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 46: 317-327.
41. Özmert, E.N. (2006). Erken Çocukluk Gelişiminin Desteklenmesi-III: Aile, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi, 49: 256-273.
42. Pehlivan Türk, B. (2004). Otistik Bozukluğu Olan Çocuklarda Bağlanma, Türk Psikiyatri Dergisi, 15(1): 56-63.
43. Priel, B., Beser, A. (2000). Adult Attachment Styles, Early Relationships, Antenatal Attachment, And Perceptions of Infant Temperament: A Study of First-Time Mothers, *Personal Relationships*, 7: 291-310.

44. Rholes, W.S. ve Ark. (1995). Adult Attachment Styles And Mothers' Relationships with Their Young Children, *Personal Relationships*, 2: 35-54.
45. Rholes, W.S. ve Ark. (1997). Adult Attachment Styles, the Desire to Have Children, and Working Models of Parenthood, *Journal of Personality* 65(2): 357-385.
46. Sabatier C., Lannegrand-Willems L. (2005). Transmission of Family Values and Attachment: A French Three-Generation Study *Applied Psychology: An International Review*, 54(3), 378–395
47. Sabuncuoğlu, O., Berkem, M. (2006). Bağlanma Biçimi ve Doğum Sonrası Depresyon Belirtileri Arasındaki İlişki, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(2): Baskıda
48. Solmuş, T.(2006). Bebeklik Dönemi Bağlanma Süreci, Yetişkin Bağlanma Stilleri, İş Yaşamı Ve İş-Aile Yaşamı Etkileşimi/Dengesi, <http://www.ailem.com/templates/library/>, Tarama Tarihi: 06.11.2006.
49. Sonuvar, B.(1989). Psikiyatrik Sorunlar, Fon Matbaası, Sivas, s: 131-140.
50. Soysal Ş., Bodur Ş., İşeri E., Şenol S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış, *Klinik Psikiyatri*, 8:88-99
51. Soysal, A.Ş., Ergenekon, E., Aksoy, E. (1999). Yenidoğan Döneminde Hastanede Uzun Süreli Tedavi Görmenin Bağlanma Örüntüsü Üzerine Etkileri: Bir Olgu Sunumu, *Klinik Psikiyatri*, 2: 266-270.
52. Soysal, A.Ş., Ergenekon, E., Aksoy, E., Erdoğan, E. (2000). Doğum Türü Değişkeninin Bağlanma Örüntüsü Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi, *Klinik Psikiyatri*, 3: 75-85.

53. Söhmen, T. (2002). Çocuk Ruhsal Gelişiminin Temel İlkeleri, <http://www.gata.edu.tr/dahilibilimler/cocukruh/gelisim.htm>, Tarama Tarihi: 18.12.2006
54. Sümbüloğlu, K., Sümbüloğlu, V.(1990). Biyoistatistik, Hatiboğlu Yayınları , Ankara, s: 233-237.
55. Sümer, N. (2006). Yetişkin Bağlanma Ölçeklerinin Kategoriler ve Boyutlar Düzeyinde Karşılaştırılması, Türk Psikoloji Dergisi, 21 (57): 1-22.
56. Sümer N. (2006). Ergenlikte Ebeveyn Tutum ve Davranışlarının Bağlanma Kaygısındaki Rolü, 11. Ergen Günleri, Konuşma Metni, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
57. Svanberg, O. G. (1989). Attachment, Resilience and Prevention, Journal of Mental Health, 7(6):543-578.
58. Taşkın, L. (1997). Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği, Genişletilmiş II. Baskı, Sistem Ofset Matbaacılık, Ankara, 374.
59. T.C. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (2004) Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi, Ankara, ss:33-42,45-59,91-95,99-106,119-129
60. Tilokskulchai, F., Phattanasiriwethin, S., Vichitsukon, K., Serisathien, Y. (2002). Attachment Behaviors in Mother of Premature Infants: A Descriptive Study in Thai Mothers, Journal of Perinatal&Neonatal Nursing, 3(16): 69-83.
61. Tutarel, Ş. (2006). Evlilik Uyumu, Bağlanma Biçimleri, Yüklemeler ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki, Aile ve Toplum Dergisi, 3(9): 61-68.
62. Tüzün, O., Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji, Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 2006;19(1): 24-39.

- 63.** Ünal G. (2004). Bir Grup Üniversiteli Gençte Çekingenlik, Aleksitimi ve Benlik Saygısının Değerlendirilmesi, *Klinik Psikiyatri*, 7:215-222.
- 64.** Wampler, K., Bruceriggs, W., Kimball, T.G. (2004). Observing Attachment Behavior İn Couples: The Adult Attachment Behavior Q-Set (AABQ), *Family Process*, 43(3): 315-335.
- 65.** Wampler, K., Shi, L., Nelson, B.S., Kimball, T.G. (2003). The Adult Attachment Interview and Observed Couple Interaction: Implication for An Intergenerational Perspective on Couple Therapy, *Family Process*, 42(4): 497.
- 66.** Yapıcı, Ş., Yapıcı, M. (2005). Çocukta Sosyal Gelişim, *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 5(2): 2-7.
- 67.** Yıldız S. (2005). Depresyon ve Anksiyete Tanısı Almış Çocuklar ile Kontrol Grubunun Anne Babalarının Bağlanma Stillerine göre Evlilik Uyumlarının İncelenmek, *Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa.*
- 68.** Yücel Ç. (2006). Postmenapozal Dönemdeki Kadınların Cinsel Yaşamlarına İlişkin Sorunlarının ve Baş Etme Durumlarının İncelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.*
- 69.** Ziyalar, A. (1999). *Psikiyatri Semiyoloji ve Medikal Psikoloji*, 2. Baskı, İstanbul, s: 350-357.

EK I: ANNE-BEBEK TANITIM FORMU

Anket No:

Tarih:

Adres:

Tel No:

Sağlık Ocağı/AÇSAP Merkezi:

Bebeğin Doğum Tarihi:.../ .../

1. Kaç yaşındasınız?
2. Eğitim durumunuz nedir?
 - a) İlkokul mezunu
 - b) Ortaokul mezunu
 - c) Lise ve dengi okul mezunu
 - d) Fakülte/Yüksekokul mezunu
 - e)Diğer.....
3. Şu anda çalışıyor musunuz?
 - a) Evet
 - b) Hayır
4. Mesleğiniz nedir?
 - a) Ev hanımı
 - b) Memur
 - c) İşçi
 - d) Serbest meslek
 - e) Diğer.....
5. Eşiniz kaç yaşında?.....
6. Eşinizin eğitim durumu nedir?
 - a) İlkokul mezunu
 - b) Ortaokul mezunu
 - c) Lise ve dengi okul mezunu
 - d) Fakülte/Yüksekokul mezunu
 - e) Diğer.....
7. Eşinizin mesleği nedir?
 - a) Memur
 - b) İşçi
 - c) Serbest meslek
 - d) Emekli
 - e) Diğer.....
8. Sosyal güvenceniz var mı?
 - a) Evet
 - b) Hayır
9. Evet ise sosyal güvenceniz nedir?
 - a) Emekli Sandığı
 - b) SSK
 - c) Bağ-Kur
 - d) Özel Sağlık Sigortası
 - e) Diğer...
10. Ailenizin aylık ortalama geliri ne kadardır?
11. Evinizde kimlerle birlikte yaşıyorsunuz?
12. Kaç yıllık evlisiniz?.....
13. Kaç gebelik yaşadınız?.....
14. Hiç küretaj oldunuz mu?
 - a) Evet (.....)
 - b) Hayır
15. Hiç düşük yaptınız mı?
 - a) Evet (.....)
 - b) Hayır

16. Herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanıyor musunuz?

- a) Evet (.....) b) Hayır

17. Başka çocuğunuz var mı?

- a) Evet (.....) b) Hayır

18. Diğer çocuklarınızın cinsiyetleri nedir?

19. Bir önceki çocuğunuz kaç yaşında?

20. Bu bebeğinize isteyerek mi gebe kaldınız?

- a) İsteyerek gebe kaldım
b) İstemeden gebe kaldım
c) İlk önce istemedim daha sonra istedim

21. Son gebeliğiniz süresince herhangi bir problem yaşadınız mı?

- a) Evet b) Hayır

22. Son doğumunuzda herhangi bir problem yaşadınız mı?

- a) Evet b) Hayır

23. Son doğum şekliniz nedir?

- a) Sezaryen b) Normal doğum c) Epidural Sezaryen
d) Epidural Normal Doğum e) Müdahaleli Doğum

24. Son doğumunuzdan sonra herhangi bir problem yaşadınız mı?

- a) Evet (.....) b) Hayır

25. Bebeğiniz şu anda kaç aylık?

- a) 1 aylık b) 2 aylık c) 3 aylık d) 4 aylık

26. Bebeğinizin cinsiyeti nedir?

- a) Kız b) Erkek

27. Bebeğiniz istediğiniz cinsiyette mi doğdu? (Kız/Erkek)

- a) Evet b) Hayır

28. Doğumdan ne kadar süre sonra bebeğinizi gördünüz?.....

29. Bebeğinizi nasıl besliyorsunuz?

- a) Anne sütü b) Hazır mama c) Anne sütü ve hazır mama d) Diğer.....

30. Bebeğinize bakım verirken destek alıyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır (32. soruya geçin)

31. Evet ise bebeğinizi kimlerle birlikte bakıyorsunuz?

- a) Eşim ve ben b) Ebeveyn (anneanne/babaanne) ve ben c) Diğer.....

32. Bebeğiniz ağladığında ya da huzursuz olduğunda kim sakinleştirebiliyor?
a) Ben b) Eşim c) Diğer.....
33. Genel olarak eşinizle ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz?
a) İyi b) Orta c) Kötü
34. Bebeğiniz doğduktan sonra eşinizle ilişkilerinizde değişme oldu mu?
a) Evet b) Hayır (36. soruya geçin)
35. Evet ise eşinizle ilişkilerinizde ne yönde değişme oldu?
a) Olumlu b) Olumsuz
36. Siz çocukluğunuzu kiminle birlikte geçirdiniz?
a) Ailemle b) Annemle c) Babamla d) Diğer.....
37. Çocukluğunuzda her hangi bir nedenle ailenizden belirli bir süre için uzak kaldınız mı?
a) Evet b) Hayır
38. Evet ise ne kadar bir süre için ayrı kaldınız?.....
39. Çocukluk döneminizde annenizle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?
a) İyi b) Orta c) Kötü
40. Şu anda annenizle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?
a) İyi b) Orta c) Kötü
41. Çocukluk döneminde babanız ile ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?
a) İyi b) Orta c) Kötü
42. Babanız sağ ise, şu anda babanız ile ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?
a) İyi b) Orta c) Kötü

EK II: ANNEANNE TANITIM FORMU

Anket No:

Tarih:

Adres:

Tel No:

Sağlık Ocağı/AÇSAP Merkezi:

1. Kaç yaşındasınız?.....

2. Eğitim durumunuz nedir?

a) Okuma-yazma bilmiyor b) Okur-yazar/İlkokul mezunu c) Ortaokul mezunu

d) Lise ve dengi okul mezunu e) Fakülte/Yüksekokul mezunu f) Diğer.....

3. Mesleğiniz nedir?

a) Ev hanımı b) Memur c) İşçi d) Serbest meslek e)

Diğer.....

4. Şu anda çalışıyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

5. Sosyal güvenceniz var mı?

a) Evet (.....) b) Hayır

6. Evinizde kimlerle birlikte yaşıyorsunuz?

a) Çekirdek Aile b) Geniş Aile c) Parçalanmış Aile e) Diğer.....

7. Şu anda eşinizle birlikte aynı evde mi yaşıyorsunuz?

a) Evet b) Hayır

8. Hayır ise neden?

a) Eşim vefat etti b) Eşimden ayrıldım c)

Diğer.....

9. Eşinizle ne kadar süredir ayrısınız?.....

10. Ailenizin aylık ortalama geliri ne kadardır?

11. Kaç yıllık evlisiniz?.....

12. Kaç gebelik geçirdiniz?.....

13. Kaç tane çocuğunuz var?.....

14. Çocuklarınızda her hangi bir neden dolayı ayrı kaldınız mı?

a) Evet b) Hayır

15. Ayrı kaldıysanız ne kadar zaman?.....

16. Genel olarak aile ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?

a) İyi b) Orta c) Kötü

17. Genel olarak eşinizle olan ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?

- a) İyi b) Orta c) Kötü

18. Genel olarak çocuklarınız ile olan ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?

- a) İyi b) Orta c) Kötü

19. Kızınız ile ne kadar sıklıkta görüşüyorsunuz?

- a) Her gün b) Haftada 2-3 kez c) Hafta 1 kez d) Ayda 1 kez e) Yılda 1 kez

20. Bu bebek ilk torunuz mu?

- a) Evet b) Hayır

21. Genel olarak torunlarınız ile olan ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?

- a) İyi b) Orta c) Kötü

22. Bu torunuzun bakımına katılıyor musunuz?

- a) Evet b) Hayır

EK III: MATERNAL BAĞLANMA ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki yeni annenin durumu ile ilgili tecrübeleri, hisleri ve duygularını tanımlamaktadır. Lütfen her ifadede tanımlanan duygu ve düşünceyi ne sıklıkta hissettiğinizi ve düşündüğünüzü her biri için tek bir kutucuğu işaretleyerek belirtiniz.

	Her Zaman	Sık Sık	Bazen	Hiçbir Zaman
1-Bebeğimi sevdiğimi hissediyorum				
2- Bebeğimle birlikteyken mutluluk ve içimde bir sıcaklık hissediyorum				
3- Bebeğimle özel zaman geçirmek istiyorum				
4- Bebeğimle birlikte olmak için sabırsızlanıyorum				
5-Sadece bebeğimi görme bile beni mutlu ediyor				
6- Bebeğimin bana ihtiyacı olduğunu düşünüyorum				
7- Bebeğimin sevimli olduğunu düşünüyorum				
8- Bu bebek benim olduğu için çok memnunum				
9- Bebeğim güldüğünde kendimi özel hissediyorum				
10-Bebeğimin gözlerinin içine bakmaktan hoşlanıyorum				
11- Bebeğimi kucağımda tutmaktan hoşlanıyorum				
12-Bebeğimi uyurken seyrediyorum				
13-Bebeğimin yanımda olmasını istiyorum				
14-Başkalarına bebeğimi anlatıyorum				
15-Bebeğimin gönlünü almak zevklidir				
16-Bebeğimle kucaklaşmaktan hoşlanıyorum				
17-Bebeğimle gurur duyuyorum				
18-Bebeğimin yeni şeyler yapmasını görmekten hoşlanıyorum				
19-Düşüncelerim tamamen bebeğimle dolu				
20-Bebeğimin karakterini biliyorum				
21-Bebeğimin bana güven duymasını istiyorum				
22-Bebeğim için önemli olduğumu biliyorum				
23-Bebeğimin hareketlerinden ne istediğini anlıyorum				
24-Bebeğime özel ilgi gösteriyorum				
25-Bebeğim ağladığında onu rahatlatıyorum				
26-Bebeğimi içimden gelen bir duyguyla seviyorum				

EK IV: YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ (YİYE)

Her bir madenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki 7 aralıklı ölçek üzerinde işaretleyiniz.

1 2 3 4 5 6 7

Hiç Katılmıyorum

Kesinlikle katılıyorum

	1	2	3	4	5	6	7
1. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.							
2. Terk edilmekten korkarım.							
3. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatım.							
4. İlişkilerim konusunda çok kaygılıyım.							
5. Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi geri çekiyorum.							
6. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları umursadığım kadar umursamayacaklarından endişelenirim.							
7. Romantik ilişkide olduğum kişi çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.							
8. birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye çok kaygılanırım.							
9. Birlikte olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.							
10. Genellikle, birlikte olduğum kişinin benim için hissettiklerinin benim onun için hissettiklerim kadar güçlü olmasını arzu ederim.							
11. Birlikte olduğum kişiye yakın olmayı isterim, ama sürekli kendimi geri çekerim.							
12. Genellikle birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim ve bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır.							
13. Birlikte olduğum kişilerin benimle çok yakınlaşması beni gerginleştirir.							
14. Yalnız kalmaktan endişelenirim.							
15. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda oldukça rahatımdır.							
16. Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.							
17. Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmaktan kaçınmaya çalışırım.							
18. Birlikte olduğum kişi tarafından sevildiğimin sürekli ifade edilmesine gereksinim duyarım							

YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ

1 2 3 4 5 6 7
Hiç Katılmıyorum Kesinlikle katılıyorum

	1	2	3	4	5	6	7
19. Birlikte olduğum kişiyle kolaylıkla yakınlaşa bilirim.							
20. Birlikte olduğum kişileri bazen daha fazla duygu ve bağlılık göstermeleri için zorladığımı hissederim.							
21. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.							
22. Terk edilmekten pek korkmam.							
23. Birlikte olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.							
24. Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam üzülür ya da kızarım.							
25. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.							
26. Birlikte olduğum kişinin bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.							
27. Sorunlarımı ve kaygılarımı genellikle birlikte olduğum kişiyle tartışırım.							
28. Bir ilişkide olamadığım zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissederim.							
29. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanmakta rahatımdır.							
30. Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımda olmadığında kendimi engellenmiş hissederim.							
31. Birlikte olduğum kişilerden teselli, öğüt ya da yardım istemekten rahatsız olmam.							
32. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiye ulaşamazsam kendimi engellenmiş hissederim							
33. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiden yardım istemek işe yarar.							
34. Birlikte olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi gerçekten kötü hissederim.							
35. Rahatlama ve güvencenin yanı sıra birçok şey için birlikte olduğum kişiyi ararım.							
36. Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde üzülürüm.							

EK V Maternal Bağlanma leği İzin Yazısı

SAYIN; Selma ŞEN Anneanne-Anne-Bebek Bağlanmasının İncelenmesi Konulu Tez alışmanızda, Maternal Bağlanma leğini kullana bilirsiniz.

Yrd. Doç. Dr. Oya KAVLAK

EK VI Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri İzin Yazısı

Gmail - Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu

Sayfa 1 / 1

sen sen <selmasen77@gmail.com>

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu

2 ileti

sen sen <selmasen77@gmail.com>

06 Kasım 2006 Pazartesi 16:36

Alıcı: nsumer@metu.edu.tr

Sayın Nebi Güngör

Ben Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulunda araştıma görevlisi olarak çalışmaktayım. Yüksek lisans tez çalışmamda sizin Türkçe'ye uyarlanmış olduğunuz "İlişki Anketi -İA (The Relationship Questionnaire)" ve "İlişki Ölçekleri Anketi-İOA (Relationships Scales Questionnaire" ni izin verirsiniz kullanmak istiyorum.

Bana yardımcı olursanız sevinirim. Şimdiden teşekkür ederim. İyi günler.

Arş. Gör. Selma ŞEN

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu

Kadın Sağlığı ve Hastalık Anabilim Dalı

Nebi Sümer <nsumer@metu.edu.tr>

07 Kasım 2006 Salı 11:27

Alıcı: sen sen <selmasen77@gmail.com>

Merhaba,

Soy ismin Sümer, Güngör ikinci yazarın ismi. Anketleri ve ilgili bilgileri ekte gönderiyorum ancak benim önerim bu konuda daha yeni ve daha yaygın kullanılan Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterini kullanmanız. Bu konuda bir makaleyi de ekte gönderiyorum. Başarılar..

Nebi Sümer

[Metni gizle]

--

Prof. Dr. Nebi Sümer,
Chairperson,
Department of Psychology,
Middle East Technical University
06531 Ankara - Turkey

Phone: (90)(312) 210-5111 or 5114

Fax: (90) (312) 210-7975

E-mail: nsumer@metu.edu.tr

www.metu.edu.tr/~nsumer

4 eklenti

İÖ son.doc
49K

IA VE IOA Baglanma stilleri maddeleri.doc
31K

İOA ve IA açıklama.doc
31K

TPD 2006_ 21_ 1-22_N.Sumer_Baglanmaboyutlari.pdf
137K

EK VII E.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Bilimsel Etik Kurul İzin Yazısı

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
HEMŞİRELİK YÜKSEKOKULU
(BİLİMSEL ETİK KURULU)**

SAYI :2007-20
KONU :Araştırma hk.

Bornova /İZMİR
06.03.2007

HEMŞİRELİK YÜKSEKOKULU MÜDÜRLÜĞÜNE

Yüksekokulumuz Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalında Arş.Gör.Selma ŞEN'in sorumluluğunda 1 Şubat 2007 – 15 Eylül 2007 tarihleri arasında yapılması planlanan "**Anneanne-Anne-Bebek Bağlanmasının İncelenmesi**" konulu araştırması 05.03.2007 tarihinde Bilimsel Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve "**Araştırmanın Yürütülmesi Uygun**" bulunmuştur.

Gereğinin yapılmasını arz ederim.

Yard.Doç.Dr.Türkan Özbayır
Bilimsel Etik Kurulu Başkanı

EK VIII Araştırma İzin Belgeleri

**T.C.
MANİSA İLİ
SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ
(Eğitim Şube Müdürlüğü)**

SAYI :B104ISM4450009/ 789
KONU: Anket Çalışması

03.05.2007*006641

EGE ÜNİVERSİTESİ HEMŞİRELİK YÜKSEKOKULU

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Öğretim Üyesi Yard.Doç.Dr.Oya KAVLAK ve Arş.Gör.Selma ŞEN tarafından Kurumumuza bağlı Manisa Merkez'de bulunan 11 Sağlık Ocağında 01.03.2007-01.03.2008 tarihleri arasında 'Ebeveynlerdeki Bağlanma Biçimlerinin Maternal Bağlanmaya Etkisinin İncelenmesi' konulu araştırma-anket çalışmasının yapılması ve çalışma sonucunun Müdürlüğümüze bildirilmesi ile ilgili ,02.05.2007 tarih ve 1331 sayılı İl Onayı ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Dr. Osman ÖZTÜRK
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EKİ: 1 Ad.İl Onayı

Gereği :
Merkez Sağlık Grup Başk.

Bilgi:
Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu

**T.C.
MANİSA İLİ
SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ
(Eğitim Şube Müdürlüğü)**

SAYI :B104ISM4450009/ 020
KONU: Anket Çalışması

2.05.2007-1331

İL MAKAMINA

Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Öğretim Üyesi Yard.Doç.Dr.Oya KAVLAK ve Arş.Gör.Selma ŞEN tarafından Kurumumuza bağlı Manisa Merkez'de bulunan 11 Sağlık Ocağında 01.03.2007-01.03.2008 tarihleri arasında 'Ebeveynlerdeki Bağlanma Biçimlerinin Maternal Bağlanmaya Etkisinin İncelenmesi' konulu araştırma-anket çalışmasının yapılması ve çalışma sonucunun Müdürlüğümüze bildirilmesi hususunu :

Olurlarımıza arz ederim.

Dr. Ziya YAY
Sağlık Müdürü

OLUR
01.05.2007
M. Zeki ÖZKAN,
Vali a.
Vali Yardımcısı

ÖZGEÇMİŞ

Eylül 1977 yılında Manisa’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Manisa’da, lise öğrenimini İzmir’de tamamladı. Eylül 1996-Haziran 2000 yılları arasında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek okulu’nda lisans eğitimini tamamladı. Kasım 2000-Kasım 2005 tarihleri arasında Dumlupınar Üniversitesi, Sağlık Yüksek Okulu’nda Araştırma Görevlisi olarak çalıştı. Ekim 2005’te Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisansa başladı. Kasım 2005 tarihinde Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu, Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği Ana Bilim Dalı’na görevlendirme ile Araştırma Görevlisi olarak atandı. Halen aynı kuruluştta çalışmakta ve yüksek lisans eğitimine devam etmektedir.

Evli ve bir çocuk annesidir.